

*En kvalitativ studie av voksne barn av
førstegenerasjonsinnvandrere i Norge*

MSOMAS

Masteroppgave i sosialt arbeid og sosialpedagogikk

Det samfunnsvitenskapelige fakultetet

Universitetet
i Stavanger

Tina Bojovic

Kandidatnummer: 6505

Veileder: Elisabeth Enoksen

Juni 2018

**MASTERSTUDIUM I SOSIALFAG
MASTERGRADSOPPGAVE**

SEMESTER:

Vår 2018

FORFATTER/MASTERKANDIDAT

Tina Bojovic

VEILEDER:

Elisabeth Enoksen

TITTEL PÅ MASTEROPPGAVE:

En kvalitativ studie av voksne barn
av førstegenerasjonsinnvandrere

EMNEORD/STIKKORD:

Kultur, innvandrerungdom,
krysskulturelle barn, flerkulturell tilhørighet,
barn av førstegenerasjonsinnvandrere

Antall sider: 83

STAVANGER 01.06.18 Tina Bojovic
DATO/ÅR Kandidatens navn

- I forbindelse med elektronisk innlevering, kommer jeg til å reservere med mot å offentliggjøre mastergradsoppgaven på universitetets nettsider

Forord

Etter endt utdanning som barnevernspedagog valgte jeg å ta en mastergrad i sosialt arbeid og sosialpedagogikk. Det har gitt meg fem spennende, krevende og lange år på universitetet i Stavanger. I løpet av disse fem årene har jeg fått begrenset med kunnskaper om barn av førstegenerasjonsinnvandrere, og jeg har derfor ønsket å få en bredere forståelse for hvordan det oppleves å leve mellom to kulturer. Med egen kulturbakgrunn som bosnier og norsk har jeg spesielt vært opptatt av denne tematikken. Resultatet er denne avhandlingen, der jeg valgte å skrive om hvordan Norge er et mulighetsrom for barn av førstegenerasjonsinnvandrere. Det er flere som har hjulpet meg med denne masteroppgaven, og det er til dem jeg nå vil rette min oppmerksomhet til.

Først og fremst vil jeg gi en stor takk til mine ni informanter. Takk for at dere har stilt opp til intervju samtaler, og for at dere har delt deres livshistorier, kunnskaper og erfaringer med meg.

Videre vil jeg takke min veileder Elisabeth Enoksen som har vært der for meg gjennom hele prosessen. Det har vært perioder hvor det har virket umulig for meg å komme i mål, jeg vil takke deg for at du har holdt motivasjonen min oppe når det har vært vanskelig. Jeg vil også takke deg for faglig veiledning og oppfølging.

Takk til mine foreldre, Zoran og Vesna for at dere har holdt ut meg med de siste månedene, dere har vært tålmodige. Takk for deres støtte, kjærlighet og lykkeønskninger i prosessen. Jeg vil også takke mine venner som har heiet på meg gjennom hele prosessen. Takk for at dere har lyttet til mine klager og for at dere alltid har stilt opp for meg.

Sist men ikke minst, ønsker jeg å rette en stor takk til mine tre medstudenter Ine, Ida og Anette. Takk for gode ord, oppmuntrende samtaler og konstruktive tilbakemeldinger. Jeg vet ikke hvordan jeg hadde kommet meg gjennom disse to årene uten dere.

Stavanger, 01.06.18

Tina Bojovic

Sammendrag

Denne masteroppgaven er et resultat av en personlig interesse for barn av første generasjonsinnvandrere og deres muligheter/hindringer i det norske samfunnet. Som selv barn av første generasjonsinnvandrere fra Bosnia & Hercegovina har dette gitt meg en spesiell mulighet til å sette meg inn i denne tematikken.

I løpet av de siste 40-50 årene har det kommet over 200 nye nasjonaliteter til Norge. På bakgrunn av dette vil denne studien være aktuell i dagens flerkulturelle samfunn. Hensikten med oppgaven er å oppnå økt innsikt og forståelse for hvordan barn av første generasjonsinnvandrere navigerer mellom to kulturer, og hvordan deres muligheter til integrasjon i det norske samfunnet blir påvirket på individ-, institusjons-, og samfunnsnivå.

Det teoretiske grunnlaget i oppgaven er kultur og kulturell identitet, akkulturasjon, forskning på innvandrerungdom, makt sett i lys av majoritets og minoritetsperspektiv og Bronfenbrenners økologiske modell. Disse blir anvendt for å drøfte det empiriske materialet.

Metoden i studiet er basert på kvalitative intervjuer. Utvalget består av ni voksne barn av første generasjonsinnvandrere og informantene har bakgrunn fra åtte ulike land. Det ble gjennomført dybdeintervjuer med en biografisk tilnærming med hver enkelt informant. Funnene er kategorisert etter oppgavens tre nivåer, som igjen er knyttet til åtte undertemaer: familierelasjoner, religion, identitet, skole og barnevern, arbeidsmarkedet, idrettsorganisasjoner, massemediene og kulturelle forskjeller. Metodene som blir brukt for å analysere det empiriske materialet er temasentrert tilnærming og kritisk diskursanalyse.

Analysene viser at Norge er et mulighetsrom for innvandrerungdom, men med hindringer på flere nivå. Hovedfunnene viser at familierelasjoner har en positiv innvirkning på akkulturasjonsprosessen til barn av første generasjonsinnvandrere. Massemedienes og majoritetssamfunnets definisjonsmakt, opplevelser av diskriminering og ekskludering på institusjonsnivå, kravet om assimilering og antagelser om barnevernet er faktorer som har fungert som hindringer for innvandrerungdommers muligheter til integrasjon.

Summary

This master thesis is a result of a personal interest in children of first generation immigrants and their possibilities/challenges in the Norwegian society. Being a child of first-generation immigrants from Bosnia and Hercegovina myself has given me a special opportunity to embrace this theme.

Over the last 40-50 years, more than 200 new nationalities have come to Norway. Hence, this study is relevant in today's multicultural society. The purpose of the assignment is to gain insight and understanding of how children of first-generation immigrants navigate between two cultures and how their opportunities for integration in Norwegian society are influenced at individual, institutional and social level.

The theoretical basis of the assignment is culture and cultural identity, acculturation, immigration research, power (authority) seen from a majority versus minority perspective, and the Bronfenbrenner's ecological theory. These are used to discuss the empirical findings.

The method of data collection for this study is through qualitative interviews. The study group consists of nine adult children of first generation immigrants, and the informants have backgrounds from eight different countries. The interviews were conducted with a biographical approach with each informant. The findings are categorized according to the three levels of the study, which are again linked to eight themes: family relations, religion, identity, school and child welfare, labour market, sports organizations, mass media and cultural differences. Thematic analysis and critical discourse analysis is the methods that are used to analyze the empirical material in this study.

The data analysis from this study shows that Norway provides several opportunities, but also noticeable challenges. The material shows that family relations in particular have a positive impact on the acculturation process of children of first-generation immigrants. The power (authority) of mass media and majority society, discrimination and exclusion, the requirement for assimilation, and assumptions about child welfare are factors that have had an impeding role for immigrant youth's opportunities for integration into the Norwegian society.

*”Jeg vil ikke betegne meg selv som kun en bosnier, men heller ikke som kun
en nordmann, jeg vet liksom ikke hva jeg er.
Hvem er jeg liksom? Har ikke helt funnet ut av det enda (...)” Emina*

Innhold

Forord	3
Sammendrag	4
Summary	5
1. Innledning	10
1.1 Et internasjonalt prosjekt	10
1.2 Bakgrunn for valg av tema	11
1.3 Oppgavens formål og hensikt	11
1.4 Problemstilling	12
1.5 Oppgavens avgrensning	13
1.6 Begrepsavklaringer	13
1.7 Oppgavens oppbygning	14
2. Et teoretisk bakteppe	16
2.1 Kultur	16
2.2 Kulturell identitet	18
2.3 Akkulturasjon	20
2.4 Innvandrerungdom	21
2.4.1 Barn av innvandrere i Norge	22
2.5 Maktforholdet mellom majoritet og minoritet	25
2.6 Bronfenbrenners økologiske modell	28
2.7 Vitenskapsteoretiske tilnærminger	29
2.7.1 Fenomenologi og hermeneutikk	29
3. Metode	31
3.1 Kvalitativ og kvantitativ metode	31
3.2 Valg av metode	31
3.3 Biographical approach	32
3.4 Det åpne individuelle intervjuet	33
3.4.1 Strukturering av intervjuet	34

3.5 Utvalg og rekrutteringsprosessen	34
3.6 Intervjusituasjonen	37
3.7 Intervjuguiden	39
3.8 Analyse av intervjuene	39
3.8.1 Temasentrert tilnærming	40
3.8.2 Kritisk diskursanalyse	41
3.9 Etske retningslinjer	42
3.10 Reliabilitet	43
3.11 Validitet	44
3.11.1 Forskerens tilknytning til miljøet	44
4. Analyse og drøfting av det empiriske materialet	46
4.1 Innledning	46
4.1.2 Bruk av sitater	47
4.1.3 Presentasjon av informantene	48
4.2 Individnivå	48
4.2.1 Familierelasjoner	48
4.2.2 Religion	54
4.2.3 Identitet	57
4.3 Institusjonsnivå	61
4.3.1 Skole og barnevern	61
4.3.2 Arbeidsmarkedet	68
4.3.3 Idrettsorganisasjoner	71
4.4 Samfunnsnivå	72
4.4.1 Massemediene	73
4.4.2 Kulturelle forskjeller	78
5. Oppsummering og avsluttende refleksjoner	85
5.1 Oppsummering av sentrale funn – <i>et mulighetsrom med hindringer?</i>	86
5.1.1 Individnivå	86
5.1.2 Institusjonsnivå	88

5.1.3 Samfunnsnivå	89
5.2 Avsluttende refleksjoner	90
5.3 Veien videre	91
Referanser	93
Vedlegg	99

1. Innledning

1.1 Et internasjonalt prosjekt

Denne masteroppgaven er en del av et større prosjekt knyttet til Zayed University i Dubai (se vedlegg 1). Prosjektet skal utføres i Norge, Nepal, Sør-Afrika og De forente arabiske emirater. Tittelen på prosjektet er *"Linked lives": Culture, space and identity among adult children of first generation migrants across Nepal, Norway, South Africa and the UAE*. Dette prosjektet ble først gjort kjent for meg under forskningstorget for studenter i sosialt arbeid og sosialpedagogikk våren 2017. Jeg ble tidlig inspirert av min veileders presentasjon av dette prosjektet nettopp fordi det handlet om barn av førstegenerasjonsinnvandrere. Jeg tok deretter kontakt med min veileder og var så heldig at jeg ble rekruttert til prosjektet.

I følge prosjektbeskrivelsen til "Linked lives" er den moderne verden vår preget av store strømmer av migrasjon, enten frivillig og ufrivillig. Det påpekes at førstegenerasjons migranter vanligvis bærer med seg språk, religioner, kulturer og tradisjoner fra hjemlandet. Hvordan deres barn, som enten er født i vertslandet eller har komt med sine foreldre i tidlig alder, klarer å forhandle mellom flere kulturelle rom er et sentralt spørsmål i dette prosjektet. Det presiseres i prosjektbeskrivelsen at barn av førstegenerasjonsinnvandrere kan befinne seg i en situasjon hvor de kan ha problemer med å leve opp til foreldrenes forventninger og de dominerende samfunnsforventningene i vertslandet, noe som kan resultere i spenninger og identitetsforvirring. På bakgrunn av dette vil denne tematikken være aktuell for masterstudenter i sosialt arbeid. Prosjektbeskrivelsen til *"Linked Lives"* hevder at problemstillinger rundt integrasjon ligger høyt på dagsorden for mange regjeringer, og det ønskes derfor å bidra med mer kunnskap på dette området. Prosjektet tar stilling til flere temaer, teorier og forskningsspørsmål. Jeg har måttet avgrense min rolle i dette prosjektet, da jeg ikke har hatt kapasitet til å besvare alle forskningsspørsmål som prosjektet stiller. Prosjektet har gitt meg grunnidéen til denne studien, samt bidratt til gode forskningsspørsmål og en nyttig intervjuguide. Det har vært spennende å være del i et større prosjekt, men denne studien er også min avsluttende oppgave på masterstudiet, noe som tilsier at jeg har måttet gjøre noen egne justeringer og valg i denne

studien.

1.2 Bakgrunn for valg av tema

Bakgrunnen for valg av tema skyldes først og fremst en personlig interesse for barn av førstegenerasjonsinnvandrere i Norge. Jeg er selv barn av førstegenerasjonsinnvandrere fra Bosnia & Hercegovina, noe som har gjort at jeg gjennom livet har forholdt meg til to ulike kulturer. For meg personlig har det aldri vært problematisk å navigere mellom disse kulturene, men av erfaring og observasjoner så er jeg klar over at andre barn av bosniske flyktninger har hatt problemer med å ha en fot innenfor hver kultur. Hva som er årsaken til at Norge er et mulighetsrom for noen, men for andre et rom med hindringer, er det som har inspirert meg til å skrive min masteroppgave om denne tematikken.

Statistisk sentralbyrå (2018) påpeker at i løpet av de siste 40-50 årene har det kommet over 200 nye nasjonaliteter til Norge, noe som har medført at Norge har blitt et flerkulturelt samfunn. I følge SSB ble det ved inngangen til 2018 registrert 747 700 innvandrere og 170 000 norskfødte med innvandrerforeldre bosatt i Norge (SSB, 5. mars 2018). Det at Norge i økende grad er betraktet som et flerkulturelt samfunn, gjør at det blir viktig å belyse innvandrerungdoms subjektive opplevelser av sine liv og sin hverdag i det norske samfunnet.

1.3 Oppgavens formål og hensikt

Hensikten og formålet med denne studien er å undersøke hvordan Norge er et mulighetsrom for barn av førstegenerasjonsinnvandrere. Er det problematisk for innvandrerungdom å navigere mellom to kulturer, og hvordan påvirkes deres muligheter til integrasjon i det norske samfunnet? Med utgangspunkt i informantenes livshistorier har oppgaven et formål om å svare på problemstillingen ved å se på tre nivåer; individ-, institusjons-, og samfunnsnivå. I følge Brodtkorb og Rugkåsa (2009) ser man på samspeillet mellom individer og samfunn i sosialt arbeid. Forfatterne påpeker at det er flere nivåer i et samfunn – og at man må se mennesket i den konteksten og det nivået det befinner seg i (Brodtkorb og Rugkåsa 2009 s.34-45).

Mye av forskning på innvandrere baserer seg på forståelsen av innvandring, akkulturasjon og tilpasning av voksne, men mye mindre av forskningen har tatt opp disse fenomenene blant innvandrerungdom (Berry, Jean, Sam & Vedder, 2006 s.305). På den andre siden påpeker Jensen (2013) at det finnes noe forskning om krysskulturelle barn og unge. Forskningen hun referer til konkluderer med at årsaksbildet på hva de unge strever med er komplekst. Hun skriver videre at fenomener om krysskulturelle barn ikke kan forklares gjennom faktorer som integreringsutfordringer eller flerkulturell tilhørighet alene, slik som det har blitt gjort tidligere (Jensen 2013 s.23) Dette gir en indikasjon på at det er flere faktorer som har innvirkning på indre forhold hos krysskulturelle barn. Formålet med oppgaven er bidra til nyansert forskning på dette området.

1.4 Problemstilling

Problemstilling som er valgt for studiet er følgende:

Hvordan er Norge et mulighetsrom for barn av førstegenerasjonsinnvandrere?

Spesifisering:

Ut fra problemstillingen har jeg tre forskningsspørsmål:

- Individnivå – I hvilken grad navigerer barn av førstegenerasjonsinnvandrere mellom to kulturer, og hvordan påvirker individet selv, familie og nærmiljø dette?
- Institusjonsnivå – På hvilken måte bidrar skole, barnevernet, idrettsorganisasjoner og arbeidsplasser til at Norge er et mulighetsrom for innvandrerungdom?
- Samfunnsnivå – Hvordan påvirker de som besitter definisjonsmakten i vårt samfunn informantenes konstruksjoner av seg selv, og andres oppfattelse av dem?

For å kunne besvare problemstillingen ønsker jeg å undersøke hvordan disse tre nivåene påvirker mulighetsrommet for barn av førstegenerasjonsinnvandrere. Foreligger det en interaksjon mellom nivåene, eller begrenser de hverandre? For å kunne undersøke dette har jeg valgt å intervjuene ni

vokse barn av førstegenerasjonsinnvandrere. For å få mest mulig informasjon om denne tematikken har jeg valgt å ta i bruk dybdeintervjuer med en biografisk tilnærming som innsamlingsmetode. For en nærmere redegjørelse, se oppgavens kapittel 3.

1.5 Oppgavens avgrensning

På grunn av begrensninger i både tid og ressurser har jeg måttet avgrense denne masteroppgaven. Makt- og kulturbegrepet alene kunne ha vært en masteroppgave i seg selv, og jeg er derfor bevisst over at relevante perspektiver og teorier blir utelukket. Det er flere teorier som kan belyse min problemstilling, men jeg har valgt å legge vekt på følgende temaer:

1. Kultur og kulturell identitet
2. Akkulturasjon
3. Innvandrerungdom
4. Barn av innvandrere i Norge
5. Bronfenbrenners økologiske modell
6. Maktforholdet mellom minoritet og majoritet

1.6 Begrepsavklaringer

Barn av førstegenerasjonsinnvandrere

Når jeg bruker betegnelsene barn av førstegenerasjonsinnvandrere eller innvandrerungdom referere jeg til norskfødte med innvandrerforeldre og barn som har innvandret til Norge sammen med sine foreldre.

Krysskulturelle barn

Krysskulturelle barn er en betegnelse for barn som har levd eller som lever med regelmessig påvirkning fra to eller flere kulturer i en betydelig del av barndommen (Salole 2013 s.29).

Etnisk minoritet

I følge Eriksen og Sajjad (2016) kan en etnisk minoritet defineres som en gruppe som er i mindretall i et storsamfunn, som er politisk relativt avmektig, og som eksisterer som etnisk kategori over en viss tidsperiode. Forfatterne skiller mellom to typer etniske minoriteter i Norge: urfolket i nord, altså samene, og urbane minoriteter, altså innvandrere, flyktinger og deres etterkommere (Eriksen & Sajjad 2016 s.77).

Akkulturasjon

”Acculturation is the process of cultural and psychological change that follows intercultural contact” (Berry et al., 2006 s. 305). For nærmere beskrivelse, se oppgavens punkt 2.2

Fordommer

”Ordet fordommer innebærer ideer og forestillinger som på forhånd dømmer grupper eller individer” (Horntvedt 2012 s.231)

Stereotypier

I følge Eriksen og Sajjad er stereotypier en forenklet beskrivelse av antatte kulturtrekk ved bestemte typer mennesker, som fungerer grensesettende i forhold til dem. Stereotypier er med andre ord en type sosialt effektive fordommer (Eriksen & Sajjad 2016 s.56).

1.7 Oppgavens oppbygning

I kapittel 2 redegjøres det for det teoretiske bakteppet for denne studien. Her vil relevante teorier og perspektiver som bidrar til å bygge opp det empiriske forskningsarbeid presenteres.

I kapittel 3 presenteres den metodiske tilnærmingen i denne studien. Det blir gjort rede for hvilken metodisk fremgangsmåte som er benyttet i studien, samt at jeg belyser hvordan de empiriske funnene er blitt fremskaffet. Beskrivelse av etisk vurdering samt hvordan empirien er grundig innhentet og bearbeidet, kan gi rettledning om reliabilitet og validitet.

I kapittel 4 presenteres og analyseres de empiriske funnene. De empiriske funnene vil bli drøftet i lys av teori og egne fortolkninger av informantenes utsagn. Funnene er kategorisert etter temaer som kom frem gjennom intervjuene. Det vil ved flere tilfeller brukes direkte sitater fra informantene, dette fordi deres egne stemmer skal komme frem. Det som utelates fra sitatene markeres med (...). I noen tilfeller vil jeg også skrive det informantene har sagt, her vil jeg forsøke å legge ordbruken min så tett opp til informantenes språkbruk som mulig.

I kapittel 5 avsluttes oppgaven med en presentasjon av hovedfunnene, avsluttende refleksjoner rundt og anbefalinger for videre forskning.

2. Et teoretisk bakteppe

I dette kapitlet presenteres det teoretiske bakteppet for denne studien. I første del av kapitlet skal jeg gjøre rede for teori og forskning om begrepene kultur og kulturell identitet. Deretter tar jeg for meg akkulturasjonsbegrepet og ulike akkulturasjonsprosesser. Herunder blir integrering, assimilering, segregering og marginalisering presentert. Videre i dette kapitlet viser jeg til tidligere forskning på innvandrerungdom og akkulturasjon, og teorier om barn av innvandrere i Norge. Jeg redegjør for maktforholdet mellom majoritet og minoritet. Jeg viser til Bronfenbrenners økologiske modell for å belyse de tre nivåene i denne studien (individ, institusjon og storsamfunn). I siste del av kapitlet redegjøres det for de vitenskapelige tilnærmingene i denne studien, hermeneutikk og fenomenologi.

2.1 Kultur

*”Begrepet kultur har sin opprinnelse i det latinske begrepet colere, som betyr å dyrke”
(Horntvedt 2012 s.238).*

Kultur er ett av de begreper som har mange og ulike forståelser og betydninger. I Følge Horntvedt (2012) dreier kulturbegrepet seg generelt om trekk mennesket utvikler og dyrker frem. Han påpeker at det dreier seg om sentrale verdier, kommunikasjonsmønstre og adferdsmønstre. Kultur kan forstås som noe stabiliserende i et samfunn, noe som man ønsker at neste generasjon skal bære videre (Horntvedt 2012 s. 238-239).

Begrepet kan også brukes når en snakker om hvordan mennesker inngår i sosiale relasjoner. I følge Jensen (2013) kan man for eksempel studere ungdomskultur, organisasjonskultur eller hjemløses kultur. I følge forfatteren beskrives disse kulturene også som subkulturer eller delkulturer, og forstås som grupper i samfunnet som på noen områder adskiller seg fra flertallet i befolkningen. Man kan også snakke om kultur som nasjonalkultur, hvilket man gjør når man snakker om gresk kultur, norsk kultur eller pakistansk kultur (Jensen 2013 s. 21).

I følge Berry, Pootinga, Breguelmans, Chasiotis og Sam (2011) kan kultur forstås som noe som

er en del av personen (intern kultur) og som et sett av forhold utenfor personen (ekstern kultur). Forfatterne påpeker at når vi snakker om europeisk kultur eller indisk kultur, kan vi referere til livsformen, hvordan mennesker lever, samfunnets politiske organisasjon og/eller andre aspekter av den økologiske og sosial konteksten; dette er ekstern kultur. De hevder videre at vi også for eksempel kan referere til tro, ideer og filosofier av medlemmene av en kultur; dette er intern kultur for personen. Mye av språket, religion, kjennskap og tro til en persons sosiale miljø blir internalisert; de eksisterende egenskapene til sin kultur blir en del av seg selv i prosessene for akkulturasjon og sosialisering (Berry et al., 2011, s.5-6).

I følge Geertz (1997) studerte i lang tid både kultur antropologer og tverrkulturelle psykologer atferd hovedsakelig som utfallet av det psykiske og sosiale miljøet der mennesker lever; disse forholdene ble sett på som forutgående faktorer i psykologisk funksjon. Et stort skift blant antropologer oppsto når kultur ble definert i form av subjektive betydninger (Geertz 1997 i Berry 2011 s.6). Som et resultat av dette skiftet forsøkte man i følge Berry (2011) ikke lenger å forstå atferdsmønstre som er karakteristiske for mennesker i en bestemt kultur ved å studere de eksterne forholdene. Dette ble i stor grad erstattet av en tilnærming som studerer kultur ved å se på delte betydninger som er konstruert av dets medlemmer i løpet av deres interaksjoner (Berry et al., 2011, s.6).

Kumar (2001) hevder at kultur er noe som kan uttrykkes på ulike måter. Han skiller mellom synlig og usynlig kultur. Synlige symboler for en kultur kan i følge forfatteren for eksempel være klær, mat, smykker, pyntegjenstander og religiøse skikker og tradisjoner. Han sier at usynlig kultur er det som uttrykkes gjennom normer, verdier og holdninger. Forfatteren hevder at en nordmann kan få assosiasjoner om underdanighet, offer, undertrykkelse, fengsel og svakhet når han ser en tildekket, muslimsk kvinne. På den andre siden forteller han at en mann fra en ”streng kultur” vil se på den samme kvinnen med respekt, han vil se ære og kvinnelighet. Han påpeker videre at det er på samme måte med en etnisk norsk kvinne med drakt, sminke og koffert i hånden. I følge forfatteren vil de fleste nordmenn forbinde henne med selvstendighet, karriere, trygg personlighet, frihet og respekt. En person fra en ”strengt kultur” vil oppfatte henne som en kvinne uten frihet, at hun setter karrieren sin foran sin rolle som mor og hustru (Kumar, 2001, s.19). De følelsene som forfatteren beskriver hos individet er den usynlige kulturen som kommer til

uttrykk. Videre i oppgaven redegjøres det for kulturell identitet.

2.2 Kulturell identitet

Jensen (2013) hevder at forskning i kulturell identitet befinner seg mellom psykologi og sosiologi. Det trekkes derfor både på forskning omkring kulturbegrepet og omkring identitetsbegrepet. I følge forfatteren bygger noen forskere på det beskrivende kulturbegrepet og bruker kulturell identitet som uttrykk for folkesjel, en felles identitet som alle i kulturen deler. Det snakkes for eksempel om en ekte og opprinnelig tyrkisk identitet, hvor man mener at tyrkere som bor i Norge må være splittet mellom en norsk og en tyrkisk identitet. Jensen hevder at for å kunne finne seg selv, må personen velge: er jeg tyrker, eller er jeg norsk? Hun påpeker at andre forskere forstår kulturell identitet som noe som skapes mellom mennesker. I følge henne mener ikke disse forskerne at vi i forskjellige arenaer har flere identiteter, men at alle mennesker hele tiden har flere identiteter som skapes i møte med andre. Ut i fra denne forståelsen kan en forstå kulturell identitet som en samlebetegnelse for forskjellige identiteter som kjønnsidentitet, etnisk identitet, sosial identitet og lignende. Uavhengig av hvilket emne man snakker om vil det derfor i følge forfatteren være muligheter for at forskjellige identiteter kommer i spill eller aktualiseres - i løpet av en samtale vil man oppleve at man identifiserer seg mer eller mindre sterkt med de emner man taler om. Man kan si at man i en samtale får én eller flere av sine identiteter i spill. Snakker man for eksempel om kjønnsroller, vil ens kjønnsidentitet sannsynligvis komme frem (Jensen 2013 s.115-119).

Den sistnevnte forståelsen bygger på en forestillingen om at vi ikke har en kjerneidentitet, men at vi har flere identiteter som vi utvikles i relasjon med andre mennesker. Det betyr at vi ikke er styrt av en indre kjerne, men at vår identitet snarere blir formet i relasjon til de mennesker vi omgås med og av hvordan vi oppfatter oss selv og forteller om oss selv (Jensen 2013 s.122).

Hvem man er, finner man ut av sammen med andre. Jensen (2013) hevder at man ikke kan bygge sin identitet opp alene; man må diskutere verdier, følelser, erfaringer og syn på verden med andre. Forfatteren hevder at kulturell identitet er et av de viktigste begrepene i kulturmøter. Hun påpeker at for hver gang vi møter mennesker som handler annerledes eller har andre verdier enn

oss selv, utfordrer det vår oppfattelse av oss selv og dermed vår identitet. Man kan si at vi investerer deler av vår identitet i møte med ”den kulturelle andre” (Jensen 2013 s.115).

Spørsmål som har å gjøre med kulturell- og personlig identitet er altså høyest aktuelle i studier av innvandrerungdom. At de ofte lever i to verdener, at de skifter kulturelle koder når de beveger seg i ulike kontekster er et vanlig perspektiv. Eriksen og Sajjad (2016 s.98) hevder at mens den etniske identiteten underkommuniseres i samhandling med vertsbefolkningen, overkommuniseres den innad.

Eriksen & Sajjad (2016) stiller spørsmål til om mennesker i det hele tatt trenger en kulturell identitet. Forfatterne hevder at mennesker meget vel kan føle sikkerhet og trygghet på seg selv uten å ha en fast forankring i en nasjonal kultur. Det er derfor i følge dem mulig at det største problemet for krysskulturelle barn består i at en samlet offentlighet avkrever dem en kulturell identitet. Hvis en ikke har en kulturell identitet, så kan man vær så god å skaffe en. I følge forfatterne tenker man gjerne at de ulike kulturelle identitetene har navn, for eksempel pakistansk, vietnamesisk eller norsk, og at de er klart avgrenset i forhold til hverandre. Eriksen og Sajjad hevder at om man kommer til at det faktisk er nødvendig for mennesker å ha en identitet for å føle seg i balanse, trenger likevel ikke denne å være det samme som nasjonal eller etnisk identitet. De påpeker at det er mulig å være trygg på seg selv og sine normer og verdier uten at man knytter dem til en etnisk merkelapp. Det går uten problemer an å frasi seg et sterkt etnisk fellesskap fordi det finnes andre stabile og trygge grupper enn de etniske, og for noen er det viktigste å være et fritt individ (Eriksen & Sajjad 2016 s. 98). Med utgangspunkt i det forfatterne beskriver, inkluderer kulturell identitet både nasjonal og etnisk identitet. Den etniske identiteten beskrives som den tilhørigheten og identifikasjonen individet har med sin etniske gruppe, mens nasjonal identitet ser ut til å handle om i hvor stor grad individet identifiserer seg med majoritetskulturen.

På den andre siden hevder Phinney (2006) at store deler av forskningen på innvandrerbarn viser at en sterk etnisk og kulturell identitet er positivt forbundet med selvtillit og psykologisk velvære (Berry et al., 2006 s.77). Videre vil jeg gjøre rede for akkulturasjon og Berrys akkulturasjonsmodell.

2.3 Akkulturasjon

I følge Salole (2013) beskriver akkulturasjon sosiokulturelle tilpasninger som mennesker gjennomgår i forbindelse med kulturelle skifter. Begrepet kan bli forstått som en slags selvjustering; en venner seg til og tilpasser seg en ny kulturell virkelighet (Salole 2013 s.104). Javo (2010) hevder at akkulturasjon er en mangesidig kulturell prosess som kan medføre at et individ fra en bestemt kultur kan identifisere seg enten mye eller lite med både sin egen kultur og kulturen i vertslandet. Forfatteren påpeker at begrepet oftest blir brukt i forbindelse med den forandringen som en minoritet gjennomgår i møte med en majoritet der minoritetskulturen tar opp i seg den dominante kulturen. Hun understreker at jo mer akkultureert en person er, jo mer har denne personen mistet sin opprinnelige kulturelle identitet og tatt til seg verdiene, atferden og normene til majoritetskulturen. (Javo 2010 s. 35).

Berry (2003) hevder at akkulturasjon kan deles opp i flere prosesser, hans akkulturasjonsmodell deler akkulturasjonsprosessen inn i fire kategorier: integrering, assimilering, separering og marginalisering:

- *Integrering*: når enkeltpersoner ønsker å opprettholde sin opprinnelige kultur, samtidig som de ønsker daglig samspill og karakteristiske trekk fra kulturen i vertslandet. Disse individene ønsker å delta som en integrert del av det større sosiale nettverket.
- *Assimilering*: når enkeltpersoner ikke ønsker å opprettholde sin kulturelle identitet og søker daglig samspill med kulturen i vertslandet. Assimilerte individer ønsker å ligne majoritetskulturen mest mulig, og forsøker på denne måten å slette alle spor som peker på kulturelle forskjeller.
- *Separering*: når enkeltpersoner tar avstand fra kulturen i vertslandet, men holder fast på egen kultur og egne verdier.
- *Marginalisering* : når enkeltpersoner viser liten interesse for å opprettholde sin opprinnelige kultur, samtidig som de tar avstand fra kulturen i vertslandet. Marginalisering kan skyldes når forsøk på assimilering kombinert med forsøk på å delta i større samfunn mislykkes. Dette kan i følge forfatteren være et resultat av

diskriminerende holdninger og praksis av den dominerende gruppen i samfunnet (Berry (2003 s.24)

I følge Javo (2010) regnes integrering som den beste strategien for psykisk helse, mens marginalisering er den strategien som regnes som den dårligste. Forfatteren hevder at Berrys fire kategorier ikke bør forlede oss til å tenke statisk. Hun påpeker at individer og minoritetsgrupper kan være fleksible og bevege seg mellom de ulike kategoriene. De kan også befinne seg i flere kategorier samtidig, for eksempel være integrert på noen områder og separert på andre området. Forfatteren kritiserer Berrys modell for være for enkel og for at den ikke tar hensyn til at enkeltpersoner kan ha flere måter å forholde seg til de fire kategoriene (Javo 2010 s.38-39). Nedenfor presenteres forskning på innvandrerungdom.

2.4 Innvandrerungdom

“*Considerable research has been devoted to the understanding of immigration, acculturation, and adaptation of adults, but much less has addressed these phenomena among youth*” (Berry et al., 2006 s.305). På bakgrunn av manglende kunnskaper på dette området undersøkte forskerne dette fenomenet nærmere. Deres problemstilling var ”How do Immigrant Youth Acculturate?”. Utvalget deres besto av 4334 innvandrerbarn fra 26 forskjellige kulturelle bakgrunnen som levde i 13 land: Australia, Canada, Finland, Frankrike, Tyskland, Israel, Nederland, New Zealand, Norge, Portugal, Sverige, UK og USA. Forskerne knyttet akkulturasjon til fire profiler: *ethnic profile* (som utgjorde 22.5%), *national profile* (18.7%), *integration profile* (36,4%) og *diffuse profile* (22.4%). Den etniske profilen besto av 975 ungdommer som viste en tydelig orientering mot sin egen etniske gruppe, med høy etnisk identitet, etnisk språkferdighet og bruk, og jevnlig kontakt med sin etniske gruppe. De scoret lavt på assimilasjon, nasjonal identitet og kontakter med nasjonalgruppen. Deres støtte til familieforholdet var godt over gjennomsnittet. De representerer unge mennesker som i stor grad er innebygd i sin egen kultur og viser lite engasjement til det større samfunnet. Den nasjonale profilen inkluderte 810 ungdommer som viste en sterk orientering mot samfunnet de levde i. Disse ungdommene scoret høyt på nasjonal identitet og på assimilering og svært lav på etnisk identitet. De var dyktige på nasjonalt språk og brukte det overveiende. Deres kontaktpersoner var i stor grad medlemmer av nasjonalgruppen, og

de viste lite støtte til familieforpliktelser. Disse ungdommene ser ut til å eksemplifisere ideen om assimilering, noe som indikerer mangel på opprettholdelse av deres etniske kultur og identitet. Integrasjonsprofilen var den profilen som var den hyppigst forekommende. Den besto av 1576 ungdommer som indikerte relativt høyt engasjement i både etniske og nasjonale kulturer. Disse ungdommene scoret høyt på både etniske og nasjonale identiteter. De støttet integrasjon sterkt og ga lav godkjenning til assimilering, separasjon og marginalisering. De rapporterte høy nasjonal språkferdighet og gjennomsnittlig etnisk språkferdighet; deres språkbruk viste en balanse mellom begge språk. De hadde kontaktpersoner i både sin egen gruppe og den nasjonale gruppen. De var nær gjennomsnittet på familieforholdsverdier. Disse ungdommene ser ut til å være komfortable både i etniske og nasjonale kontekster, når det gjelder identitet, språk, kontaktpersoner og verdier. Den siste profilen var i følge forskerne ikke så lett å tolke. Disse 973 unge rapporterte høy kompetanse i bruk av etnisk språk, men rapporterte også lav etnisk identitet. De hadde lav kunnskap i nasjonalt språk, og de rapporterte noe lav nasjonal identitet og nasjonale kontaktpersoner. De godkjente de tre motstridende holdninger til akkulturering: assimilering, marginalisering og separasjon. I følge forskerne tyder dette på at disse ungdommene er usikre på sin plass i samfunnet, og at de kanskje ønsker å være en del av det større samfunnet, men mangler ferdighetene og evnene til å ta kontakt. De påpeker videre at ungdommer som befinner seg i slike situasjoner ofte er preget av mangel på forpliktelse til retning eller formål i sine liv og ofte er sosialt isolert (Berry et al., s.312-316). Funnene til dette prosjektet viser til ulike måter innvandrerbarn navigerer mellom sin kultur og identitet og vertslandet, og er derfor interessant å ta i betraktning når en studerer på hvilken måte barn av innvandrere i Norge klarer å balansere mellom to verdener.

2.4.1 Barn av innvandrere i Norge

Mennesker som vokser opp innenfor samme miljø eller hovedkultur, eksponeres for færre kulturelle skripten (Berry mfl. 2002 i Salole 2013 s. 73). I følge Salole (2013) tilhører de den samme historiefortolkningen, de samme fortellingene, leser de samme avisene, kjenner det samme klimaet, lever med det samme byråkratiet, gjennomgår det samme pensumet og hører samme debatter, de får altså sin verdensforståelse kontinuerlig bekreftet. Virkeligheten for krysskulturelle barn består derimot, i følge forfatteren, av elementer fra flere kulturer mange med

motsetningsfulle verdiuttrykk. Hun skriver at de vokser opp med ulike kulturelle skripter og skjemaer, flere perspektiver, flere historier, flere innflytelser og dermed alternativer til hvordan de skal tolke og se verden. Barn med en krysskulturell bakgrunn kan derfor eksponeres for variasjoner av kulturelle inkluderings- og ekskluderingsmekanismer som gruppetenkning og fordommer (Salole 2013 s.73).

I følge Eriksen (1997) forventes det ofte av mennesker at de skal ha en identitet, og med dette menes ofte en nasjonal eller etnisk identitet. Forfatteren hevder at man gjerne får høre at man har et identitetsproblem hvis man ikke kan gjøre rede for om man for eksempel er norsk eller pakistansk. Han påpeker videre at mennesker også får høre at man må kjenne sin egen tradisjon og kultur for å kunne respektere andres. Han skriver at mennesker med to kulturer ofte lever i to verdener, de er både norske og noe annet, de møter motstridende krav og forventninger i sine omgivelser. Ungdom representerer fremtiden, og deres løsninger på identitetsproblemet vil gi oss en pekepinn på hvordan identiteter i det multietniske samfunn utvikler seg (Eriksen, 1997, s.48).

Eriksen og Sajjad (2016) hevder at barn og barnebarn av innvandrere i Norge sjeldent er fullt ut assimilert, og dersom de har ikke-europeisk opprinnelse vil de ofte identifisere seg sterkere med majoritetens verdier enn foreldrenes. Ofte behersker barna norsk språk og omgangsform minst like godt som de behersker kulturen til foreldrene sine. I følge forfatterne har de tre hovedmuligheter i sin identitetspolitikk: de kan insistere på å ikke bli behandlet som representanter for "kulturer", men på å bli behandlet som individer ("vi er norske, selv om vi ser utenlandske ut"); de kan fungere som "kulturmeglere" mellom minoriteter og vertsbefolkningen hvor de kan opprettholde en "dobbel" identitet, eller de kan tvert imot gå inn for å styrke sin "opprinnelige" kultur og markere grenser i forhold til majoriteten ved å bli konservative vernere av en tradisjon. Disse tre strategiene tilsvarer noenlunde assimilasjon, integrering og segregering (Eriksen og Sajjad 2016 s.99).

Eriksen (1997) hevder at innvandrere og barn av innvandrere som vokser opp i de skandinaviske landene, har til forskjell fra sine foreldre ikke noe annet hjemsted. Han påpeker at på den ene siden går de unge på norsk skole og sosialiseres inn til en sosialdemokratisk, egalitær væremåte hvor kjønnsforskjeller blir nedtonet og bagatellisert og hvor det er forventet at en skal være

selvstendig og fri fra tidlig alder, og hvor personlige valg tillegges stor betydning. Det forventes at de unge skal delta i sin generasjons sosiale liv, enten det dreier seg om festligheter eller fotball. Samtidig lever de i følge forfatteren i en familiesituasjon som gjerne stiller andre og ofte motstridende krav, hvor trygghet og lojalitet muligens verdsettes høyere enn frie valg, hvor det snakkes et annet språk enn norsk, og hvor forholdet mellom kjønnene og generasjonene er forskjellige fra skolesammenhengen. På bakgrunn av dette hevder han at deres tilhørighetsfølelse i vertslandet er imidlertid flertydig. De unge bygger på denne måten ulike sett av kulturelle koder. De lever i en verden hvor de blir dyktige til å svitsje mellom kodesett, og mange av dem klarer det uten problemer. Ofte kan de trives med en både-og-situasjon, selv om det av og til oppstår situasjoner preget av enten-eller (Eriksen, 1997, s.48-49). Denne flertilhørigheten kaller Bruner (1986) for "betwixt and between", altså en mellomposisjon (Bruner 1968 i Salole 2013 s. 73). Shakete og Ramsey (1999) referere til det samme som liminaltilstanden, en tilhørighet mellom her og der (Shakete og Ramsey 1993 i Salole 2013 s.73).

Barn som vokser opp med ulike kulturer eller virkeligheter, vokser opp med flere spenningsforhold enn det etnisk norsk ungdom gjør, og det foreldrene gjorde i sitt hjemland (Kumar, 2001, s.88). Barn av innvandrere vokser opp med følgende spenningsforhold:

- mellom foreldre og den unge
- mellom skolen og hjemmet
- mellom foreldre og venner
- som mørk i et hvitt samfunn
- som minoritet i en majoritet som har definisjonsmakt
- som innvandrer (annerledes) blant etnisk norske
- mellom foreldrenes hjemland og Norge
- mellom en individorientert tenkning og en kollektiv tenkning (Kumar, 2001, s.88).

Kumar (2001) påpeker at overnevnte spenningsforhold kan skape stor forvirring hos de unge. Han hevder at både foreldre, nordmenn og de unge lever i forskjellige virkeligheter som danner et mønster i den unges liv. Dersom de ulike virkelighetene er atskilt fra hverandre og det er store avstander mellom de enkelte partene, kan dette i følge forfatteren skape et kaos for den unge. For

at det skal være mulig å redusere spenningsforholdene, presiserer han at det kreves en dialog mellom alle partene, og at man er spørrende og ikke konkluderende i forhold til hverandre. I ungdomsårene synes forholdet til jevnaldringsgruppen å få stor betydning. De unge står mellom forskjellige sett av normer og har problemer med å tolke sin egen rolle og status, noe som utgjør at de befinner seg i en uklar situasjon. Betydningen av tilhørighet og aksept blant jevnaldringsgruppen vil derfor i følge Kumar være viktig. Sammen med venner skaper de nye identiteter og realiteter, og for mange av de unge er felles erfaringer noe av det viktigste som binder dem sammen. Det skapes også ofte et konformitetspress både av majoritetssamfunnet og av foreldre, hvor storsamfunnet forventer at barn skal være mest mulig ”norske” for å få aksept, og hvor foreldre setter sine kulturelle normer og verdier høyest (Kumar, 2001, s.88-89).

I følge Eriksen og Sajjad (2016) har forskningen om annen generasjonsinnvandrere generelt vist at a) en tydelig akkulturasjon med henblikk på levemåte og verdier har funnet sted, b) at personene det gjelder forholdsvis lett kan skifte frem og tilbake mellom for eksempel en norsk og en somalisk identitet i dagliglivet, c) at det ofte er spenninger mellom personene og deres mer konservative foreldregenerasjon, og d) at grensene som forhindrer full assimilasjon kan både skapes utenfra og internt – altså, at både indre press fra gruppen eller familien selv og norske holdninger forhindrer dem fra å smelte sammen med den norske majoriteten. Forfatterne hevder videre at det ikke finnes indikasjoner på at det å ”leve i kulturer” nødvendigvis er problematisk, men at det er klart at disse tvetydige situasjonene kan være vanskelig å håndtere i et miljø hvor det forventes av dem at de skal ha en tydelig, avgrenset identitet (Eriksen og Sajjad 2016 s. 99). Videre i oppgaven gjøres det rede for ulike teorier om maktforholdet mellom majoritet og minoritet.

2.5 Maktforholdet mellom majoritet og minoritet

”Makt er både synlig og usynlig, utøvet og forgrepet, et gode og et onde, ettertraktet og avskydd” (Engelstad 1999 s.166). Maktbegrepet blir forstått, definert og diskutert på ulike måter, og omfatter derfor mange aspekter. Jeg har i denne delen av oppgaven valgt å fokusere på den symbolske makten, da denne belyser maktforholdet mellom majoritet og minoritet.

I følge Eriksen og Sajjad (2016) er det vanskelig å komme utenom en analyse av makt og maktforskjeller når en ser på forholdet mellom minoritet og majoritet. I følge forfatterne besitter majoriteten ikke bare den økonomiske og politiske makten, men den har også den beste beherskelsen av de kulturelle ferdighetene og uttrykksmåtene som anses som nødvendig for et vellykket og godt liv. Eriksen og Sajjad hevder at det er majoriteten som definerer de kulturelle rammene som er gyldige for målrettet handling, den har et overtak når det gjelder symbolsk kapital. Minoritetsmedlemmer kan på bakgrunn av dette føle at de blir diskvalifisert på arbeidsmarkedet og i andre sammenhenger når majoritetsbefolkningen ikke verdsetter deres kvalifikasjoner. Når den sterke part (majoritet) overser den svakes (minoritet) kunnskaper og ferdigheter, hvor han bare ser en dårligere versjon av seg selv, er et typisk aspekt ved en situasjon preget av ujevn symbolmakt. Forfatterne påpeker at på denne måten blir flyktninger og innvandrere diskvalifisert fordi det bare er de ferdighetene og kunnskapene som umiddelbart er nyttige i en norsk kontekst som gir dem uttelling i det norske systemet. Et eksempel på dette er når en flyktning som snakker fire språk ikke får noe status eller i respekt i det norske samfunnet dersom disse språkene er arabisk, somali, swahili og amharisk (Eriksen & Sajjad 2016 s.87).

Majoritetens symbolske makt over minoriteter innebærer makten til å definere verden på bestemte måter. Ulikt fra andre perspektiver på makt, kan Bourdieus symbolske makt *"be exercised only with the complicity of those who do not want to know that they are subject to it or even that they themselves exercise it"* (Bourdieu 1973 i Otterstad 2011 s.83). Minoritetene opplever avmakt ved å tvinges til å tilpasse seg majoritetens oppfatning av hva som er rett og galt, og hva som er normalt, spesielt på arenaer hvor begge er til stede. Minoritetene vil derimot kunne handle ut fra egne verdier og egen virkelighetsoppfatninger i sammenhenger hvor representanter for majoriteten er fraværende.

Når en skal forstå hvorfor minoriteter er tvunget til å tilpasse seg kulturelt for å kunne fremme sine krav effektivt kan majoritetens symbolske overtak bidra til å forklare dette. I følge Eriksen og Sajjad (2016) må minoriteten lære seg å beherske de rådende spillereglene for politikk, og disse defineres av majoriteten, som igjen kontrollerer stat og massemedier. Forfatterne hevder at for at innvandrernes politiske krav skal bli effektive, er det nødvendig også for dem å lære seg

den norske måten å gjøre ting på. De presiserer at det er majoriteten som definerer alt fra sed og kikk i dagliglivet (hvordan man oppdrar barn, hvordan man flørter med en person av samme eller motsatt kjønn, hvordan man vasker gulv), politikk (hvordan man reiser politiske krav), økonomi (hvordan man skaffer jobb, forfremmelse) og lovverk (hvilke krav om regnskapsføring som stilles til personlige næringsdrivende). De hevder videre at nordmenn også har et symbolsk overtak når det gjelder å snakke om relasjonene mellom minoritet og majoritet, det er de som oftest uttaler seg offentlig om innvandrere og ikke innvandrere selv. Forfatterne skriver at bildet av innvandrere i massemediene er primært skapt av nordmenn, og ofte gjenspeiler det norske stereotypier og fordommer. En skal ikke se bort ifra at innvandrere også selv har stereotypier og fordommer om nordmenn, men deres tolkninger av situasjonen er i følge forfatterne mindre kjent enn de norske. Det er nemlig ikke minoriteten som setter den politiske dagsorden, som kontrollerer massemediene og som har makt til å definere virkeligheten. Eriksen og Sajjad påpeker også at det ikke alltid er majoriteten som har mest symbolmakt eller definisjonsmakt. I deler av Oslo øst er det for eksempel minoriteten som er majoritet, og hvor det er de norske som får merke hvordan det er å bli diskriminert på grunn av utseende eller levemåte (Eriksen & Sajjad 2016 s. 87-88).

Eriksen (1997) beskriver noe av det samme når han hevder at det er de etnisk norske som definerer den norske hovedvirkeligheten, som er den virkeligheten som minoritetene må forholde seg til. Han påpeker at det alltid har vært innvandrere, samer og kvener som har måtte lære seg det norske språket, norske lover og norsk skikk og bruk, og at ingen krever det tilsvarende av etniske nordmenn. Det er de etnisk norske som har kontroll over definisjonen av virkeligheten og som får makt i kommunikasjon med minoriteter, hvor minoritetene må tilpasse seg (Eriksen, 1997, s.64).

Eriksen & Sajjad (2016) hevder at det er nødvendig å også være oppmerksom på at det er en form for maktutøvelse når nordmenn henvender seg til innvandrere og forventer at de skal svare på norsk, og at det ikke er fordi de er uvitende og dumme at de svarer på et haltende norsk. Forfatterne påpeker videre at språkbeherskelse ikke bare dreier seg om å lære seg uttale, ordforråd og grammatikk, men at det dreier seg i høy grad om å mestre en livsverden. Verbalspråket består også av tegn som ligger utenfor selve språket. De skriver at når en

nordmann sier ”jeg drar på hytta i helgen” har et slikt utsagn vide konnotasjoner for veldig mange andre nordmenn. De ser ham for seg gående i et øde terreng, bærende på en ryggsekk, sammen med familien; de ser ham kanskje fiske, tenne i peisen, hugge ved eller hva man nå gjør når man befinner seg på en hytte. For en innvandrer fra et ikke-skandinavisk land vil dette utsagnet i følge forfatterne som regel være ganske tomt for konnotasjoner; han vil mangle den ikke-språklige konteksten utsagnet viser til og hviler i, som gjør at han ikke vil få så mange assosiasjoner når han hører det. Eriksen og Sajjad påpeker at for å beherske norsk kultur vil det derfor ikke være nok å avlegge en god prøve i muntlig eller skriftlig norsk. Store deler av den norske livsverdenen kan nemlig bare læres ad ikke-språklig vei, gjennom at en gradvis opparbeider en intuitiv forståelse av de intrikate mønstre av små tegn og betydningsnivåer som gir tilværelsen sammenheng og mening. Det er nemlig ikke-språklige aspekter ved kommunikasjon som gjør den språklige kommunikasjonen mulig (Eriksen & Sajjad s. 129). I neste avsnitt gjøres det rede for Bronfenbrenners økologiske modell for å belyse nivåene i studiens tre forskningsspørsmål.

2.6 Bronfenbrenners økologiske modell

Sosialt arbeids forståelsesramme bygger på en forestilling om mennesket som unikt, og hvor det formes gjennom sine relasjoner til den konteksten de befinner seg i og til de nærmeste (FO 2013 s.4). Bronfenbrenners modell består av flere systemer som påvirker utviklingen til barn, men jeg har i analysen valgt å ta stilling til mikro-, meso- og makrosystemet da disse reflekterer de temaene som informantene mine forteller om under de tre nivåene: individ-, institusjon- og samfunnsnivå.

I følge Javo (2010) lanserte Urie Bronfenbrenner på 1970-tallet en ny modell, ”The ecological framework”. Forfatteren påpeker at Bronfenbrenner i denne modellen trakk inn innflytelsen fra de sosiale omgivelsene på barnets utvikling. Modellen ble kalt økologisk fordi den fokuserer på forholdet mellom den voksende organismen (barnet) og dets skiftende omgivelser (Javo 2010). Perron (2017) påpeker at mikrosystemet til Bronfenbrenners bli forstått som det innerste nivået av miljøet, og aktiviteter og samspillsmønstre i personens nærmeste omgivelser. Han skriver at mikrosystemet består av umiddelbare relasjoner barnet samhandler med, for eksempel deres nærmeste familie eller andre omsorgspersoner eller nære vennskap. I følge forfatteren refererte

Bronfenbrenners mesosystem til interaksjoner mellom institusjoner. Ulike elementer i mesosystemet omfatter for eksempel arbeidsplasser, sosiale forbindelser, fritidsorganisasjoner og skolen. Forfatteren hevder at samspillet i de ulike elementene er viktige å forstå, da dette kan påvirke individene på dype plan. Perron presiserer at makrosystemet til Bronfenbrenners består av verdi, lover, skikker og ressurser i den bestemte kulturen i samfunnet. Innflytelsen fra en overordnet kultur kan ha stor påvirkningskraft på hvordan individet tenker og handler (Perron s.199-201). I neste del av oppgaven presenteres de vitenskapelige tilnærmingene i denne studien, hermeneutikk og fenomenologi.

2.7 Vitenskapsteoretiske tilnærminger

2.7.1 Fenomenologi og Hermeneutikk

”Fenomenologien bygger på en underliggende antakelse om at realiteten er slik folk oppfatter at den er” (Thagaard 2013 s.40).

Fenomenologi er i følge Dalland (2015) læren om fenomener. Han skriver at et fenomen er fremtoning, det som kommer til syne eller viser seg; med andre ord det som oppfattes av sansene. En retter oppmerksomheten mot verden slik den konkret erfares og oppleves fra for eksempel informantens eget perspektiv (Dalland 2015 s.57). Fenomenologien altså tar utgangspunkt i enkeltpersoners subjektive opplevelser, og søker å oppnå en forståelse av den dypere mening i deres erfaringer. I følge Thagaard (2013) sentrerer interessen rundt fenomenverden slik de personer vi studerer opplever den, mens den ytre verden kommer i bakgrunnen. Forfatteren påpeker at det derfor er viktig at forskeren er åpen for erfaringene til de personer som studeres. Innenfor fenomenologien rettes oppmerksomheten mot det som tas for gitt innenfor en kultur. Hovedmålet med denne tilnærmingen er å forstå fenomener på grunnlag av perspektivene til de personer vi studerer, og å beskrive omverdenen slik den erfares av dem (Thagaard 2013 s.40).

”Hermeneutikk betyr fortolkningslære. Å fortolke er å forsøke å finne frem til meningen i noe, eller forklare noe som i utgangspunktet er uklart” (Dalland 2015 s.57)

Thagaard (2015) påpeker at hermeneutikken handler om individets tolkning av seg selv og sin intersubjektive situasjon eller virkelighet. Han presiserer at denne tilnærmingen legger vekt på at det ikke finnes en egentlig sannhet, men at fenomener kan tolkes på flere nivåer. Thagaard skriver at hermeneutikken opprinnelig var knyttet til fortolkninger av tekster. Et hermeneutisk perspektiv kan fra et samfunnsvitenskapelig ståsted knyttes til å ”lese” kultur som tekst. Målet med denne tilnærmingen er i følge forfatteren å oppnå en gyldig forståelse av meningen i teksten. Tolkningen av for eksempel intervjuetekster kan ses på som en dialog mellom forsker og tekst, hvor forskeren studerer på den meningen teksten formidler. Å tolke handlinger som tekst innebærer å tillegge handlinger en spesiell mening, hvor handlingene kan forstås som tegn som gir kunnskap om en underliggende struktur (Thagaard 2015 s.41). I følge Geertz (1997) er et mål for forskeren å presentere en fyldig beskrivelse. En fyldig beskrivelse gjengir ikke bare det som observeres, men den inkluderer også utsagn om hva de personer vi studerer kan ha ment med sine handlinger, hvilke fortolkninger de gir, og den fortolkningen forskeren har (Geertz 1973 i Thagaard 2015 s.41).

Mens fenomenologien er interessert i å belyse hvordan mennesker opplever fenomener i sin livsverden, er hermeneutikken på den andre siden opptatt av at fenomener kan tolkes på flere måter. Hvordan informantene i denne studien opplever og erfarer sine livsprosesser vil være en viktig del av denne studien. Dette vil bidra til en økt forståelse av hvordan det oppleves for dem å ha en fot innenfor hver kultur. På den andre siden vil jeg som forsker tolke og oppfatte litteratur og samtaler ut fra min forståelse og fortolkningsevne. Å kun være opptatt av å fange opp informantenes fenomenverden vil ikke være hensiktsmessig, da deres beskrivelser kan tolkes på flere måter og på denne måten være gjenstand for fortolkning i denne oppgaven.

3. Metode

I dette kapittelet presenteres den metodiske tilnærmingen. Jeg vil først gjøre rede for hvilken metodiske fremgangsmåte som er benyttet i denne studien. Videre i kapittelet skal jeg belyse hvilken måte de empiriske funnene har blitt fremskaffet. I følge Jacobsen (2015) dreier vitenskapelig metode seg om hvordan man tilnærmer seg og forsøker å avdekke virkeligheten på. Dette innebærer en konsentrasjon om hvordan man kan samle inn empiri om virkeligheten på en så god måte som overhodet mulig (Jacobsen 2015 s.16).

3.1 Kvalitativ og kvantitativ metode

Metoden er redskapet som forteller oss hvilken fremgangsmåte som skal anvendes når vi skal samle inn data/empiri, det vil si den informasjonen vi trenger til undersøkelsen vår. Dalland (2015) skiller mellom kvantitativ og kvalitativ metode. I følge forfatteren gir kvantitativ metode oss data i form av målbare enheter. Han påpeker videre at tallene gir oss muligheter til å foreta regneoperasjoner, enten vi ønsker å finne hvor stor prosent av befolkningen som for eksempel er avhengig av sosialhjelp eller gjennomsnittlig inntekt i befolkningen. Kvalitativ metode har den fordel at den tar sikte på å fange opp opplevelser og mening som ikke lar seg måle eller tallfeste (Dalland 2015 s.112). *“The primary aim of qualitative research is to develop an understanding of how the social world is constructed”* (Hill 2012 s.7). Kvalitativ forskning er altså basert på en forståelse av sosiale fenomener. Jeg skal i neste avsnitt redegjøres det for valg av metode.

3.2 Valg av metode

Utvalget for denne masteroppgaven er barn av førstegenerasjonsinnvandrere. Hensikten med denne oppgaven er å få mer kunnskap rundt hvordan Norge er et mulighetsrom for barn av førstegenerasjonsinnvandrere, og på hvilken måte innvandrerungdom klarer å navigere mellom to kulturer. Målet med kvalitativ forskning er å komme frem til dybdekunnskap og å få helhetlig forståelse av få enheter, mens kvantitativ forskning ønsker å fremskaffe kunnskap om omfang og utbredelse, frekvenser og fordelinger, og statistiske sammenhenger i forhold til mange enheter

(Thornquist 2003 s.202). Masteroppgaven min og prosjektet jeg har tatt del i ønsker bl.a. å fange opp informantenes livshistorier, meninger, følelser og opplevelser, og jeg har på bakgrunn av dette valgt å ta i bruk den kvalitative metoden. Kvantitativ metode kunne i denne studien blitt brukt for å for eksempel undersøke hvor mange barn av førstegenerasjonsinnvandrere som mener at Norge er et mulighetsrom, eller undersøke holdninger de har til Norge gjennom spørreundersøkelser, men denne metoden ville ikke gitt meg like utdypende svar. Det er begrenset med forskning på barn av førstegenerasjonsinnvandrere, og derfor trenger dette området dybdekunnskap og forståelse.

Innenfor kvalitativ metode finnes det ulike former for datainnsamling. Noen av de vanligste innsamlingsmetodene er gjennom det åpne individuelle intervjuet, observasjon og gruppeintervju (Jacobsen 2015 s.65). Jeg har i denne oppgaven valgt å ta i bruk det kvalitative forskningsintervjuet. Et kvalitativt forskningsintervju er en samtale med formål og struktur; det innebærer at forskeren spør og lytter inngående med det formål å innhente etterprøvbare kunnskap (Kvale og Brinkmann 2015 s.355). Jeg har valgt å ha en biografisk tilnærming i datainnsamlingen, kalt for Biographical Approach.

3.3 Biographical Approach

I følge Apitzsch & Siouti (2007) er biografisk tilnærming en metode som oppstod fra, og ble utviklet, gjennom forskjellige disipliner. Forfatterne hevder at den har vist seg å være en god metode for å skape en teoretisk forståelse av sosiale fenomener. I det tverrfaglige feltet av migrasjonsstudier er den biografiske metoden særlig egnet for empirisk utforskning av migrasjonsprosessen fordi det gir oss en mulighet til å fange mangfoldet, kompleksiteten og den transformative karakteren til migrasjons fenomenet, og for å rekonstruere dem gjennom biografisk analyse (Apitzsch & Siouti 2007 s.1)

Hensikten med denne tilnærmingen er at informanten skal gi en omfattende og detaljert fortelling om personlige hendelser og erfaringer i det gitte temaområdet. Apitzsch & Siouti (2007) påpeker at hovedmålet er å få fatt i informantenes egne livshistorier og hvordan de har opplevd visse prosesser i livet. Mens livshistorien blir fortalt til intervjueren (som spiller den interesserte og

empatiske lytterens rolle), skal ikke intervjueren i følge forfatterne avbryte fortellingen, men oppfordre informanten ved hjelp av ikke-verbale uttrykk for interesse og oppmerksomhet, som for eksempel ved å nikke eller smile. Intervjueren skal vente til informanten bryter av sin historie på eget initiativ, før neste spørsmål stilles (Apitzsch & Siouti 2007 s.9) Kvale og Brinkmann (2015) presiserer at narrative intervjuer fokuserer på de historiene informantene forteller, på handlingene i og oppbygningen av fortellingene. Historiene til informantene kan dukke opp spontant opp under intervjuet eller bli fremkalt av forskeren (Kvale & Brinkmann 2015 s.182). I og med at denne tilnærmingen har blitt brukt i tidligere migrasjonsstudier, og har vist seg å være godt egnet til å fange opp informanters livshistorier, har jeg på bakgrunn av dette valgt å ta i bruk denne tilnærmingen.

Etter at intervjuet var ferdig, var det flere av informantene som uttrykte at intervjuet føltes ut som en form for terapi, og at spørsmålene som ble stilt fikk dem til å tenke over ting de selv aldri hadde tenkt over. En av informantene fortalte at intervjuet oppklarte bakenforliggende årsaker til hendelser og prosesser i hennes liv. Videre gjøres det rede for det åpne individuelle intervjuet og hvorfor jeg har valgt å benytte meg av det.

3.4 Det åpne individuelle intervjuet

I følge Kvale og Brinkmann (2015) er det åpne individuelle intervjuet en datainnsamlingsmetode som er kjennetegnet ved at forsker og informant prater sammen som i en vanlig dialog. De data som samles inn, kommer inn i form av fortellinger, setninger og ord. Dette intervjuet foregår vanligvis ansikt-til-ansikt, men det kan også skje via internett, e-post eller telefon. Forfatterne påpeker at partene kommuniserer om ulike forhold og forskeren noterer seg skriftlig, via lydbånd eller begge deler, hva den intervjuede sier. Det legges ingen eller svært få begrensninger på hva informanten kan si. Denne metoden egner seg godt til å få frem enkeltindividers fortolkning av et eller annet fenomen (Jacobsen 2015 s.146-147). I og med at jeg har valgt en biografisk tilnærming, hvor mine informanter skal få snakke fritt og uten å avbrytes om ulike temaer, er det åpne individuelle intervjuet seg svært bra for de intervjuene jeg skulle foreta. Kvale og Brinkmann (2015) påpeker at det er viktig at forskeren gir intervjupersonene stor frihet og tilstrekkelig tid til å utvikle sine egne historier når man skal bruke en narrativ tilnærming (Kvale

og Brinkmann 2015 s.163). Nedenfor gjør jeg kort rede for strukturering av intervjuet.

3.4.1 Strukturering av intervjuet

Selv om et kvalitativt intervju er åpent, kan det ha ulike grader av åpenhet. I følge Jacobsen (2015) foregår intervjuet noen ganger som en helt vanlig samtale, uten noen form for begrensninger eller styring fra intervjuerens side. Det åpne intervjuet er likevel vanligvis strukturert til en viss grad, ved for eksempel hjelp av en liste over temaer som skal tas opp (Jacobsen 2015 s.149). I denne studien vil intervjuet være lite strukturert i den forstand at informantene mine snakker åpent og fritt om de temaer og spørsmål som blir stilt, uten avbrytelse fra meg. På den andre siden er det likevel strukturert fordi det er jeg som forsker som legger føringer for hvilke temaer og spørsmål som skal besvares. I neste avsnitt presenteres utvalget og rekrutteringsprosessen i denne studien.

3.5 Utvalg og rekrutteringsprosessen

”Spørsmålet om hvem forskeren skal få informasjon fra, innebærer å definere det utvalget undersøkelsen baserer seg på” (Thagaard 2013 s.60). Utvalget er altså de personer man ønsker å få informasjon om i studien.

Utvalget i denne studien er vokse barn (over 18 år) av førstegenerasjonsinnvandrere. Både de som har kommet til Norge sammen med sine foreldre i ung alder og norskfødte av førstegenerasjonsinnvandrere er egnet for denne studien. Før jeg startet rekrutteringsprosessen ønsket jeg å intervju både menn og kvinner i alle aldre, og at de fleste informantene mine skulle være fra ulike land. I utgangspunktet skulle jeg intervju mellom ti og tolv barn av førstegenerasjonsinnvandrere, men jeg endte opp med å intervju ni personer med bakgrunn fra åtte ulike land. Grunnen til at jeg stoppet på ni informanter var fordi jeg allerede hadde et omfattende og rikt datamateriale. Den informasjonen jeg hadde fått gjennom de ni intervjuene var mer enn nok til å starte analyseprosessen.

Rekrutteringsmetoden som er benyttet i denne studier er Snøballmetoden. I følge Thagaard (2013) er dette en vanlig metode som blir brukt for å velge ut deltakere som er tilgjengelige for forskeren. Fremgangsmåten som blir benyttet for å rekruttere informanter er i følge forfatteren at man først kontakter noen personer som har de egenskapene eller kvalifikasjonene som er relevante for problemstillingen og undersøkelsen. Deretter ber vi disse personene om videre navn på andre som har tilsvarende egenskaper. Thagaard skriver at et problem med denne metoden er at utvalget kan komme til å bestå av personer innenfor samme nettverk eller miljø. For å motvirke at dette skjer kan vi i utgangspunktet kontakte personer som er knyttet til ulike miljøer, og så be hver av disse om forslag til videre deltakere. På denne måten vil utvalget bestå av personer som er knyttet til ulike miljøer eller nettverk (Thagaard 2013 s. 62). For å unngå at mine informanter skulle bestå av personer knyttet til samme miljø eller nettverk, kontaktet jeg to personer som jeg var ganske sikker på ikke var i samme miljø og nettverk. Gjennom denne prosessen fikk jeg til sammen åtte informanter. Den siste deltakeren måtte jeg velge ut selv, da de deltakerne jeg ble vist til gjennom mine siste informanter ikke ønsket å stille til intervju.

Før jeg kunne starte å intervju måtte jeg først få godkjenning fra norsk senter for forskningsdata (NSD). Forskningsprosjekter som forutsetter behandling av personopplysninger, faller inn under personopplysningsloven fra 2001, dette vil si at mitt prosjekt er meldepliktig (Thagaard 2013 s. 25). Den 21.06.2017 sendte jeg inn meldeskjema til NSD og forskningsprosjektet ble godkjent 18.08.17. I oktober 2017 startet jeg med å rekruttere og intervju informanter, dette gikk bedre enn forventet i starten. Jeg har laget en tabell for å illustrere hvordan rekrutteringsprosessen min foregikk:

Informant 1 →	Informant 2 →	Informant 3 →	Informant 4
- kontaktet av meg og ønsker å stille til intervju	- kontaktet av informant 1 og gir sitt samtykke	- kontaktet av informant 2 og gir sitt samtykke	- kontaktet av informant 3 og gir sitt samtykke
- foreslår informant 2	- kontaktet av meg og	- kontaktet av meg og	- kontaktet av meg og
- kontakter informant 2 og får samtykke	ønsker å stille til intervju	ønsker å stille til intervju	ønsker å stille til intervju
	- foreslår informant 3	- foreslår informant 4	
	- kontakter informant 3 og får samtykke	- kontakter informant 4 og får samtykke	

Informant 5 → - kontaktet av meg og ønsker å stille til intervju - foreslår informant 6 - kontakter informant 6 og får samtykke	Informant 6 → - kontaktet av informant 5 og gir sitt samtykke - kontaktet av meg og ønsker å stille til intervju - foreslår informant 7 - kontakter informant 7 og får samtykke	Informant 7 → - kontaktet av informant 6 og gir sitt samtykke - kontaktet av meg og ønsker å stille til intervju foreslår informant 8 - kontakter informant 8 og får samtykke	Informant 8 - kontaktet av informant 7 og gir sitt samtykke - kontaktet av meg og ønsker å stille til intervju - foreslår to informanter, men ingen er villige til å stille.
Informant 9 - kontaktet av meg og ønsker å stille til intervju			

Thagaard (2013) påpeker at det er noen etiske problemer knyttet til utvelging av deltakere ved snøballmetoden. Rekrutteringsprosessen innebærer at de personer forskeren har kontakt med i utgangspunktet, foreslår andre personer som forskeren kan intervju. I følge forfatteren kan denne fremgangsmåten være problematisk med hensyn til prinsippet om at alle som deltar i et forskningsprosjekt, skal gi sitt samtykke til dette. Når forskerens første kontaktpersoner foreslår andre, får forskeren informasjon om disse "andre" uten at de har gitt sitt samtykke til dette. Thagaard skriver at dette kan føre til problemer og konflikter mellom de involverte, og de som har blitt foreslått kan stille spørsmål til hvorfor nettopp de er blitt valgt. Dette problemet kan håndteres ved at de personer som blir foreslått som deltakere, gir sitt samtykke til kontaktpersonen om at deres navn kan videreformidles til forskeren. Etter dette samtykket er innhentet kan forskeren etablere kontakt (Thagaard 2013 s.62). På bakgrunn av dette har alle mine informanter først fått samtykke av deltakerne før deres navn har blitt videreformidlet til meg. Min rekrutteringsprosess er delt opp i tre deler. Jeg kontaktet først en person i mitt nettverk (informant 1) som videreførte meg til informant 2, informant 2 videreførte meg til informant 3 og informant 3 videreførte meg til informant 4. Jeg spurte ikke informant 4 om forslag til andre deltakere, slik at jeg ikke skulle ha et utvalg som besto av kun personer innenfor samme nettverk eller miljø. Jeg kontakt informant 5 fra mitt nettverk, men som jeg var ganske sikker på ikke hadde noe kjennskap til mine tidligere informanter og startet samme prosess der. De personene som informant 8 foreslo ga sitt samtykke, men da de ble kontaktet av meg ønsket de ikke å stille

til intervju. Dette førte til at jeg selv måtte kontakte informant 9 fra eget nettverk.

Jeg har i rekrutteringsprosessen vært bevisst over at bruken av snøballmetoden kan føre til informanter som er innenfor samme nettverk. Når jeg har bedt informantene mine om forslag til videre informanter har jeg etterspurt kandidater som informantene mine ikke har så god kjennskap til. Ofte videreførte de meg til personer som de visste hvem var, men som de ikke hadde nært forhold til.

Etter at jeg etablerte kontakt med informantene mine, sendte jeg ut en melding eller mail med informasjon om prosjektet. I informasjonsskrivet fikk de bl.a. opplysninger om hva masteroppgaven min handler om, hva det innebærer å være en del av min studie og hva som skjer med deres informasjon. Nedenfor presenteres en redegjørelse av intervjusituasjonen.

3.6 Intervjusituasjonen

Kvale og Brinkmann (2015) påpeker at forskeren bør anspre intervjupersonene til å beskrive sine tanker om livet og verden, og derfor er de første par minuttene av et intervju viktig og avgjørende. De hevder at de som blir intervjuet gjerne vil ha en klar oppfatning av intervjueren før de begynner å snakke fritt og legge frem sine følelser og opplevelser for en fremmed. Intervjuet kan derfor introduseres med en brifing. I følge forfatterne kan intervjueren gjøre intervjusituasjonen mer komfortabel ved å fortelle litt om formålet med intervjuet, hva lydopptakeren skal brukes til og spørre intervjupersonen om han eller hun har noen spørsmål før intervjuet begynner (Kvale og Brinkmann 2015 s.160). Jeg ønsket at mine informanter skulle være trygge og komfortable under intervjuet, og etter at jeg etablerte kontakt med dem spurte jeg derfor først og fremst hvor de ønsket at intervjuet skulle finne sted. Informantene valgte å stille til intervju på ulike steder; hjemme hos seg selv, på skolen, på jobb og på café. Jeg hadde på forhånd sendt ut et informasjonsskriv til informantene mine, men i og med at det kunne gå litt tid før selve intervjuet fant sted valgte jeg å introdusere intervjuet med en brifing. Noen av informantene hadde jeg kjennskap til fra før av, noe som automatisk gjorde at intervjusituasjonen automatisk ble komfortabel. For disse personene var det ikke nødvendig å presentere meg selv, men jeg forklarte hva masteroppgaven min handlet om, hvilken type spørsmål jeg skulle stille og hva lydopptakeren skulle brukes til. De informantene jeg ikke hadde kjennskap til forklarte jeg i

tillegg til dette litt om meg selv og hvilket studie jeg går på.

Som nevnt tidligere har den biografiske tilnærmingen et krav om at forskeren skal spille den interesserte og empatiske lytterens rolle. Dette krever at forskeren skal ha øyekontakt, og gi den som blir intervjuet oppmerksomhet gjennom å for eksempel smile eller nikke. Når en skal ha en slik rolle som forsker er det vanskelig å opprettholde øyekontakt hvis en hele tiden må skrive notater. Derfor var det viktig for meg å kunne bruke lydopptaker under intervjuene. Dalland (2015) påpeker at det er viktig at teknisk utstyr må testes på forhånd. For å gjøre dette kan en innlede intervjuet med en prøve for å se at alt virker, og at mikrofonen fanger opp alle deltakerne fra de posisjonene de skal ha under intervjuet (Dalland 2015 s.177). Det var viktig for meg å teste at lydopptakeren fanget opp hva informantene mine sa, spesielt når intervjuet fant sted på café og skole hvor det kan være lyder og støy. Jeg fikk samtykke av alle informantene mine til å bruke lydopptaker, men det var noen situasjoner hvor jeg måtte ta den på pause. Noen av historiene til informantene mine var veldig personlige, og det var viktig for meg å ta hensyn til dette når situasjonen ble emosjonell. Her måtte jeg omstille meg fra å være en forsker, til en som var støttende ovenfor personen som var i en emosjonell situasjon. Jeg ventet til situasjonen hadde stabilisert seg, og fortsatte med intervjuet når informantene var komfortable med dette, noe som viste seg å være en veldig naturlig overgang.

Kvale og Brinkmann (2015) påpeker at forskningsintervjuet er en spesifikk profesjonell samtale med et klart asymmetrisk maktforhold mellom forskeren og den som blir intervjuet. Forfatterne hevder at intervjuet ikke er en åpen, dagligdags samtale mellom likestilte partnere, og at intervjueren har en vitenskapelig kompetanse. Forskeren definerer intervjusituasjonen, bestemmer temaet for intervjuet, stiller spørsmål og beslutter hvilke svar han eller hun vil følge opp, og er også den avslutter samtalen (Kvale & Brinkmann 2015 s. 52). Forfatterne beskriver et maktforhold mellom forskeren og den som blir intervjuet, og påpeker at det er forskeren som har en maktposisjon i intervjusituasjonen. Det er viktig å ikke overse den makten forskeren innehar, men jeg stiller meg kritisk til noen av punktene. I mine intervjuer var det jeg som la føringer for hvilke temaer og spørsmål som skulle besvares, men samtidig så var det mine informanter som skulle produsere kunnskap til meg. Den biografiske tilnærmingen oppfordrer informantene til å snakke helt fritt, spesielt i første del av intervjuet. Det var informantene som valgte hvilke

spørsmål de ville svare på, og som avsluttet samtalen når de selv ønsket det. Jeg som forsker skulle på ingen måte avbryte dem, og hvis de gikk utenfor temaet skulle jeg heller ikke vise dem tilbake til spørsmålet. Informantene skulle fortelle sine egne livshistorier, og det var de som hadde den kunnskapen og de erfaringene jeg trengte for å fullføre denne studien. Det var informantene som skulle videreføre noe til meg, og på den måten så ble maktforholdet forskjøvet mot riktig retning. Mange av informantene mine hadde også høyere utdanning, og viste til kunnskaper på både politiske, kulturelle og økonomiske områder.

3.7 Intervjuguiden

Intervjuguiden (se vedlegg 3) har blitt utarbeidet av Universitetet i Zayed med innspill fra Universitetet i Stavanger. Spørsmålene som blir stilt er åpne, hvor det er muligheter for at informantene kan snakke fritt om sin livshistorie, alt fra prosesser i livet, til minner, relasjoner, budskap, meninger og holdninger. Intervjuguiden er på engelsk, men i og med at alle informantene snakket flytende norsk, ble spørsmålene oversatt til norsk under intervjusamtalen. I neste del av oppgaven gjør jeg rede for hva som er viktig i en analyse. Videre presenteres hvilke tilnærminger jeg har valgt å benytte meg av i analysen.

3.8 Analyse av intervjuene

”Analysen skal hjelpe oss til å finne ut hva intervjuet har å fortelle. I tolkningen søker vi meningen i det vi har fått vite” (Dalland 2015 s.178).

I analysen er det viktig å få frem innholdet i intervjuet på best mulig og saklig måte. Grunnlaget for analysen legges i intervjuguiden, hvor en allerede har tanker om hva en ønsker å vite i møte med intervjupersonene. Arbeidet med å få oversikt over dataene innebærer å tenke over hva de betyr og hvilke perspektiver de kan forstås fra, en god analyse kan således åpne for ulike fortolkninger. I Følge Dalland (2015) innebærer en god analyse at en stadig veksler mellom analyse og tolkning. Han skriver at når man analyserer et intervju, vil oppdelingen i mindre deler hjelpe oss til å få tak i de enkelte sidene ved det intervjupersonen har sagt. Tolkning innebærer i følge forfatteren å forklare innholdet eller betydningen av noe. Det kan være lønnsomt å tenke

over hvordan intervjuene skal analyseres før de blir utført, det vil bidra til å styre forberedelsene, arbeidet med intervjuguiden, gjennomføringen av intervjuet og etterarbeidet (Dalland 2015 s.178). Før jeg startet med analyseprosessen bestemte jeg meg for å bruke temasentrert tilnærming sammen med kritisk diskursanalyse (KDA). Intervjuguiden min besto av 25 spørsmål, og informantene mine gikk inn på flere, ulike temaer under intervjuene. Det var viktig for meg å forstå de ulike temaene, men også helheten i det informantene beskrev. Jeg valgte derfor å benytte meg av en temasentrert tilnærming for å kode og kategorisere datamaterialet. Sammen med en temasentrert tilnærming valgte jeg i tillegg å bruke KDA som et analyseverktøy.

3.8.1 Temasentrert tilnærming

Thagaard (2013) påpeker at temasentrerte tilnærminger retter oppmerksomheten mot temaer som er representert i prosjektet. Dette innebærer i følge forfatteren at en studerer informasjonen om hvert tema for alle deltakere, et hovedpoeng i denne tilnærmingen er å gå i dybden på de enkelte temaene. Han skriver at ved å sammenligne informasjon fra alle deltakere kan man få en dyptgående forståelse av hvert enkelt tema. Thagaard hevder at denne tilnærmingen kritiseres for å stykke opp teksten og løsrive utsnitt fra sin opprinnelige sammenheng. For å unngå dette er det derfor viktig at informasjonen fra hver enkelt deltaker eller situasjon settes inn i den sammenheng som utsnittet av teksten er en del av. Tilnærmingen vurderer utsagn fra et enkelt intervju opp mot intervjuet som helhet. Analyser av sammenhenger mellom teamene gir grunnlag for et helhetlig blikk over materialet. Når man bruker denne tilnærmingen knytter man kodeord til utsnitt av data som fremhever meningsinnholdet i teksten, deretter utvikler man kategorier som inneholder de utsnitt av teksten som omhandler det samme temaet. Hovedpoenget med denne tilnærmingen er å sammenligne eller sammenholde informasjon fra ulike deltakere, for å kunne gjøre dette er det viktig at man har informasjon fra alle deltakere om det samme teamet (Thagaard 2013 s.181-182). Etter at jeg hadde transkribert intervjuene sto jeg ovenfor et omfattende datamateriale på 120 sider. Det var viktig for meg å komme frem til et passende antall med kategorier, slik at sammenligningen skulle bli oversiktlig i analysedelen. For å gjøre dette måtte jeg utelukke noen av temaene til informantene mine, og velge de temaer som var mest relevante for min oppgave. Dette var en vanskelig prosess fordi mesteparten av materialet var relevant. Jeg skrev ut alle intervjuene hver for seg og knyttet kodeord til datamaterialet, disse kodeordene ble senere temaer

for analysedelen.

3.8.2 Kritisk diskursanalyse

”Kritisk diskursanalyse er en dialektisk tilnærming som ser på samspillet mellom sosiale strukturere, sosiale praksiser og sosiale begivenheter” (Skrede 2017 s.46).

En forskjell mellom kritisk diskursanalyse (KDA) og diskursstudier i generell forstand er at KDA er problemorientert. I følge Skrede (2017) oppfattet Fairclough tekster som ideologiske dersom de bidrar til å konstituere, reprodusere og transformere sosiale maktrelasjoner. Ikke all maktutøvelse er negativ. Forfatteren hevder at når kritiske diskursanalytikere snakker om makt, er det ikke kun ”negativ” makt som undertrykkelse og dominasjon som menes; de refererer også til de mer usynlige maktstrukturene. Når makt utøves på den måten som har uheldige følger for visse sosiale grupper, blir den gjort til gjenstand for kritisk analyse (Skrede 2017 s. 27-28).

KDA er opptatt av hvordan språk bidrar til å produsere og reprodusere sosiale forhold, og derfor er det også logisk at språk spiller en viktig rolle i produksjonen og reproduksjonen av sosial ulikhet (Skrede 2017 s.11). Jeg har valgt å benytte meg av en kritisk analyse for å gjøre det mulig å løfte blikket fra det empiriske materialet til storsamfunnet. Informantenes fortellinger vil muliggjøre dette da flere av beskrivelsene deres belyser ulike maktforhold i samfunnet.

Som medlemmer av et felles samfunn er menneskene i følge Skrede (2017) avhengige av delte oppfatninger og meninger, og interaksjon er utenkelig uten en eller annen form for felles grunnforståelse. Samtidig er de som er i stand til å forme og påvirke innholdet i den felles grunnforståelsen, i posisjon til å utøve makt og opparbeide hegemoniske oppfatninger. Forfatteren skriver at antagelser derfor er interessante innenfor kritisk diskursanalyse. Fairclough skiller mellom to typer antagelser: eksistensielle antagelser (antagelser om hva som finnes) og verdiantagelser (antagelser om hva som er godt eller ønskelig) (Skrede 2017 s.55). I analysen av det empiriske materialet vil jeg spesielt være opptatt av antagelser, og mine tolkninger rundt dette. I neste avsnitt gjør jeg rede for tre viktige aspekter ved de etiske retningslinjene for kvalitativ metode, og hvordan jeg har forholdt meg til dem.

3.9 Etiske retningslinjer

Thagaard (2013) beskriver tre viktige aspekter ved de etiske retningslinjer for kvalitativ metode. Dette er informert samtykke, konfidensialitet og konsekvenser av å delta i forskningsprosjekter. Forskningsprosjekter som inkluderer personer skal som hovedregel settes i gang bare etter deltakernes informerte og frie samtykke. Informantene som deltar i prosjektet har rett til å avbryte sin deltakelse til enhver tid, uten at dette skal få negative konsekvenser for dem. Dette er basert på respekten for informantenes råderett over eget liv, og at den enkelte har kontroll over seg selv og hva som deles med andre. At samtykket er fritt betyr at det er avgitt uten noe form for press. At det er informert betyr at deltakerne i prosjektet får informasjon om hva deltakelsen innebærer (Thagaard 2013 s. 25-26). Informantene mine fikk opplysninger om at det var frivillig å delta i dette forskningsprosjektet og at de til enhver tid kunne trekke seg uten at det skulle føre til negative konsekvenser for dem. De fikk også skriftlig informasjon om prosjektet før selve intervjuet, men også muntlig informasjon når de møtte opp til intervju.

I følge Thagaard (2013) handler prinsippet om konfidensialitet om at forskeren må anonymisere deltakerne i prosjektet når resultatene av undersøkelsen presenteres. Dette handler om at man skal sørge for å beskytte deltakernes privatliv (Thagaard 2013 s.28). Jeg forsikret deltakerne mine før intervjuet startet om at jeg skulle bevare anonymiteten deres, slik at de ikke skulle bli gjenkjent i det ferdigstilte prosjektet. Flere av informantene mine presiserte at de ikke var opptatt av anonymitet, og at det ikke gjorde noe om de ble kjent igjen. Jeg gjorde det likevel klart at jeg som forsker var nødt til å følge de etiske retningslinjene og kravet om konfidensialitet.

Man bør forholde seg til konsekvensene av en kvalitativ forskningsundersøkelse både med hensyn til den mulige skaden den kan påføre informantene, og de fordelene de kan forventes å få ved å delta i undersøkelsen (Kvale og Brinkmann 2015 s.107). Thagaard 2013 skriver: *”Forskeren har et ansvar for å unngå at de som utforskes utsettes for skade eller andre alvorlig belastninger”* (Thagaard 2013 s.30). Dette handler om at forskeren skal respektere informantenes frihet, medbestemmelse og integritet. Jeg har informert informantene mine om at jeg har et ansvar for at deres integritet skal være beskyttet gjennom hele forskningsprosessen min. Jeg har også opplyst dem om at fordelene av å være med i dette prosjektet er at de bidrar med økt

kunnskap på dette området.

3.10 Reliabilitet

Reliabilitet handler om forskningen er blitt utført på en pålitelig og tillitvekkende måte. Kvalitativ forskning vurderes med hensyn til troverdighet, og en ser tillit til forskningen som uttrykk for troverdighet. Thagaard (2013) skiller mellom intern og ekstern reliabilitet. Ekstern reliabilitet er knyttet til spørsmålet om et forskningsprosjekt utført i en situasjon kan gjentas (repliseres) av andre forskere i en annen situasjon. Dette er vanskelig å oppnå i kvalitative studier. Forfatteren knytter intern reliabilitet til grad av samsvar i konstruksjon av data mellom forskere som arbeider innenfor samme prosjekt. Man kan styrke reliabiliteten ved å gjøre forskningsprosessen transparent (gjennomsiktig), dette innebærer at man gir en detaljert beskrivelse av forskningsstrategi og analyse metoder slik at forskningsprosessen kan vurderes nøye (Thagaard 2013 s.202). I og med at masteroppgaven min er en del av et større prosjekt har intern validitet vært et viktig punkt jeg har vært nødt til å forholde meg til. Jeg har derfor forsøkt å være både konkret og spesifikk i rapportering av fremgangsmåter ved innsamling og analyse av data trinn for trinn.

Reliabilitet er også knyttet til at forskeren reflekterer over konteksten for innsamlingen av data, og hvordan relasjonen til deltakere i prosjektet kan influere på den informasjonen forskeren får. En kan stille spørsmål til om relasjonen til deltakerne har vært preget av åpenhet, eller om forskeren har fått begrensninger og overfladisk informasjon (Thagaard 2013 s.203). I de fleste tilfeller var relasjonen til informantene mine preget av stor grad av åpenhet, noe som gjorde at jeg fikk gode og utdypende svar. Samtidig opplevde jeg tilfeller hvor relasjonen mellom meg og deltaker var mindre åpen, noe som på den andre siden gjorde at jeg fikk mindre utdypende svar. Det at jeg selv er barn av innvandrere tror jeg også har gjort at informantene mine har vært mer åpne under intervjuet. Det har blitt snakket om temaer hvor den norske kulturen, menneskene, institusjoner og storsamfunnet har blitt kritisert av informantene. Informantene mine var klar over at jeg hadde en bosnisk bakgrunn, og jeg vil påstå at det derfor muligens har vært ”lettere” for informantene mine å kritisere noen aspekter ved Norge.

3.11 Validitet

I følge Kvale og Brinkmann (2015) handler validitet om i hvilken grad en metode undersøker det den er ment å undersøke, og i hvilken grad våre observasjoner faktisk reflekterer de fenomenene som vi ønsker å vite noe om. Med denne oppfatningen av validitet kan den kvalitative forskningen i prinsippet gi gyldighet: vitenskapelig kunnskap (Kvale og Brinkmann 2015 s.267). Thagaard (2013) presiserer begrepet validitet ved å stille spørsmål om de tolkninger vi kommer frem til, er gyldige i forhold til den virkeligheten vi har studert (Thagaard 2013 s.205). Jeg beskriver i neste avsnitt på hvilken måte min tilknytning til miljøet kan ha påvirket de tolkningene jeg har kommet frem til.

3.11.1 Forskerens tilknytning til miljøet

En side ved forskerens posisjonering kan knyttes til om forskeren har en posisjon innenfor det miljøet som studeres, eller om forskeren er en utenforstående. Når forskeren er innenfor miljøet kan dette i følge Thagaard (2013) bidra til at han eller hun får et særlig godt grunnlag for forståelsen av de fenomenene som studeres. Han påpeker at de erfaringene forskeren har i miljøet kan gi grunnlag for gjenkjennelse, og blir på dette måten et utgangspunkt for den forståelsen hun eller han etter hvert kommer frem til. Tolkningen til forskeren kan bli påvirket og utviklet i relasjon til egne erfaringer. På den andre siden kan tilknytningen til miljøet føre til at forskeren overser det som er forskjellige fra egne erfaringer, og blir på denne måten mindre åpen for nyanser i de situasjonene som studeres (Thagaard 2013 s.206). Siden jeg selv er barn av første generasjonsinnvandrere har jeg automatisk en tilknytning til miljøet som studeres, men jeg vil ikke påstå at jeg alltid vært innenfor det miljøet som har blitt studert. For meg har Norge alltid vært et mulighetsrom, og jeg har aldri hatt utfordringer med å hverken være barn av innvandrere eller med å navigere mellom mine to kulturer. I de tilfellene hvor jeg har intervjuet informanter fra Bosnia og Hercegovina har jeg vært innenfor miljøet, til en viss grad. Jeg kjente meg mye igjen av det de fortalte meg om kulturen og kulturforskjellene, men flere av utfordringene som ble nevnt, hadde jeg ingen assosiasjoner til på personlig plan. I de tilfellene hvor jeg har intervjuet informanter fra andre land har jeg vært utenforstående i den forstand at jeg har hatt lite eller ingen assosiasjoner til deres beskrivelser.

Thagaard (2013) påpeker at det både kan være en styrke og en begrensning når forskeren har kjennskap til miljøet. Han skriver at på den ene siden kan forskeren forstå deltakernes situasjon, mens på den andre siden kan forskeren overse nyanser som ikke er i samsvar med egne erfaringer. Når forskeren ikke kjenner til miljøet han eller hun studerer er utgangspunktet for forståelse annerledes. En må da i følge forfatteren prøve å forstå deltakernes verden og hva deres fortellinger gir budskap om. Når forskeren ikke kan basere seg på egne erfaringer, kan det være en utfordring å forstå situasjoner som i utgangspunktet er fremmed. Det er derfor viktig at forskeren presenterer sitt ståsted lik at den som leser prosjektet kan vurdere tolkningene på bakgrunn av det (Thagaard 2013 s. 207). I og med at jeg både har følt meg innenfor og utenforstående til miljøet som har blitt studert, har det vært viktig for meg å skille mine tolkninger fra informasjonen. Det har både vært en fordel og en ulempe for meg å ha en tilknytning til miljøet. Det har vært en fordel fordi det har vært lettere for meg å forstå noen av situasjonene som informantene mine har beskrevet. Samtidig har det vært en utfordring fordi jeg hele tiden under analyseprosessen har måttet være oppmerksom på å ikke være akademisk distansert fra teksten som analyseres.

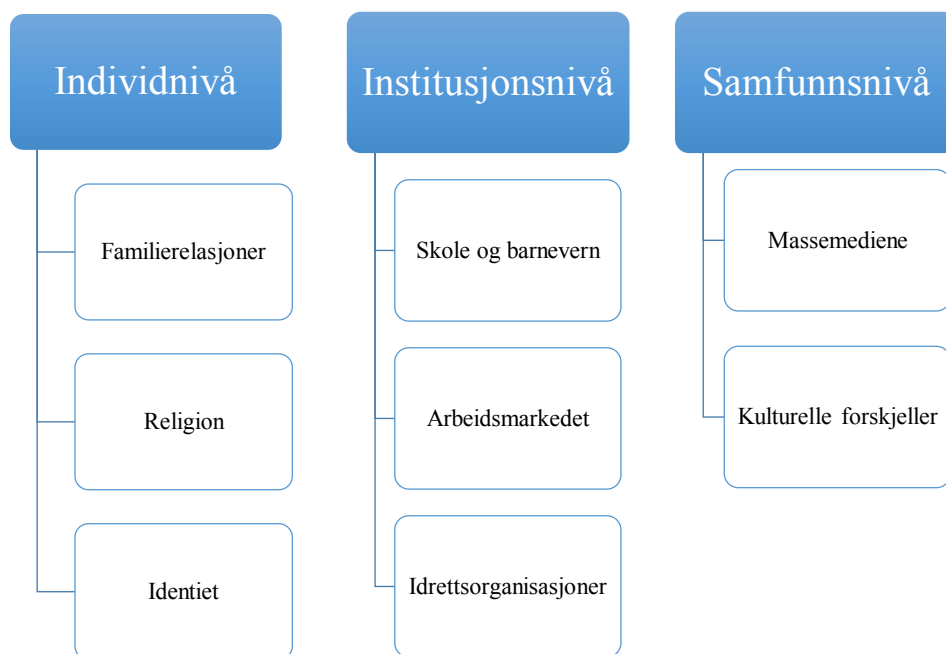
En observasjon jeg gjorde meg under flere av intervjuene var at informantene i noen tilfeller antok at jeg skjønnte hva de mente når de snakket om forskjellige ting, spesielt informantene fra Bosnia & Hercegovina, men også informantene fra andre land. De kunne komme med utsagt som for eksempel ”ja du skjønner jo hva jeg mener”. Etter min vurdering er dette både positivt og negativt. Det er positivt i den forstand hvis de følte at de hadde en tilknytning til meg, at jeg muligens hadde lignende erfaringer. Dette kan også medføre at de åpnet seg mer til meg. På den andre siden kan det også være negativt hvis informantene mine utelukket dypere beskrivelser, forklaringer, meninger og opplevelser rundt ulike fenomener på bakgrunn av antagelser om at jeg allerede skjønnte hva de mente.

4. Analyse og drøfting av det empiriske materialet

4.1 Innledning

I dette kapittelet skal jeg analysere det empiriske materialet og drøfte resultatene. Funnene vil bli sett i forhold til de teoretiske perspektivene som er blitt beskrevet i kapittel 2. Ved koding av det empiriske materialet ønsket jeg å belyse de sentrale temaene som intervjuene omfattet.

Oppgavens forskningsspørsmål tar utgangspunkt i individ-, institusjons- og samfunnsnivå. I analyseprosessen knyttet jeg åtte undertemaer til de tre nivåene:

Dette kapittelet er inndelt etter hovedtemaer (nivåene) og undertemaer. I første del vil jeg presentere individnivået, herunder hvordan informantene navigerer mellom sine to kulturer og utfordringer/styrker knyttet til dette. Spørsmålet om hvordan informantene definerer sin tilhørighet og identitet vil bli relevant her. Deretter vil jeg presentere institusjonsnivået. Her vil informantenes beskrivelser av ulike institusjoner og organisasjoner i samfunnet trekkes frem, og på hvilken måte disse bidrar til at Norge skal være et mulighetsrom for innvandrerungdom. Den

siste delen vil bestå av en drøftelse av hvordan de som besitter definisjonsmakten i vårt samfunn påvirker informantenes konstruksjoner av seg selv, og andre oppfattelse av dem. Gjennomgående i dette kapittelet vil jeg i sitatene til informantene se etter antagelser og skjev maktfordeling, da kritisk diskursanalyse har særlig fokus på dette.

Det er her viktig å understreke at noen av beskrivelsene informantene gir like godt kan handle om deres forståelse av de prosessene de er inne i, avhengig av hvilke perioder i livet de er i – uten at det trenger å ha noe med kultur å gjøre. Informantenes forståelse av kultur kan handle om universelle prosesser som alle unge går gjennom. Med andre ord kan unge med flerkulturell bakgrunn ha knagger å henge disse beskrivelsene og livsprosessene på, selv om de psykologiske mekanismene er de samme. For eksempel kan følelsen av å ikke bli sett av lærere på skolen, være en følelse som også norsk ungdom kan kjenne seg igjen i. For innvandrerungdom kan dette lett tolkes med forklaringsmodeller som har å gjøre med deres flerkulturelle bakgrunn.

4.1.2 Bruk av sitater

Kvale og Brinkmann (2015) påpeker at talt språk og skrevne tekster innebærer forskjellige språklig spill, men også forskjellige kulturer. Spilletts regler er forskjellige; et velformulert muntlig uttrykk kan virke usammenhengende og preget av gjentakelser når det transkriberes direkte, mens en velformulert artikkel kan høres kjedelig ut når den leses høyt (Kvale og Brinkmann 2015 s.205). Alle informantene mine snakket godt norsk, men de hadde ulike dialekter. Jeg valgte å oversette alle intervjuene til bokmål, slik at deres dialekter ikke skulle bli gjenkjennbare i teksten, men også for at teksten skulle være lettere å lese. I tillegg til dette valgte jeg å fjerne ord, uttrykk og gjentakelser som var av liten betydning for skriftspråket, samtidig som jeg beholdt de originale sitatene. Informantenes fortellinger ble på ingen måte tapt eller svekket av det som ble fjernet. Ofte tok også informantene tenkepauser når de skulle svare på spørsmål, uttrykk som *”hmmm”* eller *”ja, ehmm”* ble erstattet med: (...) for å vise til at informantene hadde tatt en pause. Slik at presentasjonen av datamaterialet skal være systematisk og leservennlig har jeg valgt å først gjengi informantenes utsagn, og deretter presentere min analyse og relevante teorier under. I neste avsnitt presenteres informantene med deres fiktive navn:

4.1.3 Presentasjon av informantene

De ni informantene i denne studien er alle i 20-årene. De har bakgrunn fra Somalia, Kina, Vietnam, Tsjetsjenia, Irak, Den Dominikanske Republikk og to fra Bosnia og Hercegovina. Emina, Dino, Sumaya, Sana, Leo og Isabella har alle komst til Norge i ung alder sammen med sine familier. Zinah, Chan og Linh er født og oppvokst i Norge av førstegenerasjonsinnvandrere. Noen fakta er blitt endret for å ta hensyn til informantenes anonymitet. Informantenes sitater har på bakgrunn av dette ikke mistet sin betydning.

4.2 Individnivå

I dette avsnittet skal jeg presentere det empiriske materialet fra individnivået. Det som står sentralt her er hvordan det oppleves for informantene å ha en fot innenfor hver kultur, og hvordan individet selv, familien og nærmiljøet har bidratt til en balansert flerkulturell tilhørighet. Individnivået er delt inn i tre undertemaer: familierelasjoner, religion og identitet. Bakgrunnen for disse undertemaene er at flere av informantene la vekt på familiens betydning i deres oppvekst når de snakket om navigasjonen mellom sine to kulturer. Informantene viste også til beskrivelser og antagelser om religionens betydning for innpass i det norske samfunnet. Varierende beskrivelser om en kulturell identitet var også noe som rettet oppmerksomheten mot individnivåets forskningsspørsmål.

4.2.1 Familierelasjoner

“Å vokse opp med hun (mor) som førstegenerasjonsinnvandrer var veldig bra, jeg føler hun har gitt meg balansen (...) noen får liksom ikke den balansen til begge kulturene. Så hun har vært ankeret til å holde på vår bit, men likevel vært flink til å ta imot den norske kulturen, å integrere seg. Jeg tror hun er annerledes enn de fleste, for hun har vært veldig på at vi må respektere den norske kulturen, så hun har vært veldig stor påvirkning på hvordan jeg også har tatt imot den norske kulturen”. (Leo)

”Jeg er veldig heldig med foreldrene mine, gjennom hele barndommen min har de vært veldig åpne. Jeg vet jo om andre bosniere som bor her, spesielt jenter da, som har fått beskjed i ung alder at de ikke skal henge så mye med norske gutter, i fare for at de en dag skal gifte seg med en norsk, for måtte Gud forby at det skulle skjedd liksom, ikke sant. De forventer at de skal gifte seg med bosniere, hvis ikke bosniere i Norge, så treffe de der nede og får de inn til Norge. Mens mine foreldre har alltid vært åpne i forhold til slike ting. Hvorfor de har vært åpne det vet jeg ikke, men jeg velger å tro det er fordi de har tenkt at det viktigste er at vi er lykkelige. At du kan på en måte ikke tvinge på deg noe som helst, du velger jo ikke hvem du til slutt faller for da. Så jeg føler nok at mine foreldre har siden starten vært veldig open-minded egentlig”. (Emina)

“Før var jeg sånn: “når jeg får utdanning og unger så skal jeg stikke så langt vekk mulig jeg klarer” (fra Norge), men nå ser jeg at det er ikke så ille som jeg skal ha det til, jeg tror bare at jeg har fått så mye negative tanker og meninger om Norge fra faren min. Hans negativitet om folka her har påvirket meg veldig, at jeg tenkte det samme som han”. (Isabella)

”Jeg har alltid kritisert den norske maten, men når jeg først faktisk prøvde det så var det faktisk godt. Jeg har alltid hatt negative tanker som har stoppet meg i å tenke positivt om Norge når det kommer til småting som mat og tv-programmer. Det som fikk meg til å innse at jeg faktisk likte å bo i Norge var når jeg begynte å tenke på små gleder og minner jeg har fra å bo her. Det er vanskelig å forklare, men for eksempel første gangen jeg spilte salami (ler). Jeg var på en hytte på fjellet, og det var faktisk min første hyttetur i Norge. Jeg hadde aldri sett en hytte før. Jeg trodde faktisk folk bodde i disse små hyttene, men senere lærte jeg at folk tok ferie der. Uansett, jeg husker fortsatt den følelsen jeg fikk av å spise salami i den hytta, jeg følte meg trygg på en måte. Jeg fikk sånne good vibes fordi det var typisk norsk. Etter en stund fortalte jeg meg selv at jeg måtte stoppe å tenke negativt om Norge, og heller prøve å bli kjent med den norske kulturen mer”. (Isabella)

Leo beskriver sin mor som ankeret til den tsjetsjenske kulturen, men også som en oppfordrer til integrasjon og respekt for den norske kulturen og det norske samfunnet. Emina beskriver sine

foreldre som åpne, og som ikke vurderer hennes valg ut fra det som er ”normalt” blant andre bosniske familier. På den andre siden forteller Isabella at hennes far har hatt negative tanker og meninger om Norge, og hvordan dette tidligere har påvirket henne til å ha en negativ holdning mot den norske kulturen. Min tolkning av det informantene forteller er at foreldrene til Leo og Emina påvirker mulighetene deres til integrasjon på en positiv måte. For at barn skal ha muligheter til å integrere seg i det norske samfunnet, er det etter min mening en styrke hos foreldre som oppfordrer til gjensidig påvirkning fra både hjemlandets og vertslandets kultur. Min forståelse er at slike holdninger hos foreldre skaper muligheter, snarere enn begrensninger for barn av førstegenerasjonsinnvandrere. Foreldrene er ikke negative mot noe som muligens oppleves som ukjent, men de lar sine barn velge sine egne veier. De gir barnet mursteinene fra sin egen kultur, også lar de barnet bygge resten av huset selv. I følge Qureshi (2011) er ikke målet med integrering av etniske minoriteter at de skal være assimilert; smelte sammen med majoriteten i samfunnet. Heller ikke at vestlige standarder skal bli oppfattet som universelle, slik at dette skaper et skille mellom ”oss” og dem” (Qureshi 2011 s.135-136). Forfatteren beskriver at en ikke må forveksle integrasjon med assimilering, og at målet med integrasjon av etniske minoriteten ikke er at de skal være like majoriteten. På bakgrunn av dette kan det forstås som en styrke hos foreldre av innvandrerungdom når de åpner veien for gjensidig påvirkning fra både familiens kultur, men også majoritetssamfunnets kultur. I motsetning til Leo og Emina har Isabella en annen opplevelse rundt dette. Etter min vurdering kan det se ut til at Isabella i starten ikke har hatt muligheten til denne gjensidige påvirkningen, da dette ble begrenset av faren sine holdninger til den norske kulturen. Det bemerkelsesverdige ved utsagnet til Isabella er at hun etter hvert tok avstand fra de innlærte holdningene til faren. Hun startet på egen hånd en prosess hvor hun utforsket sider ved den norske kulturen som resulterte i en interesse for det som var ”typisk norsk”.

”Mine største styrker er det faktum at foreldrene mine aldri forandret seg i løpet av de 18 årene de bodde her. Dette gjorde ikke bare mitt liv som migrant enklere, men det var også en konstant påminnelse om hvem jeg virkelig er og hvor jeg kommer ifra. Vi snakker fortsatt vårt språk imellom oss, og vi feirer høytider som ikke blir feiret her i Norge. Det at vi har reist hjem hvert andre eller tredje år har også vært en stor styrke for meg. Det

gjør at jeg liksom kan koble ut, og omfavne min kultur og mine tradisjoner. Jeg elsker mitt land og jeg vil gjøre alt jeg kan for å videreføre dette til mine barn”. (Sana)

Sana forteller hvordan hennes foreldrene har gjort det mulig for henne å opprettholde sin opprinnelige kultur. Samtidig som hun beholdt kulturen og tradisjonen fra hjemlandet, forteller hun at: *”Ikke klarte jeg bare å tilpasse meg et nytt land, men jeg klarte også å starte mitt eget liv her og bli en selvstendig kvinne”*. Sana hadde et ønske om å tilpasse seg den norske kulturen og bygge sitt eget liv her, noe hun forteller at hun klarte. Min forståelse av det Sana forteller er at hun klarte å finne en balanse mellom sin kultur og sine tradisjoner, og samtidig integrere seg i det norske samfunnet. Javo (2010) påpeker at utviklingen av et individs personlighet, inkludert kulturelle særtrekk, er rotfestet i det tette foreldre-barn-forholdet i tidlig barndom og også gjennom de påfølgende utviklingsfasene. Støtten og opprettholdelsen av sin opprinnelige kultur kan ha stor betydning for barns etniske identitetsutvikling og selvfølelse (Javo 2010 s.73).

”Når jeg var liten så har ikke far vært den faren som alle de andre barna hadde (...) jeg har egentlig ikke hatt en farsfigur (...)”. (Linh)

”...også måtte jeg knele til de sa ifra om jeg slipper å knele. Tiden har forandret seg, men det var tydeligvis slik de gjorde det i Vietnam før. Avstraffelsesmetoder, de slår deg også må du knele til de sier du er ferdig, det er slik jeg er oppvokst med hvert fall. Jeg måtte knele med ansiktet inntil veggen”. (Linh)

”Personlig så følte jeg at det handikapet meg når det kommer til sosialisering. Jeg sier dette fordi jeg følte ikke at jeg hadde de samme mulighetene som vennene mine fordi foreldrene mine var ganske strenge. For eksempel, jeg fikk ikke lov til å være med på mange aktiviteter etter skoletid, jeg fikk ikke sjansen til å være sosial med andre jevnaldrende. Jo eldre jeg ble, jo strengere ble de. Jeg fikk ikke lov til å være med på overnattingsturer, spesielt ikke hvis det var gutter til stede”. (Sana)

Linh forteller hvordan hun har tatt avstand fra sin far, og mistet hans tillit gjennom årene. Hun forteller også hvordan hun vokste opp med avstraffelsesmetoder i barndommen. Min tolkning av intervjuet med Linh er at det faktisk at hun både har tatt avstand til sin far, og til den vietnamesiske kulturen har vært påvirket av det barndommen hennes ble preget av. Linh er født og oppvokst i Norge, og etter min oppfattelse av samtalene med henne anser hun seg selv som norsk. I den norske kulturen er avstraffelsesmetoder hverken normalt eller akseptert. Dette kan etter min forståelse ha bekreftet at hennes barndom ble preget av noe som ikke er akseptert i det norske samfunnet. Tvert imot har hun vokst opp med en form for oppdragelse som er mer normalt i foreldrenes hjemland, men som hun selv har en liten tilknytning til og interesse for. I likhet med Linh, forteller Chan: *”i den asiatiske kulturen er det jo normalt å slå ungen sin hvis de gjør noe feil, for da skal du på en måte lære av det. I den norske oppdragelsen så er det jo langt ifra greit å slå ungen”*. Javo (2010) påpeker at foreldres ideer om barnas oppdragelse kan variere betydelig fra en kultur til en annen. Forfatteren hevder at slike ideer kan ha stor påvirkning på barnets atferd, og hvordan de responderer på den. Foreldrenes ideer om hvordan barn bør oppdras er basert på de rådende ideologiene og verdiene i det samfunnet de kommer fra. Foreldre i ulike kulturer kan i følge forfatteren for eksempel være uenige om bruken av fysisk makt ovenfor barn. Holdningen til barns lydighet og underkastelse kan også være ulike alt etter hvilket syn man har på foreldres og barns roller (Javo 2010 s.61).

Sana forteller hvordan hun ikke hadde de samme mulighetene til å være sosial med jevnaldrende på grunn av foreldrenes strenge oppdragelse. Javo (2010) skriver om et utsagn fra en ung jente fra Tyrkia som var deprimert og gråt mye fordi hun ikke fikk lov til å være ute om kveldene sammen med andre norske venner. Forfatteren påpeker at en slik oppdragelsesstil ofte kjennetegnes av familier med kollektivistiske verdier, noe som er mindre vanlig i samfunn som er preget av en individualistisk oppdragelsesstil – slik som Norge (Javo 2010 s.32). Med utgangspunkt i det Sana forteller kan det se ut til at foreldrene handler ut fra det som er normalt i deres opprinnelige kultur, noe som bidrar til å ”handikappe” Sana i det norske samfunnet.

”Men de prøver veldig å integrere meg, de prøvde liksom å oppdra oss på en norsk måte, spesielt med tanke på at vi bor i Norge og vi nesten kun er omringet av nordmenn”.(Zinah)

”Altså, vi bor jo i et kristent land, skjønner du (...) og da må du på en måte prøve å forholde deg til det, du kan liksom ikke gå rundt med burka. Også (...) sånn så i Marokko så kan du for eksempel ikke sitte alene på et rom med en gutt, sånn er det jo ikke her, det skjønner foreldrene mine, de mener det er umulig i land som Norge hvor du går på skole og jobber med menn. Altså, hvis du skal oppnå noe i dette landet så kan du ikke bare låse deg inne og ikke gå ut (ler)”. (Zinah)

Zinah forteller hvordan foreldrene hennes har tilpasset seg det norske samfunnet, og hva som er akseptabelt her i forhold til deres hjemland. Tidligere i intervjuet fortalte Zinah forskjellen på marokkansk og norsk oppdragelse. Hun forteller at i Marokko: *”der får du liksom ikke konsekvenser, der klikker de bare, hylter til deg eller noe sånt”*, mens i Norge er det i følge henne normalt at barn får konsekvenser for dårlig atferd, for eksempel husarrest. Hun forteller at foreldrene har tatt mye fra det hun mener er en norsk oppdragelsesstil, og med dette prøvd å integrere henne i det norske samfunnet. I motsetning til det Sana beskriver i avsnittet ovenfor, kan det se ut til at Zinah har hatt mer frihet i oppveksten, noe som etter min oppfattelse kan ha bidratt til at sosialiseringprosessen med jevnaldrende har vært lettere for Zinah.

“... jeg har sett hvor hardt foreldrene mine har jobbet og jeg har aldri bært noe nag til de for det. Så styrken min har vel vært at jeg alltid har vært forståelsesfull, andre unger hadde kanskje begynt å grine, skape seg eller kastet mye skyld over på foreldrene sine, men jeg har på en måte alltid satt pris på det jeg har fått og hatt. Dette tror jeg er noe som har smittet veldig over på meg når jeg er eldre, at jeg setter pris på de fysiske tingene da, jeg passer gjerne ekstra godt vare på eiendelene mine, fordi jeg er vandt til å ikke ha alt jeg peker på, gjennom hele livet mitt egentlig”. (Emina)

”Hvordan veien (til Norge) var har jeg hørt litt av hvert om, det var jo svært mangel på mat og drikke, også innebar turen egentlig mye om å finne vannkilder, men der lå det jo ofte døde lik, men de ble fortsatt tvunget til å drikke det vannet. De måtte drikke det fordi de visste på en måte ikke hvor neste vannstasjon var, da har du egentlig sett mye av det

grusomme". (Chan)

"veldig mye av presset har vært sånn at penger har blitt så viktig som det har blitt. At det er viktig å få seg en god jobb og å tjene penger. Og der føler jeg et viss press, at jeg ikke skal svikte dem, for da kan andre familiemedlemmer som vi ikke kommer så godt overens med, de kommer til å måle hverandre hvordan folk har lykkes. Så jeg føler på en måte et viss press via det da. Så (...) mye på grunn av det så har jeg en måte tenkt, okey, jeg må presse meg selv til å jobbe hardt på skolen, diverse ting, slik at jeg har en fremtid å se imot. Det har vært både en inspirasjon og en motivasjon til å fortsette med å studere, jeg er redd for å svikte dem. Ingen har på en måte lyst til å svikte foreldrene sine, du har jo lyst å gjøre de stolte, vise hva du har oppnådd og det henger mye på hvert fall den kinesiske kulturen, det å ikke svikte sine foreldre". (Chan)

Emina og Chan forteller om hvordan de har blitt påvirket av å ha foreldre som har vært flyktninger. Emina fortalte tidligere i intervjuet hvordan økonomien ikke strakk til alt i starten. Hun har sett hvor hardt foreldrene hennes har jobbet for at de skal være på det stadiet de er i dag, som har gjort at hun er mer forståelsesfull og setter større pris på de materielle tingene hun har fått gjennom livet. Chan har vokst opp med fortellinger om hvordan foreldrene måtte gå i flere dager uten mat og vann, og hvor viktig penger er. Ut fra det Chan forteller kan det se ut som det er en kamp om hvem som klarer seg best økonomisk blant familiemedlemmer som har flyktet til Norge. Han ser på dette som en inspirasjon og motivasjon til å jobbe hardere for å lykkes i livet. Med utgangspunkt i det Emina og Chan forteller, er det tydelig at de anser det som en styrke å være barn av innvandrere. Min oppfattelse av deres utsagn er at de bærer med seg en bakgrunn fra foreldrene som majoriteten i samfunnet ikke har. De har en forståelse for hvor vanskelige det kan være å starte fra bunnen og jobbe seg oppover, noe som har gjort at de setter mer pris på ting i livet - eller at de jobber hardere for egen suksess.

4.2.2 Religion

"Men jeg skjønnte at jeg kan ikke feste med dem på kvelden også kommer jeg på skolen med hijab dagen etter, det går ikke liksom. De skjønner jo ikke hvilken av de personene

som er meg da, er jeg den jenta på festen i går som var veldig høylytt, eller den som møter opp med hijab på skolen dagen etter? Jeg følte nesten jeg hadde to personligheter”.(Sumaya)

”Og jeg tenker at i dagens samfunn så er dette nok en stor utfordring, bare tenk på russetiden når du ikke drikker alkohol. Også om sommeren når det er en måneds faste og du på en måte skal fungere sosialt, jeg er redd at slike utfordringer kan bidra til å undertrykke dem mer”. (Emina)

”Største utfordringer er kanskje at du må (...) det kommer vel an på foreldrene dine, hva foreldrene dine er. Veldig mange utenlandske foreldre er veldig religiøse, så jeg føler på en måte barna deres må ta et lite veivalg på hvor religiøs du kommer til å bli da. Jeg føler på en måte at hvis du blir en del mindre religiøs så kommer du til å integrere deg mye mer i den norske kulturen, det føler jeg. Så jo mindre religiøs du er, jo lettere har du for å få norske venner i større omkrets. Hvis du er mer religiøs vil du kanskje henge litt mer med folk som er fra ditt eget land og deler de samme tanker, det er hvert fall slik jeg tror”. (Chan)

”Forholdet til venner var veldig greit, de behandla meg likt til tross for at jeg hadde en annen bakgrunn. De respekterte meg veldig til tross for religionen min. De norske venninnene mine visste jo at jeg ikke drakk alkohol og det respekterte de veldig. Og det var typisk sånn, hvis de skulle invitere meg til bursdager eller fester så sa de at jeg bare måtte komme og at de selv ikke skulle drikke. Så de respekterte religionen min veldig!”.(Zinah)

I følge Fangen (2006) kan unge med muslimsk bakgrunn oppleve at de på den ene siden tar hensyn til sine religiøse verdier ved å bruke hijab, mens de på den andre siden inspireres til en moderne klesstil blant venner på skolen, og kanskje får negative kommentarer om vedkommende bruker hijaben. Hun hevder at mellom disse motstridende påvirkningene kan den unge foreta sitt eget valg, men også oppleve at valget ikke blir akseptert av den ene eller andre part. Noen velger å svitsje inn og ut av identiteter, ved å imøtekomme foreldrenes krav hjemme, men ta av seg

hijaben når de er alene med venner. Forfatteren påpeker at det er fullt mulig å inneha overlappende og samtidige former for etniske identiteter, i likhet med andre former for identiteter, det er ikke nødvendigvis slik at den ene av disse er falsk (Fangen 2006 s.8). Sumaya beskriver det som problematisk å balansere sin religion og sosialiseringssprosessen med jevnaldrende. Min tolkning av det Sumaya beskriver er at det kan se ut til at hun prøvde å beholde verdiene med sin religion, samtidig som hun prøvde å passe inn sammen med majoriteten.

Emina uttrykker bekymringer for barn av førstegenerasjonsinnvandrere, særlig for ungdom med muslimsk bakgrunn. Hun forteller at de kan bli mer undertrykt enn det de allerede er i russetiden og i sommerferien når det er en måneds faste. Chan forteller hvordan han mener at religion påvirker muligheter for integrasjon i negativ retning. Han mener at jo mer religiøs man er, jo mindre innpass vil man ha i det norske samfunnet. Min forståelse av det informantene beskriver er at det ofte er alkohol til stede i sosiale sammenhenger blant ungdommer, og at dette kan oppleves som problematisk for unge med muslimsk bakgrunn. For noen kan festing og alkohol være i strid med deres religiøse verdier, noe som kan resultere i at de kan føle seg utenfor. Det er også viktig å bemerke seg at Emina sier "*bidra til å undertrykke dem mer*", noe som gir en indikasjon på at det foreligger en antagelse om at unge med muslimsk bakgrunn allerede blir undertrykt, og at alkohol kombinert med sosiale sammenhenger bidrar til å undertrykke dem mer.

Zinah sitt utsagt er noe annerledes enn det Sumaya, Emina og Chan uttrykker. Emina og Chan sine påstander om at religion bidrar til undertrykkelse og at religion er et hindrer for integrasjon er basert på en eksistensiell antagelse om at det eksisterer en likhetstankegang i samfunnet; man må være assimilert for å få innpass. Zinah forteller på den andre siden hvordan de norske venninnene hennes respekterer hennes religion, og at de tar hensyn til at hun ikke drikker alkohol. Ut ifra dette kan det se ut som at hennes venninner bidrar til at det skal være mulig for Zinah å balansere mellom sine to kulturer. Det som også er viktig å understreke er at Zinah sier at hun ble behandlet likt til tross for at hun har en annen religion og bakgrunn. Hva er det som ligger til grunn for at hun eventuelt ikke skulle ha blitt respektert for sin kulturelle og religiøse bakgrunn? Min tolkning av dette er at Zinah ikke anser det som en selvfølge at unge med en annen kulturell eller religiøs bakgrunn blir behandlet med respekt, eller i likhet med majoriteten.

4.2.3 Identitet

”Jeg føler at jeg har vært i en dra-kamp, veldig mye spesielt nå etter jeg fikk meg kjæreste som er norsk. At jeg på mange måter (...) jeg merker for eksempel at jeg snakker dårligere bosnisk nå enn det jeg gjorde tidligere fordi jeg snakker jo mye mindre bosnisk fordi jeg er jo så mye med han. I tillegg så skal jeg jo ikke reise til Bosnia i sommer, som blir andre året på rad at jeg ikke reiser. Tidligere så reiste jeg ned hvert år, og dette er jo ikke på grunn av han eller fordi at han ikke lar meg gjøre det, eller at han ikke vil, men jeg har ikke hatt det samme behovet som jeg har hatt tidligere. Og jeg vil på en måte ikke miste meg selv, jeg vil ikke miste identiteten min, som på mange måter er den bosniske kulturen og det bosniske i det hele tatt, men på den andre siden så føler jeg at jeg er blitt dratt mer inn i den norske kulturen da. Og jeg ser jo, si om noen år da, når meg og han forhåpentligvis får barn, hvor mange utfordringer det kommer til å by på. Ikke bare i forhold til kulturene, men også i forhold til religionene, at resten av livet så skal du på en måte måtte møtes på midten”. (Emina)

”Men altså, jeg har jo vokst opp her i Norge, jeg har jo vært i Norge mer enn jeg har vært i Somalia, det er ikke noe kultursjokk for meg her, jeg ser jo mer av hva som skjer i Norge enn hva som skjer i Somalia hvis du skjønner, så det er ikke noe kultursjokk sånn sett, men heller kulturkræsje. Det blir kulturkræsje når jeg ikke kan beholde begge kulturene mine samtidig. Jeg har jo en kultur i Norge som jeg føler jeg har vokst opp med, måten jeg snakker, måten jeg tenker på av og til, tankegangen min er på en måte mer norsk enn somalisk, så jeg har jo begge kulturene, men samtidig så føler ikke jeg hører hjemme noen av plassene fordi jeg snakker jo ikke 100% somalisk. Så når jeg reiser til Somalia så tenker folk at jeg er utenlandsk, alle lurer jo på hvor jeg er fra når jeg er der nede, føler at jeg hverken hører til der eller her, jeg bare svever imellom dem”. (Sumaya)

”... så det jeg gjorde var at jeg satt meg ned og tenkte at jeg måtte beholde kun en av kulturene. Det var jo to kulturer som kræsjet. Jeg valgte min kultur, den somaliske”. (Sumaya)

Emina forteller at hun føler hun har vært i en dra-kamp mellom to kulturer, spesielt etter at hun fikk seg en norsk kjæreste. Det bemerkelsesverdige med Emina sitt utsagn er hvordan hun på den ene side forteller at hun ikke har det samme behovet for å reise til hjemlandet på ferie lengre, mens hun på den andre siden forteller at hun ikke ønsker å miste seg selv og sin identitet. Med utgangspunkt i det Emina forteller, opplever jeg det som at hun strever mellom to kulturelle tilhørigheter. Hun ønsker ikke å miste sin identitet, som på flere måter er den bosniske kulturen, mens hun på den andre siden erkjenner at hun blir mer dratt inn i den norske kulturen. Salole (2013) hevder at når mennesker akkultureres, tilpasser man seg den nye virkeligheten både fysisk og mentalt. Hun påpeker at man i denne prosessen må avlære deler av sin egen kulturelle programmering og tilegne seg en ny. Tilvenning til nytt verdsett, normer og levesett kan i følge forfatteren medføre uro, lojalitetskonflikt og identitetsforvirringer. På den andre siden gir akkulturasjonsprosessen likevel viktige redskaper og ressurser til å klare seg i en ny sammenheng (Salole 2013 s. 104). Tidligere i intervjuet fortalte Emina at hun i en periode prøvde å være så norsk av seg, hvor hun kun skulle snakke norsk hjemme og bare skulle spise norsk mat til middag. Min forståelse av samtalen med Emina er at hennes kulturelle forståelse av seg selv og sin identitet konstrueres og rekonstrueres ut fra nye kontekstuelle erfaringer. Sumaya beskriver det som "kulturkræsje" når hun ikke har mulighet til å beholde begge kulturene sine. Hun forteller at hun ikke hører hjemme noen av plassene, og at hun på bakgrunn av dette føler at hun svever mellom to kulturer. Hun forteller at siden den somaliske kulturen hennes kolliderte med den norske, valgte hun den somaliske. Min oppfattelse av samtalen med Sumaya er at hun i en periode av livet prøvde å være lik jevnaldrende i det norske samfunnet. Da dette kolliderte med hennes etniske kultur, tok hun avstand fra den norske kulturen og beholdt den somaliske.

"Det er jo mange som klarer å balansere begge kulturene, men igjen så føler jeg at det alltid er en av sidene du ser mest, at du enten er mer bosnisk eller mer norsk, du finner nesten aldri noen som er 100% begge deler, eller 100% en av delene. Har ikke du den følelsen av at du er bosnisk i Norge men norsk i Bosnia? Du er litt utledning uansett hvor du er. I Bosnia så kaller de jo oss for "diaspora", du vet jo hva det betyr. Tror nok aldri den problemstillingen går helt vekk, du vil aldri føle deg hjemme noen plass". (Dino)

”De fortalte meg at det alltid kommer til å være sånn, at jeg aldri kommer til å være 100% nordmann eller 100% bosnisk uansett. Det var en sånn beskjed mamma og pappa ofte ga meg, og jeg merker jo det den dag i dag at det sitter jo igjen i meg. At jeg føler meg ikke 100% hjemme noen plass. Jeg vil ikke betegne meg selv som kun en bosnier, men heller ikke som kun en nordmann, jeg vet liksom ikke hva jeg er. Hvem er jeg liksom? Har ikke helt funnet utav det enda (smiler)”. (Emina)

”jeg har vokst opp 100% begge deler, for når jeg var inni fotballen så var jeg 100% med norske i 7-8 år konstant, så da fikk jeg 100% begge deler, vokst opp begge plasser, og da forstår jeg begge sider. Jeg har klart å balansere begge kulturene, det vil jeg si. Jeg klarer å tilpasse meg til hvem jeg er med liksom. Jeg klarer å balansere det”. (Leo)

”(...) jeg har jo på en måte blitt vandt til norske vaner nå, også det som jeg har hjemme igjen har jeg jo også blitt vandt til, så jeg tenker ikke så mye over det (...)”. (Chan)

Salole (2013) hevder at den oppfattelsen som stadig går igjen hos barn av innvandrere er at de får en jevn påvirkning fra flere samfunn, en vid variasjon av skikker, uten hundre prosent innpass noen steder, de får en flytende opplevelse av hjemme og tilhørighet. For mange barn av innvandrere blir derfor det å forvalte erfaringen med å være både utenfor og innenfor en essensiell del av livet (Salole 2013 s.73). Denne flytende opplevelsen av hjemme og tilhørighet som forfatteren beskriver, gjenspeiles i utsagnene til Dino og Emina. Etter min vurdering snakker Dino om den nasjonale tilhørigheten som en prosess som forandrer seg og som er avhengig av hvor man befinner seg. Er man i Norge så er man bosnisk, er man i Bosnia så er man norsk; utledning både her og der. Det kommer tydelig frem i Emina og Dino sine utsagn at de er usikre på hvem de er og hvilken gruppe de identifiserer seg med. Leo og Chan forklarer dette på en annen måte. Leo forteller hvordan det å ha vokst opp som 100% tsjetsjensk og 100% norsk har gitt ham muligheten til å balansere mellom sine to kulturer. I likhet med Leo, forteller Chan at han er såpass vandt til foreldrenes kultur og den norske kulturen, at han ikke legger så mye merke til ”svitsjingen” mellom sine to kulturer. Min oppfattelse av samtalene med Leo og Chan er at de

uproblematisk navigerer mellom kulturene, og at de lett tilpasser seg de ulike kulturelle kontekstene som de møter på i livet.

” ... hadde jeg blitt født i Vietnam også flytta hit etterpå slik som pappa har, så hadde jeg nok husket de første minnene fra dette landet, men jeg er født her og føler meg skikkelig integrert, så ja.. ” (Linh)

”Nja, de prøver å lære meg mye om kulturen i Vietnam, men jeg lever her i Norge. Jeg har ikke så veldig godt forhold til Vietnam jeg” (Linh)

”Men jeg selv snakker bedre norsk enn det jeg snakker vietnamesisk, så det funker bare ikke for meg med vietnamesisk kjæreste. Jeg kan basic ord på vietnamesisk, men jeg kan ikke huske sist jeg satt meg skikkelig ned med tante og hadde en ordentlig samtale med henne, jeg klarer det bare ikke lengre. Mistet språket jo eldre jeg ble siden det ble lite praktisert” (Linh)

Linh uttrykte flere ganger under intervjuet at hun er født og oppvokst i Norge, og at hun føler seg godt integrert. I motsetning til de andre informantene hadde hun etter min forståelse lite interesse av å snakke om den vietnamesiske kulturen. Hun forteller hvordan en vietnamesisk kjæreste ikke er noe for henne, selv om dette var foreldrenes ønske. Fordi hun har praktisert det vietnamesiske språket mindre med årene, har dette resultert i at hun har mistet språket. Linh forteller at hun føler seg skikkelig integrert. Min forståelse av samtalene med Linh er at hun stort sett har tatt avstand fra foreldres kultur. På bakgrunn av dette opplever jeg Linh som assimilert i det norske samfunnet.

”... det å passe inn tror jeg er en ekstremt stor utfordring. Det at vi er nødt til å finne ut av hvem vi er (...) Jeg tror det kan være veldig, veldig vanskelig”. (Emina)

”Min største frykt når jeg flyttet til Norge var å miste min identitet eller forbindelsen med mine kulturelle røtter. Du er liksom tvunget til å passe inn og du kan lett glemme hvor du kommer fra”.(Sana)

Emina beskriver det som en utfordring for barn av førstegenerasjonsinnvandrere å få innpass i det norske samfunnet. Hun forteller at man er *nødt* til å finne ut av hvem man er. Sana forteller at man er *tvunget* til å passe inn. Disse utsagnene gir en indikasjon på at det kreves av innvandrerungdom å være bevisst over sin egen kulturelle identitet, samtidig som det kreves av dem å passe inn. Med utgangspunkt i det Sana forteller kan det se ut til at når innvandrerungdom akkultureres, gjennomgår de en prosess hvor de er tvunget til å passe inn, og på denne måten fort kan glemme sin opprinnelige kultur. Hva er årsaken til dette? Kreves det av innvandrerungdom å være lik/assimilert for å få innpass i det norske samfunnet? Eriksen og Sajjad (2016) hevder at assimilasjon kan være et resultat av kontakt mellom majoritet og minoritet, hvor dette kan være påtvunget av majoritetssamfunnet (Eriksen og Sajjad s.79). Samfunnet, skolen og virksomheten kan stille krav til individer med flerkulturell bakgrunn om at det må assimilere seg (Jensen 2013 s.166).

4.3 Institusjonsnivå

I dette avsnittet skal jeg presentere det empiriske materialet fra institusjonsnivået. Under samtalene med informantene fortalte de om deres forhold til skole og lærere, barnevernet, arbeidsmarkedet og idrettsorganisasjoner. Det som står sentralt her er på hvilken måte institusjoner og organisasjoner har bidratt til at Norge skal være et mulighetsrom for barn av førstegenerasjonsinnvandrere. Informantenes beskrivelser viser at disse har hatt en inkluderende og ekskluderende rolle i deres liv.

4.3.1 Skole og barnevern

”Og jeg følte nok at jeg gjennom helebarneskolen spesielt (...) hadde jo ikke noen venner, men jeg følte bare at jeg svømte for harde livet bare for å komme med igjennom det, og lærerne og, jeg følte meg nok ikke så veldig sett av dem. Når jeg ser tilbake på det nå så syns jo jeg at det er veldig bekymringsverdig hvordan jeg gjennom syv år kan ha hatt så lite venner og vært så ensom uten at det har blitt fanget opp. Så jeg har egentlig ikke så

mange gode minner fra det (barneskolen), jeg følte meg vel egentlig veldig annerledes fra dag én". (Emina)

"... så begynte jeg og søskenbarnet mitt å bruke hijab fordi vi så mange bilder av barn som gikk med hijab, også tok mamma oss med til byen der vi så mange barn som brukte det, og da tenkte vi at vi også hadde lyst til å bruke det fordi vi så barn som var yngre enn oss som brukte det. Så vi ble på en måte påvirket og syntes det var så fint. Mamma ville egentlig ikke at vi skulle begynne å bruke det, hun var så redd for barnevernet og sånn, hun var redd for at de andre skulle tro at hun tvunget oss til å bruke det. Så hun nektet oss egentlig flere dager til å bruke det, før hun til slutt sa ja". (Sumaya)

"(...) vi flyttet fra den delen vi bodde i til en annen del av byen, da byttet vi skole også. Den skolen var ikke like aksepterende. Så vi gikk jo fra alle vennene våre og fra de som var veldig åpne rundt dette med hijab til en annen skole som ikke var like åpen. Eller (...) jeg fikk jo venner for jeg var veldig sosial, men søskenbarnet mitt ble mobbet veldig (...) Til og med læreren mobbet henne". (Sumaya)

Emina sitt utsagn tyder på at hun ikke blir sett av lærerne på barneskolen, det er ingen som fanger opp ensomheten og vanskelighetene hun opplever, noe som resulterer i at hun gjennom hele barneskolen følte at hun "svømte for harde livet". Sumaya forteller om hvordan det å skifte barneskole hadde uheldige følger for hennes søskenbarn. Hun forklarte tidligere i intervjuet at den første barneskolen de gikk på aksepterte bruken av hijab, noe som ikke ble like akseptert på den nye skolen, hvor hun forteller hvordan elever og en lærer mobbet hennes søskenbarn. Sumaya forteller at hun selv ikke ble mobbet, fordi hun i motsetning til sitt søskenbarn var veldig sosial. Er man mer utsatt for mobbing og trakassering om man er mindre sosial? Min tolkning av Sumaya sitt utsagn er at det å ha synlige markører på "annerledeshet" kan være en begrensning i barn av førstegenerasjonsinnvandreres muligheter på skolen, dette på bakgrunn av manglende forståelse og toleranse for bruken av hijab. Javo (2010) hevder at for barn av innvandrere, og især for dem som skiller seg ut utseendemessig fra majoriteten, vil etnisk identitet spille en viktig rolle i den psykososiale utviklingen. Det meste av forskning rundt dette har dreid seg om forholdet

mellom barn av innvandrere og majoriteten, og da spesielt de negative konsekvensene som stereotypier, fordommer og diskriminering har på deres selvtillit og prestasjoner på skolen (Javo 2010 s.73). Sumaya forteller videre at: *”Hadde søskenbarnet mitt bare fått hjelp (...) hun mistet så mye (...)”*

Bekymringene for hva barnevernet og ”de andre” tenker om bruken av hijab er også bemerkelsesverdig i Sumaya sitt utsagn. Hun forteller at hennes mor var redd for at barnevernet og de andre skulle tro at hun hadde tvunget sine døtre til å bruke hijab. Min forståelse av ”de andre” er i dette tilfellet nordmenn. Det foreligger en antagelse om at barn blir påtvunget av sine foreldre til å gå med religiøse hodeplagg i utsagnet til Sumaya. Hva er årsaken til dette? Dette kan etter min vurdering tyde på at det norske samfunnet gir uttrykk for skeptiske holdninger ovenfor bruken av hijab hos barn, hvor dette er påtvunget av deres foreldre og ikke basert på barns egne valg. På den andre siden kan det også tyde på misforståelser og eksistensielle antagelser om at det er slik majoritetssamfunnet tenker rundt bruken av hijab, uten at dette trenger å være tilfellet. Men er det slik at religiøse hodeplagg skal være et hinder for at muslimske jenter skal kunne integrere seg i det flerkulturelle Norge? Barli (2009) viser til studier om holdninger til Hijab i Norge. Forskingen viser at fire av ti stiller seg positive til at kvinner går tildekker. Hun påpeker at mange selv er muslimer eller tilhører en eller annen minoritetsgruppe som har positiv innstilling til hijaben. Majoriteten stiller seg negativt til bruk av hijab i det offentlige rom og på arbeidsplasser, og de som er best positivt innstilt fra majoriteten er kvinner, folk som bor i Oslo og de høyutdannede (Barli 2009 s.46).

”(...) Kompisen min (...) han har tre unger. Han flyttet hjem til Tsjetsjenia på grunn av frykten til at han ikke kan oppdra barna sine på sin egen måte, fordi flere tsjetsjenske familier har blitt fratatt barna sine her og barna blir sendt til typisk Nord-Norge eller noe sånt...”. (Leo)

”Barneskolen var et kaos for meg! Men jeg hadde godt forhold til lærerne. Det var et kaos fordi jeg var mørkudet, og jeg hadde kort hår, jeg hadde afro. Så jeg ble kalt navn hver dag, hudfargen min var et problem, det var syke ting, jeg ble bedt om å dra tilbake til det dumme landet jeg kom fra, at jeg lignet på Michael Jackson, ” din jævla neger”, det

var sånne ting hver dag. Det var ute på lekeplassen og i klasserommet. Men lærerne fanget det ikke opp, for jeg var redd for å si ifra, for å være ærlig. For i mitt hodet så tenkte jeg, de må jo se det”. (Isabella)

”(…) Jeg mener, hadde barnevernet vært så ivrige om å hjelpe et barn som blir slått hjemme, ville de jo ha hjulpet med der og da. For jeg ble jo slått ofte, og han (faren) fortsatte i flere år liksom. Så barneskolen visste alt etter at jeg fortalte dem hva som foregår, også regner jeg med og håper att de tok kontakt med barnevernet, men det vet jeg ikke. Så en av sidene har hvert fall sviktet, enten skolen eller barnevernet”. (Isabella)

Leo forteller hvordan det er vanskelig å oppdra barn på sin egen måte, fordi at frykten for barnevernet finnes hos tsjetsjenske familier. Han forteller senere i intervjuet: *”Det er forskjell på vold og å bli slått på rumpa”*. Slik jeg forstår Leo så forklarer han at det å for eksempel få ris på rumpen, eller bli kløpet i armen ikke er mishandling, og at barnevernet i Norge har liten terskel når det gjelder omsorgsovertakelse hos tsjetsjenske familier. Slik han forteller det, så resulterer dette i at familier flytter til hjemlandet på bakgrunn av redselen for barnevernet. Han sier videre: *” barnevernet og de skal liksom redde barnet, hva er det de redder barnet fra? Med å fjerne de fra familien hans fordi familien hans elsker han?”* Denne frykten som Leo beskriver, knyttes etter min oppfattelse til en forestilling om et system som fratår barn sine foreldre. I følge Berg, Paulsen, Midjo, Haugen, Garvik & Tøssebro (2017) forteller flere barnevernsarbeidere at mange etnisk norske foreldre er skeptiske til barnevernet, men at foreldre med innvandrerbakgrunn ofte har større frykt og mer mistillit til barnevernet første gang de kommer i kontakt. Forfatterne viser til en barnevernsansatt som forteller at det er stor redsel for barnevernet blant mange innvandrerforeldre. I følge forfatterne er det stor enighet blant barnevernsansatte om at foreldrenes frykt først og fremst er knyttet til forestillinger om at barnevernet tar barna fra foreldre. Foreldrene i denne studien bekrefter dette i stor grad når de forteller at det er stor frykt for barnevernet i innvandremiljøene. En av foreldrene i studien sier følgende: *”Jeg hadde hørt at barnevernet ikke er bra og at man absolutt ikke må havne der”*, en annen sier *” Vi ble veldig redde da barnevernet tok kontakt. Jeg hadde hørt at de tok alle barna”* (Berg 2017 s.68) Med

utgangspunkt i det Leo forteller kan det se ut som han (og andre tsjetsjenske familier) kan oppleve at deres syn på barneoppdragelse blir diskvalifisert av barnevernet.

I følge det Isabella forteller kan det se ut til at store deler av hennes barndom opplevdes som kaotisk for henne. Det faktum at skolen var klar over volden i hjemmet, men at barnevernet ikke kom inn i bildet før flere år senere, opplever hun som et svik fra enten skolesystemet eller barnevernet. Det som er interessant å bemerke seg i utsagnet til Isabella, er at det foreligger en antagelse om at slik hun opplevde sin verden på det tidspunktet, at det også var en selvfølge at andre skulle oppleve hennes verden på samme måte som henne. Det er etter forståelse en indikasjon på at barn kan tenke; ”hvis jeg vet det, vet også andre det”. Min tolkning av det Isabella forteller, er også hvordan lærere fokuserer på ulike faktorer. På den ene siden fanget de opp volden i hjemmet, på den andre siden fanget de ikke opp det som foregikk rett foran dem; mobbingen på lekeplassen og i klasserommet. Berggrav (2013) utførte en kvalitativ studie av barnevernet og minoritetsfamilier, hvor utvalget i studien var barnevernsansatte. Funnene viste at til tross for at de fleste informantene hadde erfaringer med en rekke voldssaker i minoritetsfamilier, uttrykte en stor overvekt at de ikke hadde fått god nok opplæring i å håndtere disse sakene. Dette fortalte både informantene som hadde jobbet lenge i yrket, og de helt nyutdannede. De opplevde spesielt grunnutdanningen som mangelfull, og opplevde at initiativ til kursing og etterutdanning i stor grad ble opp til dem selv. Ut fra svarene til informantene ble det antatt i studien at barnevernsansatte har bedre teoretisk kompetanse på omfang og årsaker til vold i minoritetsfamilier, enn på den praktiske håndteringen av sakene. Til tross for at de fleste barnevernsansatte hadde erfaringer med saker med vold i minoritetsfamilier, uttrykte også en stor overvekt at de ikke hadde fått god nok opplæring til å håndtere voldssaker. Den ene informanten sier: *”Jeg tror ikke jeg har fått noen spesiell opplæring i dette. Jeg har kanskje hatt det på pensum, men det er en ting å lese om det på pensum, noe annet å stå oppi det”* (Berggrav 2013 s. 43-46)

Det interessante ved utsagnene til Leo og Isabella er at de har to forskjellige vurderinger av barnevernet. Enten de har vært i kontakt med barnevernet eller ikke, ser det ut som at de har en antagelse om dem. Leo har hørt historier om barnevernet av andre tsjetsjenske familier, noe som har gjort at han har skapt et lignende bilde av hvordan barnevernet handler. Etter min oppfattelse

ser det ut som at Leo synes at barnevernet gjør for mye, de griper inn for tidlig – uten godt nok grunnlag. På den andre siden forteller Isabella – som har vært i kontakt med barnevernet – at barnevernet sviktet, de grep ikke inn tidsnok. Hvor kommer disse antagelsene om barnevernet som Leo snakker om fra? Etter min egen observering har barnevernet fått mye negativ oppmerksomhet i mediene, særlig i internasjonale medier. Jeg har lest nyhetsartikler i internasjonale medier hvor det fremkommer myter om barnevernet i Norge, som for eksempel at barnevernstjenesten kidnapper barn, eller at de får penger for omsorgsovertakelser. Barnevernet er underlagt taushetsplikt og for dem vil det ikke være mulig å uttale seg om enkeltsaker, noe som bidrar til at deres stemme blir mindre hørt i massemediene. Den informasjonen som fremkommer i massemediene om barnevernet kan etter min vurdering være med på å skape antagelser og myter om hvordan barnevernet handler. En kan på bakgrunn av dette stille spørsmål til hvor troverdige kilder nyhetene bygger sine fakta på.

” Endelig hadde jeg en lærer som brydde seg, han snudde meg veldig. Men det som er sykt er at, man skulle jo ikke trodd at det betyr noe for en 11-12 åring, men etter mitt første år her så skrev jeg til han. En takkemelding liksom (...) han var jo helt sjokkert, han sa at det fikk jo tårene frem. Videregående gikk fint og ungdomsskolen gikk jo greit, men det er akkurat som du trengte liksom den ene fyren som brydde seg”. (Dino)

I utsagnet til Dino er det tydelig at han snakker om læreren sin som en betydningsfull voksen, og som har betydd en forskjell i hverdagen hans. Han forteller at han endelig hadde en lærer som brydde seg, noe som kan tyde på at dette ikke var tilfellet hos tidligere lærere. Min forståelse av dette er at voksne har en slags definisjonsmakt over de unge. De voksnes væremåte har betydning for de unges opplevelse av seg selv, også i dette tilfelle deres syn på egen fremtid. I følge Meyer (2011) har profesjonsutøvere innen profesjoner som arbeider med barn en særegen form for makt sammenliknet med andre profesjonelle. Denne makten gir dem en nøkkelposisjon når det gjelder å skape inkluderende og ekskluderende fellesskap (Meyer 2011 s.96). På den andre siden forklarte Leo hvordan han ene læreren ekskluderte han fra alt. Han forteller om en hendelse hvor alle elevene sto i kø for å få juice, alle fikk juice utenom han: ” For vi sto i sånn kø og han delte

ut juicen, også kom han bort til meg og sa "nei" og tok meg vekk til siden". Hans opplevelse av denne læreren var at han ekskluderte ham fra fellesskapet, og at han indirekte var rasistisk.

"Altså, på for eksempel ungdomsskolen så har jeg jo ikke hatt noen problemer med norskfaget, men noen lærere mente at fordi jeg var utenlandsk så hadde jeg vansker fra før av og derfor måtte jeg på ekstrahjelp, selv om jeg ikke hadde behov for det. Men jeg husker jo mange andre nordmenn i klassen min som hadde dårligere karakterer enn meg som ikke fikk ekstrahjelp". (Zinah)

"Også rådgiveren min var hele tiden sånn (...) når jeg skulle søke videre til videregående så ønsket jeg å ta media for å så ta påbygg, men da sa rådgiveren min at hun ikke trodde at påbygg var noe for meg, hun rådet meg til å heller ta helse og sosial. Og det var veldig rart, og mange av de andre utenlandske jentene som gikk på den skolen fikk også råd om å gå helse og sosial. Helse og sosial er sikkert krevende det også, men det er jo yrkesfag, rådgiveren vår mente jo at vi ikke klarte å ta noe annet. Men nå er jo jeg på siste året mitt på universitetet, og hun ene som hun også ba om å ta helse og sosial studerer nå medisin (ler). Så (...) hun tok feil der!". (Zinah)

Min oppfattelse av det Zinah beskriver er at hun blir plassert i en kategori der hun ikke passer inn med majoriteten. Hun er på likt kunnskapsnivå som de norske i norskfaget, men hun er ikke lik når det kommer til andre faktorer. Hva er det som ligger til grunn for at Zinah må få ekstrahjelp i norskfaget, eller for at hun og andre utenlandske jenter blir anbefalt å gå yrkesfag når dette er noe hun/de selv ikke ønsker og føler at hun/de ikke trenger? Dette kan etter min vurdering tyde på at det eksiterer en likhetstankegang i samfunnet vårt. Hvis man skiller seg ut i form av synlige markører (hudfarge, hijab, navn og lignende) blir man da plassert i en kategori som er annerledes enn majoriteten? Ved å plassere unge med innvandrerbakgrunn i en kategori som er "de andre" vil dette etter min mening bare bekrefte deres "annerledeshet" ovenfor samfunnet, også deres konstruksjoner av dem selv, hvor barn av innvandrere ikke er en del av en enhetlig gruppe, men en gruppe for seg selv. Spørsmålet er om man må være assimilert, for å ikke falle under kategorier "de andre". Etter min forståelse foreligger det også en styrke i det Zinah forteller. Hun valgte å ikke gå den veien som rådgiveren anbefalte henne, noe som tyder på at hun ikke lar seg

bli plassert under merkelappen ”de andre”. Hun skaper sine egne muligheter når disse blir begrenset av andre.

Steinsvik (2008) ser på forholdet mellom skjønn og makt med utgangspunkt i lærere og tospråklige elever. Forfatteren stiller spørsmål til hvilke verdier og normer som ligger til grunn når lærere henviser tospråklige elever i større grad enn andre elever til spesialundervisning. I følge lovverket har elever med særlige behov rett til spesialundervisning. Hvor godt lærere kjenner lovverket om tilpasset opplæring ut fra evner og forutsetninger, om retten til morsmålsopplæring, forsterket norskopplæring og tospråklig fagopplæring ligger til grunn for hvordan de forstår hva som ligger i begrepet ”særlige behov”. Hvilket skjønn utøver de når de vurderer mulighetene for hvordan dette kan realiseres i praksis? Forfatteren påpeker at intensjonene er inkludering, men at det i praksis ofte skjer en ekskludering og en stigmatisering. Hun knytter dette til makt og muligheten for maktmisbruk. Læreren har i kraft av sin status som profesjonell også en institusjonell posisjon knyttet til utdanningssystemet og en overlegen rolle i forhold til elever. Jo større rom for skjønn, jo større er faren for at denne makten kan misbrukes. Skjønnen kan utøves på forskjellige måter, avhengig av skjønnsutøverens motiver og forholde til den skjønnen utøves ovenfor (Steinsvik 2011 s. 224-226).

4.3.2 Arbeidsmarkedet

”Så jeg føler at noen kan ha litt fordommer, men i det de begynner å snakke med meg så ser de at jeg er som alle andre. Jeg prøver også for eksempel å unngå å ha bilde på CV-en min, for jeg tenker at folk må få muligheten til å møte meg før de får noen fordommer. Så det jeg håper er at dette blir lettere for den neste generasjonen som kommer, at det vil bli lettere for dem med tanke på arbeidslivet. Også ser man jo (...) nå som arbeidsmarkedet er så dårlig som det er, så er det 20 andre personer å velge mellom som har samme kompetanse som meg, da er det nok lett å bare velge en av de norske, noen som ikke har hijab. Men her i Norge så er vi heldige fordi det er mange som bruker hijab på jobb, men i andre europeiske land er det ikke lov til å bruke hijab på jobb. Men (...) jeg er jo den samme personen om jeg har hijaben på eller av”. (Zinah)

”Men jeg tror det er mye diskriminering der ute i jobblivet, for jeg har hørt det av mange venner av meg. (...) han ene har veldig utenlandsk etternavn, sykt smart person og veldig flink til alt, han er både teoretisk og praktisk, og han har blitt totalt diskriminert. Jeg kan ikke forstå at ingen vil ha han, han er plettfri. Men ja, han er mørkhudet og har tidenes utenlandske navn. Det tror jeg mange opplever, det tror jeg, men jeg er ikke en av dem”.(Leo)

”Når pappa søkte jobb så hadde han søkt på ekstremt mange stillinger, han fikk seg ikke jobb, ble ikke kalt inn på intervju engang og han har en ekstremt allsidig bakgrunn. Han har jo ikke høyere utdannelse, men han kunne like så godt hatt det fordi han jobbet veldig mye før han kom til Norge. (...) han er en veldig ”handy” mann som kan veldig mye. Han fortalte meg for ikke så mange år siden at han til slutt endra navnet sitt i søknaden fra sitt egentlig navn til et norsk navn, han ble da kalt inn på to intervjuer på rappen. Om det er tilfeldig eller ikke, det vet jeg ikke, men jeg tror personlig ikke det var tilfeldig. Og jeg tror nok at det har fått dem til å føle seg veldig små, veldig ubetydelige”. (Emina)

”For min del har det alltid gått greit å få jobb, også ansvar på jobben. Man kan vel merke litt at folk forandrer navn for å få jobb, jeg kjenner en som byttet navn til norsk navn for å få seg jobb”. (Dino)

Min tolkning av det Zinah, Leo, Emina og Dino beskriver er at det foreligger en antagelse om at det finnes diskriminering på arbeidsmarkedet. Zinah forteller at hun ofte unngår å ha bilde på CV-en sin, slik at folk skal ha muligheten til å bli kjent med henne, før det oppstår fordommer. Det kan se ut som at det er innskrevet i hennes bevissthet at mennesker har fordommer mot bruken av hijab, og at hun derfor konsekvent unngår å ha med bilde på CV-en sin. Emina forteller hvordan hun personlig ikke tror det var tilfeldig at hennes far ble innkalt til to intervjuer etter han endret navnet sitt i søknaden. Hun forteller senere i intervjuet hvordan hun selv var redd for å ikke få jobb på grunn av utenlandsk navn. Dino forteller at han aldri har opplevd diskriminering i arbeidsmarkedet, men at han kjenner en bosnier som har byttet navn for å kunne få seg jobb. Midtbøen (2015) viser til hva som finnes av tilgjengelig kunnskap om etnisk diskriminering i det norske arbeidsmarkedet. Forfatteren påpeker at det finnes overveldende mange studier som viser

at innvandrere har større problemer med å skaffe seg jobb i Norge, selv med like kvalifikasjoner og tilsvarende utdanning. Dette er i følge forfatteren dokumentert gjennom studier av risiko for arbeidsledighet og analyser av arbeidsmarkedstilknytning over tid. Det vises til studier hvor innvandrere har større sjans for å være deltidsansatt når de har jobb, at de oftere er overkvalifisert og at de gjennomgående har dårligere avkastning av sin utdanning i form av lønnsutvikling over tid. Forfatteren viser også til studier om barn av innvandrere i arbeidsmarkedet. Forskning tyder på at selv om barn av innvandrere behersker det norske språket i en helt annen grad enn foreldregenerasjonen, og i tillegg ofte har høyere utdanning fra norske utdanningsinstitusjoner, så har de større sannsynlighet for å stå utenfor arbeidslivet sammenlignet med likt kvalifiserte personer med majoritetsbakgrunn (Midtbøen 2015 s.12-13).

Jeg har faktisk et eksempel fra jobb (...) når du jobber der så må du ha plettfritt rulleblad. Min søster jobbet der, så jeg fikk jobben gjennom henne. Når jeg begynte å jobbe der å spurte sjefen meg om jeg kunne levere politiattest, og det gjorde jeg gjennom politiet. En dag på jobb så hadde meg og søsteren min lunsj sammen. Det satt noen damer som jobbet der rundt et bord der vi satt. Meg og søsteren min begynte å snakke om politiattest også den ene damen overhørte oss og spurte "hva snakker dere om?" og jeg svarte "min sjef vil at jeg skal levere politiattest". Damen spurte hvorfor jeg måtte gjøre det. Jeg var litt sjokkert over spørsmålet hennes, så søsteren min svarte "alle som jobber her må levere det". Og hun damen svarte "vel, jeg trengte ikke å levere det". Så sa jeg; "javel, men det måtte jeg". Vet du hva hun svarte meg etter det? "vel, det er kanskje fordi det er dere". Jeg ble så irritert men hun fikk ikke noe reaksjon fra meg, jeg bare ignorerte det". (Isabella)

Isabella er den eneste informanten som forteller om diskriminerende holdninger på selve arbeidsplassen. Under intervjuet viste Isabella frustrasjon rundt svaret til den eldre kollegaen sin. "Vel, det er kanskje fordi det er dere" – gir en indikasjon på at fordi Isabella og hennes søster skiller seg ut i form av synlige markører – gir grunnlaget for at de måtte levere politiattest. Min forståelse av dette er at en slik holdning på arbeidsplassen ekskluderer mennesker fra andre kulturer fra å få innpass.

4.3.3 Idrettsorganisasjoner

”Vi hadde jo fotballen som bandt alle sammen og da lærer man egentlig å respektere alle. Men så føler jeg at når jeg kommer til storbyen så hører jeg hvordan det er her; ”okey jeg kan ikke språket så jeg henger bare med mine egne”, og det har dyrket frem denne oss mot dem- mentaliteten. Så jeg er litt heldig så ikke kom inn i det gjengmiljøet der. Og det mener jeg er med alle, du er enten heldig eller uheldig. For jeg vet selv, hadde det vært muligheten, tenk, jeg opplevde den undertrykkelsen jeg gjorde (...) også har du dine egne rundt deg også henger du med de også vil liksom alle sammen oppleve det samme, sant, og alle samler seg. Slik er det i alle kulturer, hvis du samler en gjeng som opplever det samme, så vil de jo bare dyrke hat og da når du blir 18-20 år så blir det for sent, da er du oppvokst med ”oss mot dem” og ”husk du kan aldri ha en bestevenn som nordmann, han vil svikte deg”. Men jeg skylder ikke på dem, det er rett og slett måten de havnet i storbyen på. Jeg syns ikke integrering bør skje i storbyer, for der finner de hverandre, det beste er å få de i idrett og i mindre plasser”. (Leo)

”Idrett i Norge er fantastisk, du trenger ikke å være best, du trenger ikke å være god, men idretten gir deg samhold, de lærer deg å jobbe sammen som et team, være forståelsesfulle til hverandre”. (Leo)

”jeg hadde jo interesse innenfor fotball og det var jo sosialt å spille fotball og jeg skapte veldig mange venner via fotballen. Det hjalp meg veldig godt til å integrere meg, det å spille fotball og bare gjøre en aktivitet sammen, jeg har jo mange av de vennene enda”.(Chan)

”Mammaen min kaller nesten treneren min for faren min (...) Mamma digger jo han. 12-13 års alderen, det er da du trenger det, det er den viktigste alderen. Det er da du blir pusha mot det gode eller det dårlige. Det er da det betyr mest”. (Leo)

” Jeg sier alltid at jeg er godt eksempel på 50/50 hvilken vei jeg hadde gått, nå er det ingen tvil om hvilken vei jeg har valgt. Jeg kommer aldri til å endre meg nå. Men på den alderen når han treneren min var med meg og gjennom fotballen, det var 50/50 for meg, jeg kunne vært den verste eller den beste versjonen av meg selv” (Leo)

Funnene fra en studie om hvordan sport bidrar til integrasjon blant tyske minoriteter, viste at sport kan være et nyttig verktøy for utjevning av sosiale og kulturelle barrierer fordi det samles personer fra forskjellige bakgrunn. I lys av moderne samfunns flerkulturelle karakter kan sport ha en betydelig integrerende rolle for å fremme sosial interaksjon og kulturell samhandling. Funnene i studien viste samtidig at sport også kunne være en kilde til eksisterende forskjell, da enkeltperson kan søke å ikke sosialisere seg med andre gruppemedlemmer, men snarere finne tilhørighet i grupper av lignende etnisk/kulturell bakgrunn for å styrke ens egen identitet (Krouwel, Boonstra, Duyvendak, & Veldboer, 2006 s.165). Leo og Chan beskriver idrett, spesielt fotball, som en positiv faktor for integrasjon i det norske samfunnet. Leo forteller at fotballen var noe som skapte en respekt og forståelse for mennesker med ulike kulturer. Han påpeker at integrering ikke bør skje i storbyer, da dette kan føre til at mennesker fra samme kultur finner trøst hos hverandre, og på denne måten skaper et gjengmiljø hvor det er ”oss” og ”dem”. For å unngå dette, mener Leo at det er hensiktsmessig å få innvandrerungdom inn i idrett og på mindre plasser, slik at de skal ha muligheten til å sosialisere seg med andre enn sine egne. Samtidig beskriver Leo treneren sin som en betydningsfull voksen, og som har hatt en avgjørende rolle for hvilket veivalg han har tatt i livet sitt. Min oppfattelse av det Leo forteller er at han kunne blitt en del av det gjengmiljøet han beskriver, men at treneren hjalp ham til å bli den beste versjonen av seg selv. I likhet med Leo forteller Chan viktigheten av idrett for sosialiseringprosesser med jevnaldrende. Han forteller hvor mye dette hjalp ham med å integrere seg, og at han fortsatt har mange av de samme vennene fremdeles.

4.4 Samfunnsnivå

Habitusbegrepet til Pierre Bourdieu betyr ”utseende” eller ”holdning”. Begrepet står for et system av disposisjoner, ubevisste tanke-, handlings- og forståelsesmønstre, som konstituerer seg i et

individ under innflytelse av ytre, samfunnsmessige strukturer (Meyer 2011 s. 97). Begrepet baserer seg på hvordan individers væremåte blir påvirket av det større samfunnet. Hvilke observasjoner informantene har om massemediene, og hvordan disse observasjonene påvirker deres konstruksjoner av seg selv, vil være grunnlaget for analysen i første del samfunnsnivået. I andre del vil det presenteres hva informantene anser som kulturelle forskjeller mellom deres/foreldrenes hjemland og Norge. Hvordan de sosiale kodene og normene i det norske samfunnet påvirker informantenes konstruksjoner av seg selv og andres oppfattelse av dem, vil være en sentral del i denne delen av analysen.

4.4.1 Massemediene

Ingen av informantene kom med eksempler hvor media sin fremstilling av mennesker med innvandrerbakgrunn var positiv. Av ni informanter var det kun en dem som mente at media sin fremstilling av mennesker med innvandrerbakgrunn var delvis positiv og delvis negativ, men informanten hadde ingen eksempler på hvor media hadde en positiv holdning til dette. En annen informant hadde ingen interesse av hva som sto i mediene, og hadde derfor ingen kommentarer til dette. Resten av informantene hadde kun negative observasjoner av media sin fremstilling av mennesker med innvandrerbakgrunn.

”... jeg føler at media har fokus på negative ting. Ikke sant, VG skriver med en gang det har vært et terrorangrep, med en gang det var vært en med innvandrer bakgrunn så må det presiseres i artikkelen ”innvandrerbakgrunn”, men hvor mye positivt får media det egentlig frem? Hvor mange positive artikler skriver de om utledninger og immigranter som får det til? Det føler jeg ikke vi leser om, for det er jo liksom ikke like spennende”.(Emina)

”Jeg føler de misbruker det og provoserer veldig mye. Hvis det er noe som skjer med noen som har bakgrunn fra islam så står det ”den muslimske mannen på 37 år”, men når han amerikanere skjøt i Las Vegas så sa de ”den amerikanske mannen”. De kaller han terrorist, men de sier ikke noe om religionen hans. Men med en gang det er noen med islamsk bakgrunn så sier de ”muslim” som gjorde det”. (Dino)

“Men jeg føler media har bidratt litt med at folk skal ha fordommer mot islam, sånn typiske overskrifter hvor det står ”muslimsk terrorist”, de understreker hele tiden at det er muslimer, men det står aldri kristen terrorist”. (Zinah)

Emina, Dino og Zinah deler de samme oppfattelsene av hvordan media formulerer seg, særlig i nyhetsoverskrifter. Emina påpeker at media ofte har fokus på negative sider ved mennesker med innvandrerbakgrunn, og at positive sider (som for eksempel god integrering) ofte blir nedprioritert fordi det ikke tiltrekkes like mye oppmerksomhet av lesere. Hun eksemplifiserer VG som en nyhetsavis som presiserer at det er mennesker med innvandrerbakgrunn som står bak terrorhandlingene. Dino viser til hvordan nyhetene formulerer seg annerledes når det er noen med bakgrunn fra islam som står bak et terrorangrep, og når det er en med amerikansk bakgrunn. Når personen bak handlingene har en islamsk bakgrunn er vedkommende ikke bare en terrorist, men også muslim. Er det en amerikaner er vedkommende bare en terrorist. Zinah påpeker det samme når hun eksemplifiserer typiske overskrifter som ”muslimsk terrorist”, og at media på denne måten bidrar til fordommer mot islam.

“(…) husker at før media kom ut med hvem som sto bak angrepet på Utøya så klikka det for folk på sosiale medier, folk trodde jo at det var en utenlandsk som gjorde det, og ja, jeg skjønner jo det, men jeg husker at jeg tenkte at jeg virkelig ikke håpet at det var noen med utenlandsk bakgrunn som sto bak det, for da ville det smelle. Men det smalt jo før det kom ut, jeg husker jeg var i Marokko når det skjedde, Facebooken min var jo full av ”jævla utledninger” og ”kan ikke folk bare dra seg tilbake til det drittlandet de kommer fra”, det var mange slike kommentarer rett etter Utøya. Men når det viste seg at det var en nordmann så var han jo plutselig psykisk syk i folks øyne, alle holdt kjeft”. (Zinah)

“(…) men jeg husker jo alle skrev på Facebook at det var muslim, rett etter det hadde skjedd”. (Dino)

Zinah og Dino forteller om hvordan sosiale medier reagerte under angrepet på Utøya. Etter min vurdering av informantene sine observasjoner, foreligger det en antagelse om at det er innskrevet

i folks bevissthet at *om* det skjer en terrorhandling, spesielt i Norge, så er personen bak handlingen muslim, eller innvandrere.

”Men igjen, så prøver jeg jo ofte å smile til folk, prøver å vise at ikke alle er sånn, derfor synes jeg også at det er viktig for utenlandske å komme seg ut i arbeidslivet, universiteter, skjønner du (...) bare komme på likt nivå som de norske”. (Zinah)

”Ikke la oss glemme at media bare viser frem negative sider av Midtøsten, spesielt Irak. Grunnen til at jeg sier dette er fordi hver gang jeg forteller noen at jeg er fra Irak, så blir jeg møtt med ”Off, det må være forferdelig for deg”. Det gjør meg skikkelig sint, for hvis de hadde gått en dag i mine sko, hadde de ikke sagt det. Irak er den fineste plassen jeg har sett. Det fyller et tomrom jeg har i hjertet mitt. Irak får meg til å smile og det tar vekk alt av bekymringer og stress. Det er mitt hjem! Det som media viser deg kunne ikke vært mer feil, og det sårer meg skikkelig”. (Sana)

Zinah og Sana forteller hvordan dette påvirker dem i dagliglivet. Det kan se ut som om Zinah tar utgangspunkt i hva majoriteten i samfunnet tenker om muslimer, og at hun prøver å påvirke dette med å betrygge menneskene i samfunnet om at hun ikke er slik som muslimer blir presentert i mediene. Hun forteller videre at hun ønsker at mennesker med innvandrerbakgrunn bør komme på likt nivå som de norske. Min tolkning av dette er at det foreligger en antagelse om at mennesker med innvandrerbakgrunn ikke er på samme nivå som de norske, og at det derfor er viktig at de markerer seg i samfunnet. Sana er den eneste av informantene som forteller om hvordan media sin representasjon av eget hjemland påvirker henne og menneskene rundt henne. På bakgrunn av det Sana forteller, kan det tenkes at mennesker i vårt samfunn assosierer Midtøsten, i dette tilfellet Irak, med noe som er forferdelig. Min tolkning er at dette viser hvor stor påvirkningskraft mediene har på hvordan folk tenker om bestemte ting.

”De skriver om innvandrere og flyktninger som om vi er her til å ta over landet deres. For eksempel, når noe bad (dårlig) skjer, et ran, et mord eller noe sånn, så er overskriften i nyhetene ”mørkhudet mann”. Hva har hudfargen hans med handlingen hans å gjøre? Ingenting! Media bidrar til fordommer i samfunnet vårt, og det er ikke bra!”. (Isabella)

Isabella forteller hvordan media formulerer seg i overskrifter, men i motsetning til de andre informantene, observerer hun at det er hudfargen som understrekes i nyhetene, og ikke religionen eller etnisk bakgrunn. Isabella sin observasjon av media er at de fremstiller innvandrere og flyktninger som en trussel, og at dette bidrar til en ”oss” og ”dem” holdning.

”Jeg kan til en viss grad forstå at ikke alle ønsker utledninger her i landet sitt, men samtidig tror de virkelig folk ville forlatt familien sin, besteforeldre, søskenbarn, hele livet sitt der har vokst opp for å bli undertrykt i det landet de kommer til?”. (Sumaya)

”Også kommer de til Norge da, også blir mottaket deres brent ned, det skjedde jo her i Norge for en stund siden. Jeg blir veldig emosjonell”. (Sumaya)

”I Norge så har vi jo selveste Sylvi Listhaug, hun har jo veldig mye negativt å si om utledninger”. (Sumaya)

”Alt blir vinklet på en helt annen måte enn slik som det er, det med terrorisme, islamister og slike ting. De dreper faktisk mindre folk enn mye annet, men nyhetene snakker som om muslimer er nummer en trussel i verden”. (Leo)

I Sumaya sitt utsagn om massemediene viser hun til at det foreligger en antagelse om at ikke alle nordmenn ønsker å ha innvandrere i landet sitt. Hun gir eksempel på norsk stortingspolitiker for FrP som en person som snakker negativt om innvandrere, og hvordan utenlandske blir undertrykt når de kommer til landet. Leo sin observasjon er at media fremstiller terrorisme og muslimer på feil måte.

I regjeringens demokrati og maktutredning (St.meld. nr. 17, 2004-2005) skrives det at mediene besitter makt ved å påvirke befolkningens dagsorden, borgernes holdninger, politiske beslutninger og de politiske beslutningsprosessene.

Spenningsforholdet mellom mediens makt og minoritetenes avmakt reiser særlig to spørsmål:

1) Mediens framstilling av minoriteter og andre smale grupper, jf. synspunkter fra

høringsinstanser om underrepresentasjon og systematisk negativ vinkling i mediens omtale av etniske minoriteter. 2) Minoriteters og andre smale gruppers tilgang til informasjon og ytringskanaler. (St.meld. nr. 17 (2004-2005))

Slaatsveen (2003) hevder at offentlige debatter eller omtale i media bidrar til at det er vi (etniske nordmenn), som i ”tanke, ord og gjerninger” hindrer de (med minoritetsetnisk bakgrunn) i integrering. Han påpeker videre at det finnes motsetninger mellom omtale av innvandrere i media og den virkeligheten som utspiller seg i det norske samfunnet (Slaatsveen 2003 i Lindbekk og Skirbekk s.65-66). Qureshi (2005) kritiserer medias omtale av drapsmannen ved en knivstikkingepisode på en 23-åring på en Oslo trikk i begynnelsen av august 2004. Han påpeker at etter hendelsen begynte massemediene å omtale drapsmannen med nasjonalitet. Forfatteren hevder at når media konsekvent omtaler personers nasjonalitet i kriminalsaker hvor ikke-etniske norske er involvert, blir resultatet et underliggende budskap; det å være somalier er det samme som å være voldelig og farlig. Han stiller spørsmål til hva slike omtalelser gjør med folk fra Somalia, og hvilke oppfatninger den øvrige befolkningen får av mennesker som opprinnelig er fra Somalia. Drapet, slik det ble fremstilt i massemediene, ble også i følge forfatteren brukt av mange til å sette søkelys på såkalt innvandrers- og flyktningspolitikk i Norge, både kritikk av denne politikken og krav om tvungen norskopplæring og læring av norske verdier og normer. Qureshi påpeker at dette vitner til både manglende innsikt i politikken og i årsakssammenhenger. For det første vedtok stortinget allerede i 2004 obligatorisk norskopplæring, og for det andre er vi klar over at når etnisk norske begår drap er det ingen som på alvor mener at dette skyldes manglende norsk språk, eller at gjerningspersonen ikke har lært norske verdier (Qureshi 2005 s.261).

I samsvar med det som er blitt diskutert, besitter majoriteten og massemediene definisjonsmakten i det norske samfunn. På hvilken måte bidrar storsamfunnet, i dette tilfellet massemediene og offentlige personer, til at Norge skal være et mulighetsrom for barn av førstegenerasjonsinnvandrere? I følge informantene produserer mediene feilinformasjon når de uttaler seg om at muslimer er en stor trussel i verden. I tillegg til dette observerer informantene hvordan mediene formulerer seg i overskrifter og artikler ved å understreke religionen til personene bak handlingene, som for eksempel ”muslimsk terrorist”. Informantene påpeker også at mediene ikke skiller mellom muslimer og terrorister, og at dette bidrar til fordommer og en

”oss” og ”dem” holdning i samfunnet, som man kan se i eksemplene om hvordan mennesker på sosiale medier reagerte under hendelsen på Utøya. Det kommer også frem antagelser om at innvandrere ikke er på samme nivå som norske, og at noen norske ikke ønsker å ha innvandrere i landet sitt. Min forståelse av utsagnene til informantene er at informasjonen massemediene gir ut, også påvirker informantenes konstruksjoner av seg selv. En av informantene forteller hvordan hun ønsker å betrygge mennesker i samfunnet sitt om at hun ikke er slik som media presenterer muslimer, en annen viser fortvilelse over hvordan folk henvender seg til henne når hun forteller hvor hun kommer fra. Hvis en skal ta stilling til informantenes fortellinger og min problemstilling, er det tydelig at de som besitter definisjonsmakten i vårt samfunn ikke bidrar til at Norge skal være et mulighetsrom for barn av førstegenerasjonsinnvandrere, i dette tilfelle massemediene. Min forståelse rundt dette er at informantene opplever massemediene som en påkjenning, og at spesielt de informantene med muslimsk bakgrunn kan føle at de vokser opp som en del av en problemkategori. Massemediene og politikere har definisjonsmakt i vårt samfunn, og hvordan disse uttrykker seg vil kunne påvirke de unges syn på seg selv og hvordan andre definerer dem.

4.4.2 Kulturelle forskjeller

”... men vi var på en måte litt mer den kjernefamilien i Tsjetsjenia, så her blir det litt kaldere. Men levestilen her er jo kaldere og det funker for nordmenn, her er nesten alle egoistisk oppdratt, det er ”deg, deg, deg” først og ikke ”oss”. Og du ser det på folk. Sett deg på bussen, ingen vil sette seg ved siden av deg, hvis det er en tom buss så setter personen seg langt vekk fra deg bare for å unngå øyekontakt”. (Leo)

”Og til vanlig og, bare når du smiler eller sier hei til noen, og du da spør om hvordan det går med noen (...) la oss si du havner i en heis med en fyr, og du da spør hvor han skal eller lager en joke (spøk) så blir han så ukomfortabel med en gang og da føler du deg som om du sa noe feil. Og det er mye mer kaldt, det er trygt som bare det, men jeg føler alle vokser opp for seg selv”. (Leo)

” Ellers er alle åpne og sosiale, du snakker med folk som om du har kjent dem hele livet liksom, alle er åpne (i Somalia). På en måte så er Norge helt motsatt, de norske er litt mer kalde, du kan stå med 15 andre på en bussholdeplass og ingen vil si et eneste ord. Men står du 15 somaliere på et busstopp, så snakker alle med alle”. (Sumaya)

”Mamma hadde vært på et senter i byen, hun gikk inn i en heis og sa ”hei hei” på norsk, det var det eneste ordet hun kunne, men hun kastet seg ut i det og hilse på menneskene i heisen, men ikke en eneste person sa hei tilbake. Når hun kom hjem sa hun ”vet du hva! Jeg har aldri i mitt liv opplevd mennesker så kalde. Ingen sa hei tilbake i heisen!” Jeg sa bare til henne: velkommen til Norge”. (Isabella)

”I Bosnia er det mer sånn at du går på gaten og sier ”cao!” til nesten uansett hvem du treffer, enten du kjenner dem eller ikke, for det er sånn man gjør der. Mens her, du ser jo at folk står å venter på bussen på busstoppet, folk står jo 5 meter fra en annen. Også tror jeg at bosniere er litt mer direkte i talemåten og de gir kanskje litt mer beskjed og di er nok litt mer høyrøstet da. Kanskje også litt mer temperament enn nordmenn, nordmenn er liksom litt mer dempa vil jeg tro, på både godt og vondt (ler)”. (Emina)

Det som viser seg å gå igjen i utsagnene til Leo, Sumaya, Isabella og Emina er at det foreligger en antagelse om at den norske kulturen, og de norske menneskene er ”kalde”.

Min forståelse av det Leo forteller er at han ser på sammenhengen mellom en individualistisk oppdragelse og den kalde levestilen til menneskene i Norge. Hofstede (2005) hevder at en mindre del av mennesker i vår verden lever i samfunn hvor individets interesse går foran gruppens interesser, disse samfunnene kalles for individualistiske. Han påpeker at individualisme er en verdi som står sterkt i vestlige samfunn, og som kjennetegnes av at individer definerer seg selv som ”jeg” snarere enn ”vi” (Hofstede & Hofstede 2005 s.75). Salole (2013) hevder at de nordiske landene blant annet er land som er sterkt dominert av en individualistisk tankegang (Salole 2013 s.59). På den andre siden påpeker Hofstede (2015) at de aller fleste mennesker lever i samfunn hvor interessen i gruppen går foran individers interesser. Disse samfunnene kalles i følge forfatteren for kollektivistiske. Kollektivism er en verdi som er preget av sterk lojalitet og forpliktelser ovenfor storfamilien, gruppen og felleskapet. Når barnet vokser opp, lærer det seg å

tenke på seg selv som en del av en gruppe: ”vi” snarere enn ”jeg” (Hofstede & Hofstede s.74-75). Etter min forståelse kan det se ut som Leo sin oppvekst har vært preget av kollektivistiske verdier. Han påpeker at norske mennesker er egoistisk oppdratt, og hvor fokuset er ”jeg” og ikke ”oss”. Min oppfattelse av Leo sitt utsagn er at norske vokser opp for seg selv, og ikke som en del av et større fellesskap, noe som i følge ham fører til større avstand mellom menneskene i samfunnet. Samtidig er det viktig å understreke at Leo sier ”*Jeg er fornøyd med å bo her og jeg er veldig fornøyd med bakgrunnen min fordi jeg har den biten som jeg alltid kommer til å videreføre, som er den åpne, det å vise kjærlighet mye mer*”. Selv om Leo stiller seg kritisk til det som han kaller for levestilen i Norge, trives han med å bo i Norge. Med utgangspunkt i det Leo forteller kan det se ut som at fellesskapet og samholdet som han trekker frem med sin kultur, er noe som han anser som en sterk side og noe som han ønsker å ta vare på og bringe videre til den neste generasjonen. I følge Salole (2013) presiserer Triandis (1995) at individualisme og kollektivismen finnes i hvert samfunn og hvert individ, men at forskjellige kulturer verdsetter det ene fremfor det andre. Vektleggingen av denne verdien preger dermed verdenssynet til mennesker i samfunnet, og får på den måten sosiale, religiøse, økonomiske og politiske konsekvenser (Triandis 1995 i Salole 2013, s.60). For å forstå krysskulturelle barns oppvekstbetingelser er individualisme og kollektivismen sentrale verdier en bør ta i betraktning, nettopp fordi mange eksponeres for begge ståsteder fra tidlig alder (Salole (2013 s.60).

Sumaya, Isabella og Emina gir eksempler på hvordan de opplever at mennesker i det norske samfunnet forholder seg til hverandre. Sumaya opplever at menneskene i Norge er mindre sosiale og åpne enn i Somalia. Isabella forteller om hvordan ingen hilste tilbake når hennes mor (som var på besøk fra den Dominikanske Republikk) sa hei til menneskene i heisen, og at hun aldri hadde møtt et kaldere folk. I likhet med Sumaya og Isabella forteller Emina hvordan menneskene i Bosnia hilser på hverandre uavhengig av bekjentskap. Hennes opplevelser er at nordmenn er mer dempet.

Bourrelle (2016) skriver om sine erfaringer og observasjoner rundt den norske kulturen. Forfatteren har bodd i flere land, og påpeker at de sosiale normene i Norge er svært forskjellige fra mange andre land. Han hevder for eksempel at hvis man skal hilse på noen i Norge, så må det være en praktisk grunn til å gjøre det. I følge Bourrelle hilser man på kollegaer bare hvis man har

noe å diskutere, og man hilser på folk på en fest hvis man vil starte en samtale. Han skriver at man ikke trenger å bli overrasket hvis kollegaer går fra jobb uten å si farvel. Det hevdes at man ikke må forveksle dette med uhøflighet, han påpeker nemlig at nordmenn faktisk er veldig høflige. Det handler snarere om å ikke forstyrre andre, en respekt for menneskers personlige ”boble”. I følge forfatteren handler det om å ikke forstyrre noen bare for å hilse på dem uten noe formål (Bourrelle 2016 s.40-42). Bourrelle (2017) forteller også om at en norsk heis er en av de ubehagelige stedene han har opplevd. Han beskriver det som en tung atmosfære. Han sier følgende: *”Do not greet. Do not talk. Do not look at the people. Do not smile. It will just make things worse”* (Bourrelle 2016 s.50). Slik som det er beskrevet i teorikapittelet, er det majoriteten som definerer alt fra sed og skikk i dagliglivet. Hvordan majoriteten definerer de sosiale normene i det norske samfunnet gjør at man kan føle seg ukomfortabel og føle at man sier noe feil hvis man bryter med de sosiale kodene i samfunnet, slik som Leo beskriver det i sitt utsagn.

”Jeg har opplevd mange ganger at jeg ikke har blitt tilbudt mat hos norske, ikke med mine bestevenner da, men der så har jeg lært dem min måte, for i begynnelsen så var det sånn at når de var på besøk hos meg så sier de ”ellers takk”, så står maten der likevel og da tar han til slutt fordi han er faktisk sulten. Etter hvert så har de lært, ikke foreldrene deres, men vennene mine kom med tallerken til meg og la på mat, så har det vært sånn siden.” (Leo)

”For eksempel når lillebroren min har fått besøk, når de var små og gikk på barneskolen (...) så når han fikk besøk så laget mamma mat til dem, og når det er middag så henter hun alle, både lillebroren min og vennene hans, slik at alle skal spise. Også (...) den dagen han har norske venner på besøk så sørger hun for å lage noe som ikke er så sterkt, litt mer fornorska mat liksom. Men for eksempel, brødrene mine har opplevd hvor de har vært på besøk hos norske venner hvor de må vente på rommet mens de andre spiser, det er litt sånn ”okey, nå skal vi spise”. (Zinah)

Eriksen og Sajjad (2016) hevder at mat er et kommunikasjonssystem, en samling forestillinger, et system av skikker og væremåter i konkrete situasjoner. I følge forfatterne har mat en kommunikatív funksjon. For noen vil det å sette frem mat til en person, utrykke mye mer enn det

faktum at man må spise for å få i seg de riktige næringsstoffene. For noen uttrykker maten blant annet identitet, samhörighet, kjærlighet, vennskap, ydmykhet, ærbødighet, avstand og misnøye (Eriksen & Sajjad 2016 s.148). Leo og Zinah forteller hvordan synet på mat utspiller seg i deres kultur og i den norske kulturen. Leo forklarer hvordan han flere ganger har opplevd at han ikke blir tilbudt mat hos norske. Zinah gir eksempel på at hennes lillebror har opplevd at han må vente på rommet mens hans norske venner spiser middag sammen med familien. Både Leo og Zinah uttrykker at dette skiller seg fra deres kultur rundt middagsbordet, som er mer inkluderende. Zinah forteller videre i intervjuet at i hennes hjemland er det respektløst å ikke servere mat til gjestene sine. Det som etter min vurdering er viktig å bemerke seg, er at det ser ut til at kulturene påvirker hverandre. Leo forteller at hans venner lærte av dette, og at de til slutt begynte å servere mat til ham når han var på besøk. Etter min oppfattelse bidrar denne gjensidige påvirkningen til større forståelse og respekt for de ulike kulturene i samfunnet

”Men vet du hva jeg faktisk har merket? Jeg tror når jeg var yngre så var de (foreldrene) litt mer sånn ”åh, det er så mye bedre i Bosnia” og ”det er så mye mer sånn tradisjonelt der nede, mens i Norge så skilles alle”. Foreldrene mine kom jo til Norge når de var sånn 25-30 år, men med årene så tror jeg egentlig at de liker det norske systemet bedre. Nå er mamma sånn ”åh, tenk at det ikke er noen homofile i Bosnia”, fordi der er det jo en skam. Det finnes jo homofile i Bosnia, men det er veldig få som har komt ut med det. Så nå tror jeg at de sammenligner mer det, hvor liberalt Norge er og hvor det er et land hvor folk kan være seg selv. Man hører jo ikke om homofile, lesbiske og transseksuelle i Bosnia, så de sammenligner veldig i forhold til det og de sammenlikner veldig i forhold til dette med skilsmisser. Før så var de veldig sånn ”å herlighet, alle skiller seg i Norge, det er så katastrofe” og slike ting, men nå så synes de at det er kult at folk i Norge gjør det, at det er kult at de ikke finner seg i hva som helst, men passer på seg selv og sørger for at de selv er lykkelige. Mens i Bosnia så er det mange som velger å forbli med konene eller mennene sine uansett fordi det er jo en skam, det er jo skambelagt å skille seg, ikke sant. Så jeg tror nok de sammenligner, de har nok alltid gjort det, mens nå så sammenlikner de nok litt i Norges favør, tror jeg (ler)”. (Emina)

” ... jeg føler at i Norge så er det mye mer åpent i forhold til å kunne ytre meningene sine, å kunne være seg selv. For meg så er noe av det viktigste her i Norge at det faktisk er rom for at (...) ikke bare at man kan være homofil eller lesbisk åpent, men også slik som nå, at homofile kan gifte seg og sånne ting. Jeg vil si at det er en av de største forskjellene. For i Bosnia så er det veldig mange som er like, alle strever etter å være like. Alle skal liksom være gift med det motsatte kjønn, de skal ha et A4 liv og en A4 jobb og sånn, men her i Norge er det litt mer rom for å være fargerike. Vi har liksom flere farger og fasonger her. Så jeg vil si at det er absolutt noe av det som er mest ulikt da, med kulturene”. (Emina)

”Og jeg føler Norge har egentlig ikke kultur i bunn og grunn. De har sine egne regler, hver eneste familie lever etter sine egne regler, kulturene blir i forhold til familien, de har ikke en åpen kultur her”. (Leo)

”De har ikke så mye eget, men det er ikke ment på en frekk måte altså, de har bare ikke noe kultur”. (Dino)

Det som er interessant ved utsagnene til Emina, Leo og Dino er forskjellen på hvordan spørsmålet om kulturelle forskjeller blir besvart. Mens Emina påpeker flere positive sider ved den norske kulturen, forteller Leo og Dino at Norge ikke har noe kultur. Under samtalene med Leo og Dino fikk jeg inntrykk av at de vurderte den norske kulturen ut fra sin egen. Dette kaller Kumar (2001) for etnosentrisk holdninger. Et eksempel på en etnosentrisk holdning er i følge forfatteren når en innvandrer ser på nordmenn med utenlandske briller, eller når en nordmann ser på innvandrere med norske briller (Kumar 2001 s.20). Tidligere i intervjuet påpekte Leo at det ikke fantes likheter mellom den norske og den tsjetsjenske kulturen. Han fortalte at i Tsjetsjenia så er alle hjertelige, uansett hvem du møter så kan du ha en samtale med dem. Han forklarte det som en åpen kultur, hvor du kunne banke på hvilken som helst dør og spørre etter mat eller drikke, og da kom du til et fulldekket bord. Han sier: *”Men i Norge, jeg har faktisk opplevd det og, når du banker på og spør etter ett glass vann så ser du at han blir ukomfortabel også bare går du bare vekk egentlig. Det er veldig store kulturelle forskjeller.”* Den åpenheten som Leo snakker om i sin kultur, hevder han ikke finnes i den norske kulturen, og beskriver det som en lukket kultur hvor menneskene lever hver for seg. Dino forteller om språket : *”Mitt og ditt språk*

er mer vennligere, hvis du hilser på noen du ikke kjenner så godt kan du si "hei, fetter", "hei, bror", vi har på en måte setninger som får vekk det kleine. Du vet hva jeg mener, det som bryter barrieren". I likhet med Leo, snakker Dino om den norske kulturen sett i sammenheng med den bosniske kulturen. Min oppfattelse av samtalene med Leo og Dino er at de kulturelle forskjellene ligger i hva deres kultur har, som ikke den norske kulturen har – og på denne måten har ikke Norge kultur, i følge dem. Emina beskriver hvordan hennes foreldre med årene har begynt å sammenligne kulturen i Bosnia og i Norge, men i Norges favør. Det som ble sett på som skambelagt, blir nå sett på som liberalt, et mulighetsrom hvor man kan få være seg selv. Min forståelse av Emina sine utsagn er at det i liten grad finnes noe mal på hva som er normalt i den norske kulturen - at menneskene i samfunnet har muligheten til å velge sine egne veier, å være mer fargerike, slik som hun definerer det. Emina forteller også om visse forskjeller med den bosniske og den norske kulturen, men i motsetning til Leo og Dino viser Emina til positive sider ved den norske kulturen.

"For eksempel, hvis jeg var rundt norske jenter så ble jeg alltid en roligere versjon av meg selv, det var akkurat som om jeg satt meg selv på mute – fordi jeg ville ikke være too much, på grunn av personligheten min er veldig hølytt og sterk". (Isabella)

"Når det kommer til kulturelle forskjeller så tror jeg den største utfordringer er å bli akseptert for den du er de kulturelle forskjellene du bringer med deg". (Isabella)

Tidligere i intervjuet fortalte Isabella at den dominikanske kulturen er åpen, og at menneskene i samfunnet er hølytte. Her forteller Isabella hvordan de kulturelle forskjellene i Norge og Den Dominikanske Republikk har påvirket henne i dagliglivet. Min forståelse av det hun beskriver er at hun ikke har hatt muligheten til å være seg selv, da dette kan oppleves som for mye av de norske jentene. Det kan se ut til at når Isabella snakker om hvem hun er, referer hun til den dominikanske kulturen. Utfordringene Isabella beskriver sentrerer seg rundt hvordan jentene i majoritetssamfunnet definerer hvordan man skal oppføre seg, noe som viser seg å ikke være i samsvar med Isabella sin personlighet – som er *veldig hølytt og sterk*. På bakgrunn av dette prøver Isabella å tilpasse seg dette med å være en roligere versjon av seg selv.

5. Oppsummering og avsluttende refleksjoner

I denne studien er det undersøkt og belyst hvordan Norge er et mulighetsrom for barn av førstegenerasjonsinnvandrere. For å svare på problemstillingen har studien tatt utgangspunkt i individ-, institusjons-, og samfunnsnivå, og således knyttet åtte ulike temaer til nivåene. For å kunne innhente kunnskap om dette har det blitt gjennomført dybdeintervjuer med voksne barn av førstegenerasjonsinnvandrere med en biografisk tilnærming. Med utgangspunkt i det første forskningsspørsmålet har oppgaven undersøkt på hvilken måte individet selv, familien og nærmiljøet har påvirket informantenes muligheter i det norske samfunnet, og på hvilken måte de har klart å balansere mellom to kulturer. Studien har også undersøkt hvordan institusjoner bidrar til at Norge skal være et mulighetsrom for innvandrerungdom, herunder skole, barnevernet, arbeidsmarkedet og idrettsorganisasjoner. Ut fra det siste forskningsspørsmålet har studien innhentet kunnskaper og erfaringer om hvordan de som besitter definisjonsmakten i samfunnet påvirker innvandrerungdommers konstruksjoner av seg selv, og andres oppfattelse av dem – herunder massemedia og kulturelle forskjeller. Formålet med studien er at informantenes livshistorier og erfaringer skal bidra til nyansert kunnskap.

For å belyse problemstillingen ble det i teorikapittelet gjort rede for ulike teorier om kultur og kulturell identitet, da studien i stor grad dreier seg rundt kulturbegrepet. Dette reflekteres hos informantenes fortelling når de snakker om sin kulturelle identitet. Når grupper av mennesker med ulik kulturell bakgrunn kommer i kontakt med hverandre over en lengre periode, finnes det ulike prosesser for hvordan mennesker tilpasser seg den nye kulturen. På bakgrunn av dette har det vært hensiktsmessig å belyse ulike akkulturasjonsstrategier mennesker benytter seg av i møte med et nytt samfunn. Utvalget i denne oppgaven er barn av førstegenerasjonsinnvandrere. Det har derfor blitt vist til tidligere forskning på innvandrerungdom, og ulike teorier om barn av innvandrere i Norge. Det er majoriteten som besitter definisjonsmakten i vårt samfunn, noe som tilsier at det også har vært viktig å belyse problemstillingen fra et majoritet-minoritetsperspektiv.

Materialet i denne studien viser ni voksne barn av førstegenerasjonsinnvandrere. Med få informanter er det ikke nok til å generalisere. Samtidig kan en ikke se bort i fra de funnene som har fremkommet. Jeg anser ikke funnene fra datamaterialet som en fasit, men som nyttig

informasjon til videre drøfting og refleksjon. Videre i oppgaven oppsummeres hovedfunnene, og på hvilken måte de tre nivåene svarer på oppgavens problemstilling.

5.1 Oppsummering av sentrale funn – *et mulighetsrom med hindringer?*

5.1.1 Individnivå

Avhandlingens første spørsmål; *I hvilken grad navigerer barn av førstegenerasjonsinnvandrere mellom to kulturer, og hvordan påvirker individet selv, familie og nærmiljø dette?* Dette kan oppsummeres med følgende bemerkninger;

Familierelasjoner

Når det gjelder familierelasjoner er hovedfunnene at informantenes foreldre anses som en styrke i deres oppvekst. Foreldrene har gjort det mulig for dem å beholde sin opprinnelige kultur, samtidig som de har oppfordret til integrasjon ved å være åpne for normer og verdier som er annerledes enn i deres hjemland. På denne måten har foreldrene bidratt til en balanse til begge kulturene. Informantene forteller også hvordan de fortsatt snakker sitt eget språk hjemme og feirer høytider som blir feiret i deres hjemland, dette ble ansett som en påminnelse om hvem man er og hvor man virkelig kommer fra. Noen av informantene snakket også om den forståelsen de har fått for hvor vanskelig det kan være å starte fra bunnen av og jobbe seg oppover. Dette har gjort at de for eksempel setter mer pris materielle ting. Samholdet og fellesskapet er også noe informantene trekker frem som en sterk side og noe de ønsker å ta vare på og bringe videre til neste generasjon.

Samtidig var det noen av informantene som beskrev noen utfordringer med å være barn av førstegenerasjonsinnvandrere. Avstraffelsesmetoder i oppdragelsen som var normalisert i hjemlandet, var noe som var en faktor for avstand til foreldrenes kultur. Foreldrenes strenge oppdragelse, spesielt hvor det var gutter til stede, førte til at sosialiseringprosessen med jevnaldrende opplevdes som svekket.

Religion

Blant informantene foreligger det en antagelse om at religion (med spesielt fokus på Islam) er et hinder for integrasjon i det norske samfunnet. Informantene uttrykker utfordringer rundt bruken av religiøse hodeplagg og alkohol i sosiale sammenkomster. Å være på fest sammen med jevnaldrende på kvelden og komme på skolen med hijab på morgningen etter oppleves som problematisk. Russefeiringen og sommerferien blir oppfattet som perioder hvor alkohol har en avgjørende rolle for sosiale sammenhenger, og som kan bidra til å undertrykke unge med muslimsk bakgrunn. Ut i fra det informantene forteller kan det se ut som at ungdommers drikkekultur i det norske samfunnet virker hemmende på integreringen. Det foreligger også en antagelse om at jo mindre religiøs man er, jo lettere vil det være å få norske venner i større omkrets. Med utgangspunkt i dette, kan det virke som om tilknytningen til norske venner vil bli svekket om man ikke deler de samme tankene, verdiene og normene som majoritetssamfunnet. Det fremkommer også at om man har norske venner og blir behandlet likt til tross for en annen kulturell bakgrunn og religion, blir det ikke sett på som en selvfølge at det er slik det skal være.

Identitet

Informantene utvikler en flerkulturell identitet når de opplever seg selv som både utenlandske og norske. Samtidig beskriver de en flytende opplevelse av hjemme og tilhørighet. Informantene formulerer dette på ulike måter; noen bruker ordet *kulturkræsj*, mens andre beskriver det som en *dra-kamp*. De reflekterer også rundt sin etniske- og nasjonale identitet, det ser ut som at det er vanskelig for dem å sette ord på hvem de er. De føler seg hverken som 100% det ene eller 100% det andre. Resultatet av dette er at flere av dem svitsjer mellom sine kulturer og tilpasser seg de ulike kulturelle kontekstene. For noen oppleves dette problematisk og noe som resulterer i en følelse av at en må velge en av kulturene, mens for andre oppleves det som uproblematisk og noe som går automatisk. Samtidig opplever noen av informantene en tvang om å passe inn i det norske samfunnet, i denne prosessen kan en miste tilknytning til sin opprinnelige kultur. I følge informantene krever denne prosessen at de skal finne ut av hvem de er. Dette blir anset som en stor utfordring og som kan være veldig vanskelig.

5.1.2 Institusjonsnivå

Avhandlingens andre forskningsspørsmål; *På hvilken måte bidrar skole, barnevernet, idrettsorganisasjoner og arbeidsplasser til at Norge er et mulighetsrom for innvandrerungdom?* kan oppsummeres med følgende bemerkninger;

Skole og barnevern

Flere av informantene forteller om negative opplevelser med skolen, spesielt lærere som har hatt en ekskluderende rolle i deres liv. Informantene beskriver lærere som ikke har fanget opp ensomhet og mobbing, ekskludert fra fellesskapet og som selv har mobbet. Dette har resultert i frustrasjon, at de har følt at de har måttet svømme for harde livet, at det har hatt negative konsekvenser senere i livet for dem, og at problemer som kunne ha blitt stoppet på det tidspunktet bare fortsatte. Samtidig ble det beskrevet lærere som plasserer elever i en kategori som er annerledes enn majoriteten. Opplevelsen av å være på likt kunnskapsnivå som norske i norskfaget, men som har måttet fått norskhjelp likevel, kan gi en indikasjon på at lærere plasserer elever i en kategori som er annerledes enn majoriteten på bakgrunn av en annen kulturell bakgrunn. Lærere har en maktposisjon når det gjelder å skape inkluderende og ekskluderende fellesskap, i dette tilfellet opplevde informantene det som forskjellsbehandling. I ett tilfelle beskrev en av informantene læreren som en betydningsfull voksen, og som hadde en inkluderende og avgjørende rolle i hans liv.

Det ser ut som barnevernet har makt over menneskene i samfunnet, uavhengig av om en har vært i kontakt med dem eller ikke. Informantene viser til flere antagelser om barnevernet. Noen av disse er at barn er påtvunget av sine foreldre til å gå med hijab, at de har liten terskel når det gjelder omsorgsovertakelser, at en ikke har mulighet til å oppdra sine barn på sin egen måte og at det er den norske oppdragelsesstilen som er den universelle. Kun en av informantene har vært i kontakt med barnevernet, og hennes opplevelser rundt dette var at barnevernet sviktet ved å ikke gripe inn.

Arbeidsmarkedet

Informantene beskriver i stor grad arbeidsmarkedet som diskriminerende. Flere av informantene forteller at de har hørt av andre at de har byttet navn i håp om å få seg jobb. Selv om ingen av informantene selv har opplevd å ikke få seg jobb på grunn av navn, foreligger det klart en antagelse blant informantene at arbeidsmarkedet diskriminerer. Dette har også skapt en redsel for å selv ikke få jobb på grunn av navn, men opplevelsene har stort sett vært positive i møtet med arbeidslivet. En av informantene forteller at hun unngår å ha hijab på CV-en sin, hun forklarer dette med at når arbeidsmarkedet er så dårlig som det er, så er det mer sannsynlig at en uten hijab vil få jobben fremfor henne. Dette viser at det foreligger en eksistensiell antagelse om at det finnes en likhetstankegang i arbeidsmarkedet; om du skiller deg ut i form av synlige markører så har du mindre sjanse for å få jobb. En av informantene fortalte hvordan hennes arbeidskollega påpekte at hun måtte levere politiattest på bakgrunn av hennes kulturelle bakgrunn. Informanten viste frustrasjon over den diskriminerende holdningen til sin kollega.

Idrettsorganisasjoner

I følge informantene har idrett (spesielt fotball) en integrerende rolle for innvandrerungdom i det norske samfunnet. Informantene snakker ut ifra sine egne erfaringer når de påpeker at fotball bidrar til en større forståelse for mennesker med en annen kulturell bakgrunn enn sin egen. I tillegg til dette ser det ut til at idrett har en positiv påvirkning på sosialiseringssprosessen med norske. Idrett bidrar til å unngå en ”oss” og ”dem” holdning blant innvandrerungdom som har følt seg utenfor eller undertrykt tidligere i livet. Det påpekes at integrering ikke burde skje i storbyer, da dette kan bidra til gjengmiljøer, men at det er viktig å få innvandrerungdom i idrett slik at de eksponeres for andre kulturelle bakgrunner. Informantene forteller at de den dag i dag har venner fra idrettsorganisasjoner, og at dette har vært en avgjørende faktor i deres liv.

5.1.3 Storsamfunnet

Mot avhandlingens siste problemstilling; *Hvordan påvirker de som besitter definisjonsmakten i vårt samfunn informantens konstruksjoner av seg selv, og andres oppfattelse av dem? Kan oppsummeres med følgende bemerkninger;*

Massemediene

Det kommer tydelig frem i intervjuene at massemediene avgjør hvilke utsnitt av verden vi får se, men også hvordan mennesker tar inn over seg den informasjonen vi ser. Overskrifter i nyhetsartikler vinkler det slik at det ofte understrekes etnisk bakgrunn, religion og hudfarge hos mennesker som står bak uheldige gjerninger, spesielt terrorhandlinger. I følge informantene påvirker dette også kategoriene og begrepsapparatet som enkeltpersoner benytter seg av, som vi ser i eksemplene fra sosiale medier under angrepet på Utøya. Hvordan mediene på denne måten konstruerer fortolkningsrammer for hvordan informasjon blir mottatt er viktig å være bevisst over. Hvordan innvandrerungdommer ser på seg selv i det norske samfunnet, har blant annet å gjøre med hvilke holdninger som finnes til dem i samfunnet. Det kommer tydelig frem i intervjusamtalene at informantene reagerer på hvordan massemediene vinkler informasjon, og at dette også påvirker dem i dagliglivet.

Kulturelle forskjeller

Normer, verdier og sosiale koder beskrives som annerledes fra informantenes/foreldrenes hjemland, noe som resulterer i at den norske kulturen og nordmenn oppfattes som kalde, dempet og avvisende. Flere av informantene viser til eksempler om hvor lite mennesker snakker med hverandre når det foreligger lite bekjentskap mellom dem, spesielt på offentlige steder. En av informantene forteller også hvordan den norske kulturen dempet hennes personlighet. Med dette kan det antas at den åpenheten som innvandrerbarn bringer med seg fra sin opprinnelige kultur blir dempet av majoritetssamfunnet, da det er de (etnisk norske) som besitter definisjonsmakten i samfunnet og hvilke verdier, normer og sosiale koder som er ”normalt”.

5.2 Avsluttende refleksjoner

Jeg vil presisere at det foreligger en interaksjon mellom nivåene. Massemediene har definisjonsmakt i samfunnet, noe som også påvirker hvordan enkeltpersoner og institusjoner forholder seg til og mottar den informasjonen som massemediene produserer. Et eksempel på dette er hvordan hijab oppfattes av elever på skolen og i arbeidslivet blir påvirket av de grunnleggende holdningene i samfunnet, som også ofte er påvirket av massemediene. Et annet

eksempel er hvordan menneskene på sosiale medier antok at personen bak angrepet på Utøya var innvandrere eller muslim. Dette kan være et resultat av hvordan det ofte fokuseres på etnisk og religiøs bakgrunn i nyhetene når personene bak handlingene har muslimsk bakgrunn.

Antagelsene om at nordmenn er kalde er basert på både en eksistensiell antagelse om hvordan norske mennesker oppfører seg, men også verdiantagelser som er basert på informantens opplevelser i møte med den norske kulturen, sett ut ifra hva som er normalt og ønskelig i deres opprinnelseskultur. På denne måten er både samfunnsnivået og individnivået i interaksjon med hverandre. De sosiale kodene, normene og verdiene som regjerer i majoritetskulturen påvirker hvordan individer tenker om seg selv og menneskene i samfunnet. Skrede (2017) sier at det ikke er viktig hvorvidt antagelser er riktige eller gale. Poenget er derimot å vise hvordan antagelser påvirker sosial praksis og måter å snakke på (Skrede 2017 s.57). Et eksempel er hvordan den ene informanten følte at hun måtte dempe seg, da hennes høylytte personlighet ikke var i samsvar med hvordan norske jenter oppførte seg og snakket på.

Hvordan er Norge et mulighetsrom for barn av første generasjonsinnvandrere? Med utgangspunkt i informantenes livshistorier kan det se ut til at Norge er et mulighetsrom, men med noen hindringer. Alle mennesker må på en eller annen måte tilpasse seg det samfunnet en lever i, men må innvandrerungdom gjøre dette i større grad? Min oppfattelse er at mulighetene er til stede, men for å få disse må innvandrerungdom korrigeres og til dels assimileres. Om man skiller seg ut i form av synlige markører, som for eksempel religiøse hodeplagg, hudfarge, religion og navn, kan innvandrerungdom i følge informantenes utsagn oppleve annengjøring, diskriminering, ekskludering og plassering i kategorier som ikke er i samsvar med majoriteten. På denne måten foreligger det en ubalanse mellom majoritet og minoritet, hvor majoriteten har definisjonsmakten i samfunnet.

5.3 Veien videre

I denne studien har jeg studert livshistoriene til ni voksne barn av første generasjonsinnvandrere og presentert hvordan de opplever en flerkulturell tilhørighet, institusjoner og storsamfunnet. Denne studien viser at det er behov for nyansert forskning om barn som er født i Norge av

innvanderforeldre, og innvanderungdom som har kommet til Norge sammen med sine foreldre. Samtidig ville det vært interessant å undersøke hvordan etnisk norske mener at Norge er et mulighetsrom for barn av førstegenerasjonsinnvandrere, og deretter sammenlignet resultatene med beskrivelsene til barn av førstegenerasjonsinnvandrere. Dette ville ha bidratt til å gå i dybden i et fenomen som det er lite kjennskap til. Kjennskap i grupper holdninger, erfaringer og meninger fører i sin tur til økt forståelse av dem. Denne studien er et bidrag i denne retning.

Referanser

- Apitzsch, A. & Siouti, I. (2007) *Biographical Analysis as an Interdisciplinary Research Perspective in the Field of Migration Studies*. Frankfurt am Main: Johann Wolfgang Goethe Universität
- Barli, H.A. (2009) *Hijab i norsk offentlighet - en diskursanalyse*. Masteroppgave, Universitetet i Oslo, Oslo.
- Berggrav, S. (2013) Redd barna. *Tåler noen barn mer juling? En kartlegging av hjelpeapparatets håndtering av vold mot barn i minoritetsfamilier*. Hentet mai 2018 fra:
<https://www.nsf.no/Content/1137481/Rapport32T-27ler32noen32barn32mer32juling.pdf>
- Berg, B., Paulsen, V., Midjo, T., Haugen, D.M.G., Garvik, M., & Tøssebro, J. (2017). Myter og realiteter. Innvandreres møter med barnevernet. Trondheim: NTNU Samfunnsforskning. Hentet mai 2018 fra:
<https://brage.bibsys.no/xmlui/bitstream/handle/11250/2451545/Myter%20bog%20realiteter%20-%20bendelig.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Berry, J.W. (2003). Contexts of acculturation. I K.M. Chun, P.B. Organista og G. Marìn (red.), *Acculturation: Advances in theory, measurement and applied research* (pp. 17-37). Washington, DC: American Psychological Association.
- Berry, J.W., Jean S., Sam L.D., & Vedder L.P. (2006) *Applied Psychology: An international review. Immigrant Youth: Acculturation, Identity, and Adaption*. Hentet april 2018 fra:
<https://openaccess.leidenuniv.nl/bitstream/handle/1887/16610/AppPsy2006.pdf?sequence=2>
- Berry, M.J., Poortinga, H.Y., Breugelmans M.S., Chasiotis, A. & Sam L.D. (2011).

Cross- Cultural Psychology. Research and Applications. (Third edition). United Kingdom: University Press, Cambridge.

Bourrelle S.J. (2016). *The Social Guidebook to Norway. An Illustrated Introduction.* (2nd Edition) Mondå Forlag AS.

Brodtkorb, E. & Rugkåsa, M. (2009). Mellom mennesker og samfunn. Sosiologi og sosialantropologi for helse- og sosialprofesjonene. Oslo: Gyldendal akademisk

Brodtkorb, E. & Rugkåsa, M. (2009). *Sosiologisk og sosialantropologisk tenkemåte* (34-34). I Brodtkorb, E. & Rugkåsa, M. (red).: *Mellom mennesker og samfunn. Sosiologi og sosialantropologi for helse- og sosialprofesjonene.* Oslo: Gyldendal Akademisk

Brox, O., Lindbekk, T., & Skirbekk, S. (2003). *Gode formål – gale følger? Kritisk lys på norsk innvandringspolitikk.* Oslo: Cappelen Forlag.

Båtnes, P. I. og S. Egden. (2012). *Flerkulturell forståelse i praksis.* Oslo, Gyldendal akademisk.

Dahl, Ø. (2013). *Møter mellom mennesker. Innføring i interkulturell kommunikasjon.* (2. utgave). Oslo: Gyldendal akademisk.

Dalland, O. (2015). *Metode og oppgaveskriving.* Oslo: Gyldendal akademisk

Engelstad, F. (1999). Makt begrepet etter Max Weber (66) I Engelstad, F. *Om makt.* Oslo, Ad notam Gyldendal. 2. oppl. på Gyldendal akademisk

Eriksen H.T. (Red). (1997). *Flerkulturell forståelse.* Oslo: Universitetsforlag.

Eriksen, T. H. og T. A. Sajjad (2003). *Kulturforskjeller i praksis: perspektiver på det flerkulturelle Norge.* (6. utgave). Oslo, Gyldendal akademisk.

Fangen, K. (2006). *Assimilert, hybrid eller inkorporert i det etniske? Tilpasning og identifikasjon blant somaliere i Norge*. Norsk sosiologisk tidsskrift, 1, (4-34) Hentet fra:
https://www-idunn-no.ezproxy.uis.no/file/pdf/33213410/st_2006_01_pdf.pdf

Fellesorganisasjonen. (2013). Sosionomer og sosialt arbeid. Hentet mai 2018 fra:
<https://www.fo.no/getfile.php/1389901377694144/01%20Om%20FO/Hefter%20og%20publikasjoner/sos.pdf>

Hill, E.C. (2012) *Consensual Qualitative Research: A Practical Resource for Investigating Social Science Phenomena*. Washinton, DC: The American Psychological Association

Hofstede, G., & Hofstede J.G. (2005). *Cultures and Organizations. Software of the Mind. Intercultural Cooperation and Its Importance for Survival*. United States of America: Library of Congress Cataloging-in-Publication Data.

Horntvedt, T. (2012). Utvalgte begreper i flerkulturell forståelse rasisme (221-251) I Båtnes, P. I. og S. Egden. (2012). *Flerkulturell forståelse i praksis*. Oslo, Gyldendal akademisk.

Jacobsen I.D. (2015). *Hvordan gjennomføre undersøkelser? Innføring i samfunnsvitenskapelig metode*. (3.utgave). Oslo: Cappelen damm.

Javo, C. (2010). *Kulturens betydning for oppdragelse og atferdsproblemer. Transkulturell forståelse, veiledning og behandling*. Oslo: Universitetsforlaget.

Jensen, I. (2013). *Grundbog i kultur forståelse*. (2. udgave) Frederiksberg: Samfundslitteratur.

Killam K, M., & Degges-White, S. (2017). *College student development. Applying theory to practice on the diverse campus*. New York: Springer Publishing Company, LLC.

Krouwel, A., Boonstra N., Duyvendak, W.J., & Veldboer, L. (2006). *A good sport? Research*

into Capacity of Recreational Sport to Integrate Dutch Minorities. ISSA and Sage Publications: London, Thousand Oaks, CA, New Delhi. Hentet mai 2018 fra: <https://www.jwduyvendak.nl/wp-content/uploads/2015/07/2006agoodsport.pdf>

Kumar, L. (2001). *Djulaha! Om å forstå annerledeshet*. Kristiansand: Høyskoleforlaget.

Salole, L. (2013). *Krysskulturelle barn og unge. Om tilhørighet, anerkjennelse, dilemmaer og ressurser*. Oslo: Gyldendal akademisk

Kvale S. & Brinkmann S. (2015) *Det kvalitative forskningsintervju*. Oslo: Gyldendal Akademiske

Meyer, F. (2011). *Nasjonen inn i kropp og sjel – hvordan ulike profesjoner har formet barnas nasjonale habitus*. (96-97). I Otterstad, Ann Merete (red.): *Profesjonsutøvelse og kulturelt mangfold: fra utsikt til innsikt*. Oslo: Universitetsforlag.

Midtbøen, H.A. (2015) Tidsskrift for samfunnsforskning nr 1. *Etnisk diskriminering i arbeidsmarkedet*. Oslo. Hentet mai 2018 fra: https://www-idunn-no.ezproxy.uis.no/file/pdf/66760835/tfs_2015_01_pdf.pdf

Otterstad, A.M. (2011). *Profesjonsutøvelse og kulturelt mangfold: fra utsikt til innsikt*. Oslo: Universitetsforlag.

Perron, D, C, N., (2017). *Bronfenbrenner´s Ecological System Theory*. (199-201). I Killam K, M., & Degges-White, S. (red.): *College student development. Applying theory to practice on the diverse campus*. New York: Springer Publishing Company, LLC.

Slaatsveen, A. (2003). *Hvem hindrer integreringen?* (65-66). I Brox, O., Lindbekk, T., & Skirbekk, S (red): *Gode formål – gale følger? Kritisk lys på norsk innvandringspolitikk*. Oslo: Cappelens Forlag.

Skrede, J. (2017). *Kritisk diskursanalyse*. Oslo: Cappelen Damm.

Statistisk sentralbyrå (2018) *14 prosent av befolkningen er innvandrere*. Hentet april 2018 fra: <https://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/14-prosent-av-befolkningen-er-innvandrere>

Steinsvik, S.B. (2011). *Lærerens skjønn i vurderingen av tospråklige elevers opplæringsbehov* (224-226). I Otterstad, Ann Merete (red.): *Profesjonsutøvelse og kulturelt mangfold: fra utsikt til innsikt*. Oslo: Universitetsforlag.

St.meld. nr. 17 (2004-2005) Makt og demokrati: 7.4.2 *Medienes påvirkningskraft*. Hentet mai 2018 fra: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/stmeld-nr-17-2004-2005-/id406399/sec7>

St.meld. nr. 17 (2004-2005) Makt og demokrati :7.5.4 *Minoriteter og smale grupper*. Hentet mai 2018 fra: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/stmeld-nr-17-2004-2005-/id406399/sec7?q=samene>

Thagaard, T. (2013). *Systematikk og innlevelse. En innføring i kvalitativ metode*. Bergen: Fagbokforlaget.

Thomassen, M. (2006) *Vitenskap, kunnskap og praksis. Innføring i vitenskapsfilosofi for helse- og sosialfag*. Oslo: Gyldendal akademisk

Thornquist, E. (2003). *Vitenskapsfilosofi og vitenskapsteori*. Bergen: Fagbokforlaget.

Qureshi, A.N. (2011). *Beskrivelser av oppdragelse: utslag av definisjonsmakt og eurosentrisme?* (135-136). I Otterstad, A.M. (red.): *Profesjonsutøvelse og kulturelt mangfold: fra utsikt til innsikt*. Oslo: Universitetsforlag.

Qureshi A,N. (2005). *Profesjonell kultursensitivitet framfor faglig etnisentrisme*. Tidsskrift for psykisk helsearbeid vol. 2, nr. 3. Hentet mai 2018 fra:
https://www-idunn-no.ezproxy.uis.no/file/pdf/33203941/tph_2005_03_pdf.pdf

Vedlegg.1

Please read the RIF Faculty Handbook before completing this application, or visit the [Research Website](#).
All fields will expand as needed. Submit completed form to research@zu.ac.ae

Please note: When saving this application form, please use the naming convention, 'your surname'_RIF_2011_proposal.doc, e.g.: Martin_RIF_2011_proposal.doc

OFFICE USE ONLY

SECTION A: PROPOSAL SUMMARY

Project Title:	“Linked lives”: Culture, space and identity among adult children of first generation migrants across Nepal, Norway, South Africa and the UAE		
Frascati field			
Principal Investigator (PI):	Name:	Vishanthie Sewpaul	College/Dept: DXB Campus (AUH or DXB):
	Title:	Professor	Highest Degree: PhD
	Tel:	0561717154	Year Awarded: 1995
	Email:	Vishanthie.Sewpaul@zu.ac.ae	

List all Co-Investigators below, including those from other institutions:			
Name	Email	Highest Degree	University/ College

<p>1. Abstract - Please provide a concise summary of the proposed research in plain language (max. 150 words).</p> <p>Our contemporary world is characterized by huge fluxes of migration, either voluntarily or involuntarily. First generation migrants usually carry with them the languages, religions, cultures and traditions of the home country. Their children, however, either brought into the host country when young or born there, might have less of an affinity with the home country. They need to negotiate multiple cultural spaces as they struggle to live up to parental expectations and dominant societal expectations, thus producing tensions and identity confusion, which might impact psychosocial functioning and coping. The demands of assimilation and/or integration by the host country and the pull towards the values and practices of the home country by the parents, might push children into conflicted positions. Apart from national socio-economic and political factors and assimilation imperatives that might disenfranchise migrants, there are the influences of a rapidly globalizing world, with deprivation and confused identities sometimes being manipulated to seduce young people into the world of terrorism, and drug and/or human trafficking at the extreme end.</p>
--

Adopting a narrative/biographical approach this research is designed to understand the experiences of adult children (men and women over 18 years of age) of first generation migrants. The key areas of exploration will be around negotiation of multiple spaces and identities, challenges and resilience.

2. Time Period – are you requesting a one-year or two-year grant?

one-year grant two-year grant

3. Students – Does the project contribute to student research training?

Yes.

Students, at the different sites, will be recruited and trained to conduct interviews as paid assistants, and they will be involved in the transcription of the data. The PI will ensure that training is of sufficient duration and intensity to facilitate sound interviewing and empathic listening skills, and the ability to tune into the life worlds of participants. Students will also be involved in the transcription of data.

4. Budget - What is the total budget requested for this proposal over the entire research period?

5. Facilities and Equipment - Are you requesting space for a research assistant(s) and/or special equipment? If so, please describe briefly:

6. Ethical Clearance - Does this proposed research involve human or animal subjects?

Yes – you will be required to apply for ethical clearance through the Research Ethics Committee if your proposal is successful

SECTION B: DESCRIPTION OF RESEARCH PROJECT

Please provide a detailed project description using the six (6) section headings below.
Please write in plain language, limiting the use of jargon and acronyms.

1. Statement of the research problem(s) (maximum 400 words)

As migration often places people in vulnerable positions, with socio-cultural, political and economic factors playing major roles in the successful integration of migrants or not, migration falls naturally within the Social Work remit. Defined as an academic discipline and practice based profession, where the main mandate is the empowerment and liberation of people (IASSW/IFSW, 2014), the pursuit of human rights and social justice grants the profession its legitimacy (Sewpaul, 2016). While the substantive aspects of migration have been studied within the profession, with migration, as a field of study,

becoming seen as an area of specialization (Valtonen, 2008), little of the literature focuses on temporal and transnational spaces, and the self-conceptualization and identity of migrants and how these intersect with the socio-cultural, economic and political dimensions of life, which is the focus of this study. This study will deal with both challenges and resilience, and informed by critical theory and intersectionality, it will situate the migrants' narratives and experiences within broader societal discourses on nation, "race", ethnicity, gender, culture and religion, thus challenging the personal-political and micro-macro dichotomy, that tend to characterize the Social Work profession.

This study is conceptualized to allow for an investigation into "what is structural, what is localised and what lies in the agency of the migrants themselves" (King, Thomson, Fielding & Warnes, 2006: 238) across transnational spaces. The selected countries, Nepal, Norway, South Africa and the UAE represent different socio-demographic, cultural, welfare and political spaces that migrants move into, reflecting Global South to North, as well as Global South to Global South migration. This will allow for comparison and theorizing around participants' migratory journeys and experiences and their inextricable relationship with broader structural issues, bringing into sharp focus the personal-political nexus. This study represents a shift from the more conventional psychodynamic and psychosocial approaches to understanding the challenges of children of first generation migrants, to a more critical approach.

IASSW/IFSW (2014) Global Social Work Definition. <https://www.iassw-aiets.org/global-definition-of-social-work-review-of-the-global-definition/>

Sewpaul, V. (2016). The West and the Rest divide: Culture, human rights and social work, *Journal of Human Rights and Social Work* DOI 10.1007/s41134-016-0003-2

Valtonen, K. (2008). *Social work and migration" Immigrant and refugee settlement and integration*, Surrey, Ashgate.

2. Literature review – a concise and current review of scholarly research or important information relating to your research topic (maximum 600 words)

For the purpose of this study the following definition of migration is accepted: "A relocation to another place for a significant period of time, or as a permanent or semi-permanent shift" (King, et al, 2006: 233) from one country to another.

My interest in the migratory space goes beyond physical space to include "larger opportunity structures, social life and subjective images, values and meanings" (Faist 1997: 252) in this study. Migration presents both opportunities and risks for people. Decisions to move from one country to another, which might provide better financial and career opportunities for fathers might pose risks for children (Hagan, MacMillan & Wheaton, 1996). Children of 1st generation migrants might be either 1st or 2nd generation, depending on whether they were brought into or born in the host country.

Citing Zhou, King, et al (2006: 255) assert that structural and sociocultural factors interact to produce a 'complex process of assimilation in the second generation.' Asselin, Dureau, Foncesca et al (2006) write of the shifts from assimilation (*they* must become one of *us*) to integrationist, multicultural, and back again approaches in migration. With racial, ethnic and religious *others* increasingly being seen as a threat to national unity and security, integrationist discourses tend to overlap with assimilationist and other exclusionary discourses.

After a review of several studies, Aronowitz (1984: 250) concluded that there was no evidence to suggest that "social and emotional disorders were necessarily more prevalent among the population of migrant children." However, identity conflicts did emerge as an important issue in the literature reviewed. Immigrant children may fare better or worse than their "native" peers. It is thus important that we question essentialist and archetypical images of migrant children as problematic and a threat, and as a burden to the host nation. Mezzadra (2011: 13) argues that migration reflects "processes of disintegration, as well as continuous recomposition and recasting, of traditional systems of belonging."

While this proposed research, drawing on Cwerner's (2001) conceptual framework, will begin with reflections of the *liminal* and *diasporic* times of participant's lives, the biographical approach will enable an historical reflection on earlier *remembered* and *collage* times, as they might have had to deal with nostalgia, and stereotypes and dominant media representations of migrants in the host nation. Cwerner's formulation allows one to theorise around the "twists and turns, meanings and ambivalence, and the way that [migration] dis-places and re-embeds people and communities around the world' (Cwerner 2001: 32). The current barriered withdrawal into national identities, reflected in e.g. Brexit and Donald Trump's disdainful utterances against the immigrant *Other*, must impact the self-conceptualization of immigrant communities, which this study seeks to unveil.

Aronowitz, M. (1984). The social and emotional adjustment of immigrant children: A review of literature, *Journal of International Migration Studies*, 18 (2): 237-257.

Asselin, O.; Dureau, F. & Foncesca, L. et al. (2006). Social integration of immigrants with special reference to the local and spatial dimension. In Penninx, R.; Berger, M.; & Kraal, K (eds). *The dynamics of international migration and settlement in Europe*. Amsterdam University Press: IMISCOE Joint studies. 133-170.

Cwerner, S. B. (2001). The Times of Migration, *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 27: 7-36.

Faist, T. (1997), 'From common questions to common concepts', in Hammar, T. et al. (eds.) *International Migration, Immobility and Development*. Oxford: Berg, 247-76.

Hagan, J.; MacMillan, R. & Wheaton, B. (1996). New kid in town: Social capital and the life course effects of family migration on children, *American Sociological Review*, 61 (3): 368-385.

King, R.; Thomson, M. & Fielding, T. & Warnes, T. (2006). Time, generations and gender in migration and settlement. In Penninx, R.; Berger, M.; & Kraal, K (eds). *The dynamics of international migration and settlement in Europe*. Amsterdam University Press: IMISCOE Joint studies. 233-268.

Mezzadara, S. (2011). *The Gaze of Autonomy. Capitalism, Migration and Social Struggles*
http://mcrq.ac.in/Development/draft_Symposium/Sandro.pdf

3. Goals of the research – anticipated outcomes including potential problem solutions, or contribution to knowledge or understanding of issues
(maximum 400 words)

- Generation of data on a critical issue confronting contemporary societies, which has particular salience for the profession of social work.
- Implications for social policy formulation, and possible informing of legislation in respect of migrant families
- Potential use of research data for lobbying and advocacy efforts in the interests of children of first generation migrants
- Contribute to national development imperatives, as how to manage issues around integration are high on the agenda of many governments
- Presentation of findings at academic conferences
- Use research data to engage in community education via channels such as radio and print media
- Academic publications

4. Research methodology – anticipated methods to be used in your research process, including main research questions, data gathering, documentation or analysis planned
(maximum 400 words)

Borrowing from Elder's concept of "linked lives" in which "each generation is bound to fateful decisions and events in the other's life course" (Elder 1985:40), this research is designed to understand how the decision made by parents to migrate influence the lives of children.

Key research questions:

- 1) How do children of first generation migrants negotiate the transition from their countries of origin to the host country and/or the reconstructed memories of stories (the "back home" or "in our culture" stories) told to them by their parents?
- 2) Are there competing and conflicting familial and nation state expectations, the former for cultural retention and the latter for assimilation/integration, that they have to negotiate, and if so how do they manage these?
- 3) What are the constructions of self, identity, space and home of children of first generation migrants?
- 4) What are the mitigating effects of familial and extra-familial community social networks in managing risks that children of first generation migrants might face?
- 5) How do broader, socio-political factors and dominant discourses on migrants, interface with individuals' constructions of self, home and country?
- 6) How are social criteria such as "race", ethnicity, gender and nation represented in these constructions of identity?

Methodology

Document analysis particularly in respect of migration policies and legislation in respect of each of the countries included in this study.

Informed by critical social theory and the lens of intersectionality, the research will adopt a qualitative, biographical approach, which according to Aptizch, Siouti, Wolfgang, et al (2007 []), provides "a methodological way of looking at problems and conflicts, but also of examining the subjective action competencies available to the subjects as ways of coping with crises in migration situations", to obtain the in-depth and nuanced narratives of participants, from both historical and contemporary perspectives. 15-20 in-depth interviews with adult children of first generation migrants will be conducted in each of the participating countries. This will yield a considerable number of interview data (60-80) and rich and thick descriptions to enable comparison of how different socio-political regimes construct and respond to the migrant, and how these dominant constructions and responses influence the constructions of self, home and country of the participants, their meaning making of these constructions, and the consequences of these constructions.

Availability and snowball sampling strategies will be used to recruit the desired number of participants, with the support of collaborators in each of the participating countries, who are either based in universities or non-governmental organisations.

Thematic analysis will be complemented with Critical Discourse Analysis (CDA), which sees language as a social practice, where discourse is understood as socially constitutive and socially conditioned. CDA analyses written texts and spoken words to unveil sources of power, dominance, resistance and inequality, and how these are maintained within socio-cultural, economic, and political contexts. It accepts the central premise that language is not neutral; language does not only reflect the world but actively constructs the world that we live in, and it speaks to the complex relationship between structure and agency.

5. Research schedule and deliverables – what are the major phases of your research anticipated, and what do you realistically plan to accomplish at what stage(*Please provide dates and deliverables expected by that date – if any*)

Research is to commence in April 2017. Document analysis and review of literature will be on-going through the duration of the study.

Tasks to be completed	Dates
Formulation of data collection instrument (a semi-structured interview guide) in collaboration with the Co-investigators and research collaborators	March - April 2017
Training of research assistants in Dubai, SA, Nepal, and Norway	May – June 2017
Data collection Transcribing of data as interviews are completed	August 2017 – February 2018
Data analysis	March – July 2018
Write up of the research report	July – September 2018
Validation workshops, with the research participants as core participants in Dubai, Durban, Stavanger and Kathmandu.	September – November 2018

Apitzch, U.; Siouti, I. & Wolfgang, J. et al (2007). *Biographical analysis as an interdisciplinary research perspective in the field of migration studies*. York: University of York.

6. Budget narrative – describe and justify all your budget items and rationale for each item. An itemized budget spreadsheet will also be attached to this proposal

SECTION C: RIF BUDGET SPREADSHEET

Please attach your completed RIF Budget Spreadsheet.
Please use the naming convention 'your surname'_RIF_budget.xlsx eg Martin_RIF_budget.xlsx

SECTION D: SEDONA CV

Please attach your updated CV (**maximum of four pages**)
Please use the naming convention 'your surname'_CV.doc eg Martin_CV.doc

SECTION E: DEAN'S EVALUATION

You must obtain the physical signature of your Dean before submitting this application form. Applications without signatures will not be accepted.
 If you do not have access to digital signatures, it is recommended to:
 - print the completed form
 - obtain the Dean's signature
 - sign the application yourself
 - scan and email to research@zu.ac.ae **Please note:** When saving this application form, please use the naming convention, 'your surname'_RIF_2011_proposal.doc eg Martin_RIF_2011_proposal.doc

Dean's Name:		College/Department	
I endorse that this project is appropriate for the unit to undertake as part of its educational, service or research programs; that appropriate and sufficient staff are available and willing to supervise; and that adequate space and facilities are available.		Yes	No
I approve the request for facilities and equipment. (Arrangements will be made directly with the Principal Investigator)		Yes	No NA
Comments:			
Dean's Signature:		Date:	

I certify that all information provided is true and correct at the time of submission.

Submit to research@zu.ac.ae

PI's Signature:		Date:	
-----------------	--	-------	--

Forespørsel om deltakelse i forskningsprosjekt i forbindelse med masteroppgave.

”Erfaringer fra voksne barn av innvandrere”

Mitt navn er Tina Bojovic og jeg studerer master i sosialt arbeid og sosialpedagogikk ved Universitetet i Stavanger. Min masteroppgave er del av et større, internasjonalt prosjekt som skal undersøke kultur, rom og identitet blant barn av førstegenerasjonsinnvandrere i Norge, Nepal, Sør-Afrika og De forente arabiske emirater. I den forbindelse ønsker jeg å gjennomføre intervjuer med voksne barn av førstegenerasjonsinnvandrere i Norge. Formålet med prosjektet er å kartlegge hvordan innvandrerungdom navigerer mellom to kulturer, og hvem som påvirker deres muligheter til integrasjon i det norske samfunnet.

For å muliggjøre dette ønsker jeg å intervju 9-12 voksne (over 18 år) barn av førstegenerasjonsinnvandrere. Spørsmålene vil rette seg mot deltakernes subjektive opplevelser, erfaringer og refleksjoner. Hvis det er mulig, ønsker jeg å benytte meg av en lydbåndopptaker. Intervjuet vil ha en varighet på mellom en til to timer. Hvor og når intervjuet skal foregå, kan vi bli enige om sammen.

Jeg er underlagt taushetsplikt og alle personopplysning vil bli behandlet strengt konfidensielt. Opplysningene anonymiseres og vil ivaretas ved at datamaterialet vil sikres på en minnebrikke som vil oppbevares på en trygg plass hvor kun jeg vil ha tilgang til dette. Dette vil slettes når oppgaven er ferdig, innen september 2018.

Det er frivillig å delta i studien, og du kan når som helst trekke ditt samtykke uten å oppgi noen grunn. Dersom du trekker deg, vil alle opplysninger om deg bli slettet.

Dersom du har spørsmål til studien, ta kontakt med meg (Tina Bojovic), tlf: 99540044. Du kan også ta kontakt med min veileder, Elisabeth Enoksen ved Universitet i Stavanger, tlf: 48220292. Studien er meldt til Personvernombudet for forskning, NSD – Norsk senter for forskningsdata

AS.

Samtykke til deltakelse i studien

Jeg har mottatt informasjon om studien, og er villig til å delta.

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

RIF Project Interview Questions

This interview is intended to be conversational in nature, with broad open-ended questions. The following is a guide and does not have to be adhered to in any particular order. It is important that participants “tell their story” and be allowed to begin with what they are most comfortable.

- 1) Tell me the story of your parents leaving (state country of origin) and coming to this country
- 2) What have they told you – what were the reasons for migrating? When did they migrate?
- 3) What were their hopes, dreams and aspirations in coming into (state country)?
- 4) What about your story? When did you come into (state country)/born in this country?
- 5) Who are the people that you live with? – Details of all in the household – ages, gender, education, marital status, occupation.
- 6) What are your memories, as a child (if migrated as a child) of the country that your parents came from?
- 7) What kinds of stories have your parents been telling you about the country that they came from?
- 8) Tell me about your parents’ and your relationships with friends/family in the country of origin
- 9) What is your earliest memories of being in this country?
- 10) Tell me about – your schooling, relationships with teachers, friends & family as a child growing up in this country
- 11) What were the important messages given to you as a child and as you were growing up?
Probe for details.
- 12) Tell me about your religious affiliation and religious/spiritual practices
- 13) Did your parents tend to compare life in this country with the country of origin?
- 14) What kinds of cultural differences are there between the country of origin and this country?
- 15) Are there differences in expectations regarding how children are raised in the country of origin compared with this country?
- 16) If so, how did this influence the kinds of socialization practices and forms of discipline used by your parents?
- 17) Post-school experiences – further education and/or work experiences – motivation for choices; support/obstacles; relationships with peers, educators, colleagues.
- 18) What was your sense of growing up with first generation migrants – Do you think your parents have achieved their hopes, dreams and aspirations? Do you feel the pressure to live up/be the manifestation of your parents hopes and desires?
- 19) What about people around you – do you think your parents/you are treated differently on account of being migrants (Probe for details – who, what kinds of reactions from people– give examples; what are your reactions/how do you handle these? How do these make you feel?
- 20) What about the media – TV, radio, newspapers – what do they say about migrants?

- 21) What are the biggest challenges that children of first generation migrants face in (state country)? Use funneled approach from the general to the more specific – challenges experienced by participant. Explore economic/cultural/political issues.
- 22) What are your biggest strengths in dealing with these?
- 23) What helps you cope with these – explore issues related to social networks and capital – friends, family, colleagues, formal and informal organisations.
- 24) What kinds of strengths have you noted in your parents as first generation migrants?
- 25) What citizenship do you hold? Exploration around getting citizenship in this country? When? How long did it take? What was the experience like?

Demographic data:

Age:

Gender:

Occupation:

Marital status:

Number of children:

Religion:

Elisabeth Enoksen
Ullandhaug
4036 STAVANGER

Vår dato: 18.08.2017

Vår ref: 54806 / 3 / MSS

Deres dato:

Deres ref:

Tilbakemelding på melding om behandling av personopplysninger

Vi viser til melding om behandling av personopplysninger, mottatt 20.06.2017.

Meldingen gjelder prosjektet:

54806	<i>Linked lives: Culture, space and identity among adult children of first generation migrants across Nepal, Norway, South Africa and the UAE</i>
Behandlingsansvarlig	Universitetet i Stavanger, ved institusjonens øverste leder
Daglig ansvarlig	Elisabeth Enoksen
Student	Tina Bojovic

Personvernombudet har vurdert prosjektet, og finner at behandlingen av personopplysninger vil være regulert av § 7-27 i personopplysningsforskriften. Personvernombudet tilrår at prosjektet gjennomføres.

Personvernombudets tilråding forutsetter at prosjektet gjennomføres i tråd med opplysningene gitt i meldeskjemaet, korrespondanse med ombudet, ombudets kommentarer samt personopplysningsloven og helseregisterloven med forskrifter. Behandlingen av personopplysninger kan settes i gang.

Det gjøres oppmerksom på at det skal gis ny melding dersom behandlingen endres i forhold til de opplysninger som ligger til grunn for personvernombudets vurdering. Endringsmeldinger gis via et eget [skjema](#). Det skal også gis melding etter tre år dersom prosjektet fortsatt pågår. Meldinger skal skje skriftlig til ombudet.

Personvernombudet har lagt ut opplysninger om prosjektet i en [offentlig database](#).

Personvernombudet vil ved prosjektets avslutning, 01.11.2018, rette en henvendelse angående status for behandlingen av personopplysninger.

Dersom noe er uklart ta gjerne kontakt over telefon.

Vennlig hilsen

Dokumentet er elektronisk produsert og godkjent ved NSDs rutiner for elektronisk godkjenning.